

2003

BANKOVNÍ
DOHLED
2003

ČNB ČESKÁ
NÁRODNÍ
BANKA

BANKOVNÍ
DOHLED
2003

OBSAH

PŘEDMLUVA	1
A. BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 2003	3
1. LEGISLATIVNÍ ZMĚNY V OBLASTI BANKOVNÍHO SEKTORU V ROCE 2003	3
2. VÝKON BANKOVNÍHO DOHLEDU	9
2.1 DOHLED NA DÁLKU	9
2.2 DOHLED NA MÍSTĚ	11
3. NOVÁ BASILEJSKÁ KAPITÁLOVÁ DOHODA	13
4. CENTRÁLNÍ REGISTR ÚVĚŘŮ	15
5. ČINNOST FINANČNÍHO ARBITRA	16
6. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	18
6.1 VÝBORY A PRACOVNÍ SKUPINY PŘI EVROPSKÉ UNII	18
6.2 MEMORANDA OF UNDERSTANDING	19
6.3 SPOLUPRÁCE V RÁMCI ZEMÍ STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY	20
7. SPOLUPRÁCE S REGULÁTORY A PROFESNÍMI ORGANIZACEMI V ČESKÉ REPUBLICE	20
8. ROZHODUJÍCÍ ÚKOLY BANKOVNÍHO DOHLEDU PRO DALŠÍ OBDOBÍ	21
B. BANKOVNÍ SEKTOR V ROCE 2003	23
SHRNUTÍ	23
1. EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ V ROCE 2003	23
2. STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY	25
2.1 POČET BANK V BANKOVNÍM SEKTORU	25
2.2 VLASTNICKÁ STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU	26
2.3 PRACOVNÍCI A OBCHODNÍ MÍSTA	27
2.4 NOVÉ TECHNOLOGIE	28
2.5 KONCENTRACE BANKOVNÍHO SEKTORU	29
2.6 KONKURENCESCHOPNOST BANKOVNÍHO SEKTORU	30
2.7 STRUKTURA AKTIVNÍCH A PASIVNÍCH OPERACÍ BANKOVNÍHO SEKTORU	31
3. RIZIKA BANKOVNÍHO PODNIKÁNÍ	34
3.1 ÚVĚROVÉ RIZIKO	34
3.1.1 STRUKTURA A VÝVOJ ÚVĚŘŮ	34
3.1.2 KLASIFIKOVANÉ A OHROŽENÉ ÚVĚRY A JEJICH KRYTÍ	37
3.2 RIZIKO ZTRÁTY LIKVIDITY	38
3.2.1 PRIMÁRNÍ ZDROJE	38
3.2.2 SEKUNDÁRNÍ ZDROJE	40
3.2.3 RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA	41
3.2.4 SOULAD SPLATNOSTI AKTIV A PASIV	42
3.3 TRŽNÍ RIZIKO	42
3.3.1 MĚNOVÉ RIZIKO	43
3.3.2 AKCIOVÉ RIZIKO	45
3.3.3 RIZIKA DERIVÁTOVÝCH OPERACÍ	46
3.4 RIZIKO ZEMĚ	47
3.4.1 AKTIVITY VŮČI NEREZIDENTŮM	48
3.4.2 AKTIVITY VŮČI JEDNOTLIVÝM REGIONŮM A ZEMÍM	50
4. KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST	51
5. HOSPODÁŘSKÉ VÝSLEDKY BANKOVNÍHO SEKTORU	53
5.1 ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI	53
5.2 ČISTÝ ZISK	55
5.3 EFEKTIVNOST A PRODUKTIVITA	56

. PŘÍLOHY	59
<i>PŘEHLED BANK A POBOČEK ZAHRANIČNÍCH BANK K 31. 12. 2003</i>	59
<i>ORGANIZAČNÍ SCHÉMA BANKOVNÍHO DOHLEDU ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY</i>	61
<i>ROZDĚLENÍ BANK DO SKUPIN</i>	62
<i>ZÁKLADNÍ UKAZATELE MĚNOVÉHO A HOSPODÁŘSKÉHO VÝVOJE ČESKÉ REPUBLIKY</i>	63
<i>AKTIVA</i>	64
<i>PASIVA</i>	65
<i>PODROZVAHOVÁ AKTIVA</i>	66
<i>PODROZVAHOVÁ PASIVA</i>	66
<i>VÝNOSY A NÁKLADY</i>	67
<i>ZISKOVOST A EFEKTIVNOST</i>	67
<i>ÚVĚRY</i>	68
<i>VKLADY</i>	68
<i>KAPITÁL, KAPITÁLOVÝ POŽADAVEK A KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST</i>	69
<i>RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA</i>	69
<i>KLASIFIKOVANÉ A OHROŽENÉ ÚVĚRY</i>	69
<i>STRUKTURA AKTIV A PASIV PODLE SKUTEČNÉ DOBY SPLATNOSTI</i>	70
<i>DEVIZOVÉ AKTIVITY</i>	71
<i>AKTIVITY VŮČI NEREZIDENTŮM</i>	72
<i>VYBRANÉ UKAZATELE SKUPIN BANK</i>	73
<i>KONCENTRACE</i>	74

METODICKÁ POZNÁMKA

Veškeré údaje použité v této publikaci jsou za banky s bankovní licencí k 31. 12. 2003, pokud není v záhlaví kapitoly nebo v příslušné pasáži uvedeno jinak. Údaje jsou brány vždy za banku jako celek, tj. vč. jejích poboček v zahraničí s výjimkou údajů o sektorové a odvětvové struktuře úvěrů a vkladů, které zahrnují pouze aktivity bank v České republice.

V údajích za rok 2003 jsou již částečně zohledněny výsledky externích auditů, proto se uváděné údaje za rok 2003 mohou lišit od údajů publikovaných Českou národní bankou v dřívějších termínech. Další dílčí změny proti údajům uváděným v této publikaci, které by však neměly v zásadě významně ovlivnit naznačené vývojové trendy, nejsou vyloučeny.

Od roku 2002 došlo v návaznosti na změny zákona o bankách a účtové osnovy pro banky k rozsáhlým metodickým změnám v propočtu jednotlivých ukazatelů. Starší údaje byly, pokud to bylo možné, přepočítány podle nové metodiky tak, aby byla zachována maximální porovnatelnost v čase. Některé údaje se proto mohou lišit od údajů publikovaných do konce roku 2001. Jedná se zejména o tyto změny:

- snížení bilanční sumy o cenné papíry přijaté v reverzních repo obchodech jako kolaterál (bilanční suma v předchozích letech byla snížena o hodnotu poukázek České národní banky k obchodování přijatých bankou v reverzních repo obchodech) – tím je vyloučeno duplicitní započítávání reverzních rep do bilanční sumy,
- zavedení samostatného sledování kupónových státních dluhopisů, což umožnilo jejich vyčlenění z kupónových dluhopisů celkem a začlenění do dluhopisů státních,
- zařazení tvorby a užití opravných položek a rezerv k cenným papírům do „vynetovaného“ zisku/ztráty z finančních činností (z operací s cennými papíry) v návaznosti na novou strukturu výsledovky,
- zařazení odpisů a nákladů z převodu pohledávek do čisté tvorby rezerv, opravných položek a odpisů v návaznosti na novou strukturu výsledovky atd.

PŘEDMLUVA

Publikace „Bankovní dohled 2003“ je již osmou publikací České národní banky v řadě, která dokumentuje její aktivity v oblasti bankovního dohledu. Cílem této publikace je poskytnout široké veřejnosti souborné údaje o vývoji bankovního sektoru ČR v uplynulém roce, stejně tak jako ji informovat o zaměření, rozsahu a plánech bankovní regulace a dohledu.

Publikace je již tradičně členěna do dvou základních částí. V první části jsou uvedeny základní změny v prostředí bankovního podnikání, související s činností bankovního dohledu ČNB. Jedná se především o legislativní změny, posuny ve vlastním výkonu bankovního dohledu (ať již dohledu na místě, tak dohledu na dálku), popis spolupráce České národní banky se zahraničními či ostatními domácími regulátory a podobně. V druhé části jsou pak prezentovány konkrétní statistické údaje českého bankovního sektoru dotýkající se především jeho struktury, hospodářských výsledků a prezentace základních rizik spojených s bankovním podnikáním.

Celkově lze říci, že bankovní sektor jako celek pokračoval v roce 2003 v již dříve nastoupené cestě konsolidace, která úzce souvisela s předchozí privatizací a s pozitivním vlivem zahraničních vlastníků na efektivnější způsob managementu bank. Přes izolované problémy některých individuálních institucí (Union banka a Plzeňská banka), se ziskovost sektoru udržela na vysoké úrovni, což umožnilo dále posílit kapitálovou přiměřenost a ostatní obezřetnostní ukazatele bankovního sektoru.

Nové postupy a technologie, které s sebou přinesli zahraniční vlastníci, znamenaly mimo jiné rovněž velký rozmach úvěrů domácnostem, které rostly v posledním roce tempem vyšším než 30 %. Na tomto vývoji se projevovalo rovněž mírné ekonomické oživení.

V legislativní oblasti byly změny oproti roku 2002 relativně malé a souvisely spíše se vstupem v účinnost již dříve přijatých zákonných opatření a se vstupem České republiky do Evropské unie. Jednalo se zde především o implementaci konceptu tzv. jednotné licence. Od data vstupu ČR do EU je umožněno bankám licencovaným v zemích EU podnikat na území ČR bez dodatečného licenčního řízení v ČR; stejně tak je bankám s českou bankovní licencí umožněno podnikat v zemích EU bez dodatečné licence. I když se nepředpokládá, že by byl koncept jednotné licence využíván ve výrazné míře a že by tak mohl znamenat riziko pro stabilitu českého bankovního sektoru, přesto budou související legislativní změny znamenat zvýšené nároky na spolupráci českého bankovního dohledu jak se zahraničními národními regulátory, tak s orgány Evropské unie. Česká národní banka je v této oblasti velice aktivní již nyní, a to jak na bilaterální úrovni (spolupráce založená na uzavřených dohodách o spolupráci - tzv. Memorandum of Understanding), tak na úrovni nadnárodní (členství ve výborech a pracovních skupinách Evropské komise a Evropské centrální banky).

Legislativní změnou, která se v roce 2003 výrazně projevila na vývoji bankovního sektoru, byla rovněž novelizace zákona o stavebním spoření, dle které se sníží objem vyplácené státní podpory od roku 2004. Očekávání této změny vedlo v roce 2003 především k masivnímu nárůstu vkladů u stavebních spořitelů a k nárůstu jejich podílu na bankovním sektoru obecně. Jakkoli byly dopady této změny poměrně významné, jedná se spíše o změny dočasného charakteru a lze očekávat rychlý návrat k plynulému vývoji.

Pro zefektivnění bankovního podnikání a pro zlepšení toků informací o bonitě a důvěryhodnosti klientů z podnikatelského sektoru bylo rovněž významné fungování Centrálního registru úvěrů (CRÚ), provozovaného Českou národní bankou. První rok jeho provozu ukázal, že CRÚ je skutečně významným informačním kanálem, který banky hojně využívají. Ještě lepší využití CRÚ přinese II. etapa rozvoje CRÚ, v rámci které by mělo být registru více využíváno pro analytické a výzkumné práce.

V roce 2003 rovněž průběžně pokračovala příprava implementace Nové basilejské kapitálové dohody (tzv. Basel II), která by měla znamenat významné přiblížení regulace metodám používaným při měření a řízení rizik v nejvíce sofistikovaných bankách. Tak jako v minulosti Česká národní banka i v roce 2003 aktivně participovala na tvorbě nového konceptu kapitálové přiměřenosti, a to jak v rámci Basilejského výboru pro bankovní dohled, tak v rámci příprav evropských směrnic, které promítnou Basel II do evropského práva. V rámci tuzemského finančního trhu nadále pokračoval společný projekt České národní banky, České bankovní asociace a Komory auditorů ČR připravující český bankovní trh, včetně související legislativy, na kvalitní a včasnou implementaci nových pravidel. V květnu roku 2003 začal pracovat Výbor pro koordinaci dozoru nad českým finančním trhem, ve kterém jsou zastoupeny kromě České národní banky i ministerstvo financí a Komise pro cenné papíry. Výbor se zabýval na svých čtyřech jednáních zejména problematikou budoucího institucionálního uspořádání regulace a dozoru nad finančním trhem v ČR, ale i řadou jiných problémů.

Vývoj bankovního sektoru v České republice v roce 2003 lze hodnotit pozitivně a existuje mnoho předpokladů pro jeho další stabilní rozvoj i v budoucích letech. Česká národní banka i sektor komerčních bank si plně uvědomují výzvy vyplývající ze vstupu České republiky do Evropské unie a jsou připraveny se ctí obstat v podmínkách jednotného finančního trhu.

Pavel Racoča
člen bankovní rady
a vrchní ředitel ČNB

A. BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 2003

Bankovní dohled České národní banky rozvíjí činnost na základě schválené střednědobé koncepce pokrývající tříleté období do konce roku 2004. Výkon bankovního dohledu je zaměřen zejména na posilování kvality dohledu na místě i na dálku, na těsnější spolupráci se zahraničními orgány a dalšími regulátory finančního trhu a na uplatnění pravidel dohledu na konsolidovaném základě. Činnost bankovní regulace je zaměřena na vytvoření komplexního regulatorního rámce pro banky a konsolidační celky, který musí splňovat principy regulace platné v EU, resp. ve vyspělých zemích.

Priority pro rok 2003 byly stanoveny na základě rozpracovaných základních principů bankovního dohledu vydaných Basilejským výborem pro bankovní dohled a doporučení mise FSAP (Financial Sector Assessment Program)¹ do následujících oblastí:

- založení bankovního dohledu na hodnocení rizik;
- prohlubování dohledu na konsolidované bázi;
- zvyšování intenzity kontrol na místě, zaměřené na rizika vyplývající z nových bankovních produktů;
- zvyšování znalostí pracovníků dohledu, umožňující dohlížet rizikový profil banky, resp. konsolidačního celku;
- posílení transparentnosti výkonu dohledu jak pro banky, tak i veřejnost;
- zabezpečování rychlé a efektivní reakce dohledu na zjištěné nedostatky;
- prohloubení spolupráce s tuzemskými regulátory, odstraňování duplicit ve vztahu k bankám;
- rozšíření regulatorního rámce o opatření stanovující požadavky na řízení bankovních rizik;
- stanovení regulatorních požadavků na postupy bank při budování zábrán proti praní špinavých peněz a financování terorismu;
- posilování spolupráce se zahraničními regulátory.

I v roce 2003 pokračovalo naplňování základních principů bankovního dohledu. V rámci budování efektivního bankovního dohledu byly jasně vymezeny odpovědnosti a cíle bankovního dohledu. Byly přijaty zákony a další regulatorní pravidla poskytující minimální rámec obezřetnostních standardů. Informace o finanční síle a výsledcích bankovního sektoru jsou veřejně dostupné. Nezávislost bankovního dohledu a jeho zajištění zdroji je dáno zákonem. Autorita bankovního dohledu je založena na profesionalitě a důvěryhodnosti jeho pracovníků. Na základě dohody je zajištěna výměna a ochrana informací mezi orgány dohledu. Existuje systém spolupráce mezi regulátory tuzemského bankovního sektoru a zahraničními regulátory. Podrobná zpráva o plnění principů bankovního dohledu, včetně její aktualizace je zveřejňována na webových stránkách České národní banky (<http://www.cnb.cz>).

1. LEGISLATIVNÍ ZMĚNY V OBLASTI BANKOVNÍHO SEKTORU V ROCE 2003

V roce 2003 došlo ke dvěma významným změnám zákonů dotýkajících se bankovního sektoru. Od 1. 1. 2003 nabyl účinnosti zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku. Druhou významnou změnou byla novela zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření (zákon č. 423/2003 Sb.) přijatá v listopadu 2003 s účinností od 1. 1. 2004. Tuto novelu připravovalo Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka na její přípravě významně participovala.

HLAVNÍ ÚKOLY BANKOVNÍHO DOHLEDU V ROCE 2003

^{1/} Program vyhodnocení finančního sektoru provedly společně Mezinárodní měnový fond a Světové banka. Základem je identifikace silných a slabých stránek finančního sektoru a jeho systémových problémů a dále oblastí, které musí být zlepšeny, aby se finanční sektor dále rozvíjel a byl stabilní. Integrovanou součástí FSAP je vyhodnocení dodržování relevantních mezinárodních standardů finančního sektoru. Vyhodnocení pro Českou republiku bylo uskutečněno v době od 28. 11. 2000 do 12. 12. 2000.

**HLAVNÍ ZMĚNY
ZÁKONA
O STAVEBNÍM SPOŘENÍ**

Hlavním předmětem uvedené novely zákona byla změna parametrů státní podpory stavebního spoření. Současně byly provedeny změny v licencování stavebních spořitelen a v rozsahu jejich činností.

Podle předchozí zákonné úpravy musel subjekt, který se chtěl stát provozovatelem stavebního spoření, získat souhlas ministerstva financí se zřízením stavební spořitelny. Česká národní banka vydávala teprve na základě tohoto souhlasu povolení působit jako banka, v němž povolovala stavební spořitelně všechny činnosti uvedené v zákoně o stavebním spoření. Česká národní banka nebyla oprávněna rozsah činností zúžit. Novelou z roku 2003 byla zrušena povinnost žadatele předložit souhlas ministerstva financí se zřízením stavební spořitelny. Žadatel se obrací přímo na Českou národní banku se žádostí o bankovní licenci podle zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Přitom může požádat o licenci pouze na činnosti uvedené v zákoně o stavebním spoření. Česká národní banka před vydáním licence zkoumá připravenost žadatele na výkon činností, které jsou v žádosti o vydání licence požadovány, a podle výsledků tohoto zkoumání může rozsah činností oproti zákonu i žádosti o licenci omezit.

Základní činností stavební spořitelny je provozování stavebního spoření. Vedle toho může stavební spořitelna vykonávat další činnosti, které má povoleny v rámci bankovní licence. Oproti dřívější zákonné úpravě byly tyto činnosti rozšířeny o obchodování na vlastní účet s dluhopisy vydávanými členskými státy OECD, centrálními bankami a finančními institucemi členských států OECD, bankami se sídlem v těchto státech a dále s dluhopisy vydávanými Evropskou investiční bankou, Nordic Investment Bank a Evropskou centrální bankou. Současně se nově stavebním spořitelnám umožňuje uzavírat obchody sloužící k zajištění proti měnovému a úrokovému riziku, poskytovat bankovní informace a provozovat finanční makléřství. Rozšíření činností stavebních spořitelen bude obsahem nových licencí vydávaných na základě žádostí stavebních spořitelen. Žádosti mohou být podávány až následně po skončení procesu povinného přelicencování stavebních spořitelen. Činnosti, které může stavební spořitelna nově vykonávat, jsou co do materiálně-technického zabezpečení odlišné. V oblasti nabývání majetkových podílů může stavební spořitelna vedle nabývání podílů v jiných stavebních spořitelnách a v obchodních společnostech, které se zabývají výstavbou bytů a rodinných domů nebo výrobou pro tyto účely, nabývat majetkové podíly i v podnicích pomocných bankovních služeb.

Z hlediska účastníků stavebního spoření se významné změny týkají výplaty státní podpory. Poskytovaná záloha státní podpory po novelizaci zákona o stavebním spoření činí 15 % z uspořené částky v příslušném kalendářním roce, maximálně však z částky 20 000 Kč, proti původním 25 %, maximálně z částky 18 000 Kč. Maximální částka státní podpory se tak snížila ze 4 500 Kč na 3 000 Kč.

Novela také prodloužila minimální dobu trvání stavebního spoření pro přiznání státní podpory o jeden rok. Zálohy státní podpory, připsané na účet účastníka do konce doby spoření, vyplatí stavební spořitelna účastníkovi za podmínek:

- a) pokud účastník po dobu 6 let ode dne uzavření smlouvy nenakládal s uspořenou částkou, nebo
- b) pokud účastník v období do 6 let ode dne uzavření smlouvy uzavřel smlouvu o úvěru ze stavebního spoření a použije uspořenou částku, peněžní prostředky z tohoto úvěru a tyto zálohy státní podpory na bytové potřeby.

V ostatních případech nemá účastník nárok na výplatu záloh státní podpory a stavební spořitelna je povinna zálohy státní podpory, evidované na účtu účastníka, vrátit ministerstvu financí, a to do 2 měsíců ode dne, kdy zjistí, že účastník ztratil na výplatu záloh státní podpory nárok.

Od 1. ledna 2003 nabyl účinnosti zákon o platebním styku přijatý již v roce 2002, který významně ovlivňuje podnikání bank. Zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku upravuje provádění peněžních převodů v České republice, v české měně, provádění přeshraničních převodů, vydávání a užívání elektronických platebních prostředků, vznik a provozování platebních systémů. Banka má jako převádějící instituce předem jasně a srozumitelně písemnou formou informovat veřejnost ve svých provozních prostorách o obecných podmínkách provádění převodů. Musí také klienta informovat o uskutečněných převodech. Dále byly stanoveny závazné lhůty k provedení takového převodu, při jejichž překročení má klient nárok na úroky z prodlení. Pro provádění převodů v České republice a v české měně mezi různými bankami je touto lhůtou jeden bankovní pracovní den. V rámci jedné instituce by částka měla být připsána též bankovní pracovní den nebo následující bankovní pracovní den, není-li den účinnosti příkazu bankovním pracovním dnem. Tato povinnost platí od 1. ledna 2004. Přeshraniční převody mají být realizovány do pěti bankovních pracovních dnů. Zde je účinnost odložena ke dni nabytí platnosti smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii.

ZÁKON O PLATEBNÍM STYKU

Česká národní banka uděluje licenci, která je nutnou podmínkou provozování platebního systému. Kromě předpokladů pro vznik a provozování platebních systémů upravuje zákon také princip neodvolatelnosti příkazu, a to i v případě prohlášení konkurzu. Zákon také stanoví podmínky pro vydávání a užívání elektronických platebních prostředků. Úpravu vzájemných práv a povinností vydavatelů a držitelů elektronických platebních prostředků obsahují vzorové obchodní podmínky vydávané Českou národní bankou.

Zákon rovněž předpokládá existenci zvláštního fakultativního orgánu pro řešení sporů vznikajících při převodech peněžních prostředků nebo při vydávání a užívání elektronických platebních prostředků. Tento zvláštní orgán je stanoven zákonem č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, který upravuje požadavky kladené na arbitra, způsob jeho jmenování a odvolávání Poslaneckou sněmovnou ČR, finanční a administrativní zabezpečení jeho činnosti poskytované Českou národní bankou a řízení před arbitrem, vč. informační povinnosti institucí nebo mezinárodní spolupráce. Finanční arbitr zahájil činnost 1. 1. 2003.

Přijetí zákona o platebním styku si vyžádalo i změny částí některých jiných zákonů. Tyto změny jsou obsaženy v zákoně č. 125/2002 Sb. Jedná se zejména o ustanovení upravující smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Ve smlouvě o běžném účtu musí být jasně označen majitel. Dále je stanoven fakultativní obsah této smlouvy, zakotvují se lhůty pro provedení převodu stanovené v zákoně o platebním styku do smlouvy o běžném účtu, pokud nebyly mezi bankou a klientem sjednány lhůty jiné. Detailněji je rozpracován i zánik smlouvy o běžném účtu, zejména část týkající se vzájemného vypořádání pohledávek. U smlouvy o vkladovém účtu se nová úprava týká především nakládání s peněžními prostředky na účtu a výše úrokové sazby v případě, že nebyla sjednána ve smlouvě o vkladovém účtu.

V roce 2003 přistoupila centrální banka k tvorbě nových a novelizaci stávajících opatření a vyhlášek ČNB upravujících a měnících regulatorní rámec podnikání bank. Tato opatření odpovídají požadavkům posílení vnitřních řídicích a kontrolních systémů bank, zveřejňování informací a předcházení legalizaci výnosů z trestné činnosti.

ZMĚNY REGULATORNÍHO RÁMCE PODNIKÁNÍ BANK

Požadavky na vnitřní řídicí a kontrolní systém banky včetně požadavků na systém řízení rizik stanovuje Opatření České národní banky č. 2 ze dne 3. února 2004 k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému banky (vyhlášené ve Věstníku ČNB ze dne 16. února 2004). Většina požadavků tohoto opatření byla součástí již dříve platných opatření (opatření k vnitřnímu kontrolnímu a řídicímu systému, opatření o řízení tržního rizika

VNITŘNÍ ŘÍDICÍ A KONTROLNÍ SYSTÉM

v bankách, opatření o řízení úvěrového rizika v bankách, opatření o standardech řízení likvidity). Požadavky těchto opatření nejsou v opatření z února 2004 v zásadě věcně měněny. Nově jsou zapracovány požadavky na interní audit, řízení operačního rizika a na informační systémy. Důvodem zařazení požadavků na interní audit je jeho klíčová role v účinném fungování celého vnitřního řídicího a kontrolního systému. Záměrem je stanovení odpovídajícího rámce interního auditu, aby mohl efektivně a bez ovlivňování provádět kontrolní činnost v bance.

V oblasti řízení operačního rizika opatření bankám ukládá, aby se začaly tímto rizikem pravidelně zabývat, tj. aby ho identifikovaly, vyhodnotily, sledovaly a případně snižovaly. Z důvodů velké variability přístupů se v této oblasti nestanovují detailnější požadavky. Významnou součástí operačního rizika jsou rizika spjatá s informačními systémy. Jak se zvyšuje využívání informačních systémů v bankách, tak narůstají i rizika a ztráty s nimi spojené. Zakotvení požadavků týkajících se této oblasti povede ke kultivaci bankovního prostředí, ke snížení ztrát v této oblasti a v neposlední řadě i k naplnění zákonné povinnosti chránit citlivá data klientů bank. Zahrnutím požadavků za výše uvedené tři oblasti vytváří opatření ucelený rámec regulačních požadavků, jejichž naplňováním se vytvářejí předpoklady pro účinný vnitřní řídicí a kontrolní systém v bankách.

UVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ BANKAMI

Minimální požadavky na uveřejňování informací bankami jsou obsahem Opatření České národní banky ze dne 30. prosince 2003. Důvodem vydání bylo zejména pozbytí účinnosti Opatření Ministerstva financí ČR o individuální účetní závěrce k 31. 12. 2003. V částech týkajících se účetní závěrky jej od 1. 1. 2003 nahradila Vyhláška Ministerstva financí ČR č. 501/2002, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi. Tato vyhláška však nestanoví poměrové a další ukazatele (zejména ukazatele související s kapitálovou přiměřeností) a rovněž nespécifikuje požadavky na výroční zprávu, které byly ve výše uvedeném opatření ministerstva financí uváděny. Tyto požadavky byly proto zařazeny do Opatření České národní banky, kterým se stanoví minimální požadavky na uveřejňování informací bankami. Dalším důvodem vydání opatření byla rovněž potřeba upřesnit některá ustanovení na základě poznatků z jeho dosavadního uplatňování. Opatření stanoví minimální požadavky na uveřejňování informací pouze bankám, nikoli pobočkám zahraničních bank.

PŘEDCHÁZENÍ LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI

Nové Opatření České národní banky ze dne 8. září 2003 k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému banky pro oblast předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti vychází ze zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, z doporučení Basilejského výboru pro bankovní dohled, požadavků stanovených v „Core Principles for Effective Banking Supervision“, doporučení FSAP a dalších dokumentů. Jeho cílem je minimalizovat riziko zneužití banky k legalizaci výnosů z trestné činnosti („praní špinavých peněz“). Z hlediska výše zmíněné platné legislativy nepředstavuje opatření pouhé rozpracování obecných tezí obsažených v zákoně, ale zakotvuje jasná pravidla pro uplatňování zásady „poznej svého klienta“. Opatření stanoví, jak by měla banka postupovat v jednotlivých oblastech s tím, že postupy pro plnění požadavků obsažených v opatření si banky upraví, zejména s ohledem na svou velikost, způsob řízení, typ, povahu a složitost vykonávaných činností, ve svých vnitřních předpisech. Dodržování požadavků stanovených opatřením by mělo vést k minimalizaci rizika zneužití bank k legalizaci výnosů. Mezi základní požadavky stanovené tímto opatřením bankám patří zejména:

- náležitá identifikace klienta,
- stanovení a aktivní provádění politiky přijatelnosti klienta,
- proces vyhodnocování podezřelých obchodů a povinnosti pověřeného zaměstnance banky,

- využívání odpovídajícího informačního systému,
- odpovídající systém školení.

Opatření České národní banky č. 5 ze dne 18. prosince 2003, kterým se mění Opatření České národní banky č. 9 ze dne 6. listopadu 2002, kterým se stanoví pravidla pro posuzování pohledávek z finančních činností, tvorbu opravných položek a rezerv a pravidla pro nabývání některých druhů aktiv, bylo vydáno s cílem dále zmírnit regulaci v oblasti nabývání podílů a účastnických cenných papírů sesterských společností banky. Změna § 12 Opatření ČNB č. 9/2002 umožňuje bankám nabývání podílů v tzv. sesterských společnostech, pokud se ovšem nejedná o osobu, která má kvalifikovanou účast v bance samostatně nebo jednáním ve shodě s jinou osobou. Zákaz nabývat podíl nebo podřízenou pohledávku na osobě, která má kvalifikovanou účast v bance samostatně nebo jednáním ve shodě s jinou osobou, pro banky tudíž zůstává zachován.

Zásadní změnou vyplývající z novely zákona o bankách z roku 2002 je rozšíření konceptu dohledu na konsolidovaném základě z bankovních skupin na skupiny vedené finančními nebo smíšenými holdingy. Vyhláška České národní banky č. 333/2002 Sb. ze dne 3. července 2002, kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě, navazuje na novou dikci zákona o bankách a s účinností od 1. srpna 2002:

- podrobně upravuje požadavky na informace za jednotlivé členy konsolidačního celku,
- vymezuje pojem regulovaného konsolidačního celku a stanovuje pravidla obezřetného podnikání pro tyto regulované konsolidační celky,
- stanovuje pravidla propočtu kapitálové přiměřenosti, zahrnující úvěrové a tržní riziko, a hrubé angažovanosti pro regulované konsolidační celky,
- stanovuje podmínky, za kterých může banka používat svoje vlastní modely pro stanovení kapitálových požadavků k tržnímu riziku.

Bankovní finanční skupiny z hlediska bankovního dohledu tvoří regulované konsolidační celky v čele s ovládající bankou. Členy skupiny jsou ovládané a přidružené společnosti. Bankovní dohled je vykonáván z hlediska obecné regulace rizik a z hlediska rizika účasti ve finančních skupinách. Informační povinnosti bank předkládat účetní výkazy se čtvrtletní periodicitou rovněž za konsolidované celky byly vytvořeny předpoklady pro uskutečňování dohledu na konsolidovaném základě. Stále užší propojení a vzájemné vazby subjektů finančního trhu vyžadují rovněž úzkou spolupráci regulátorů finančního trhu. Institucionálně byl proces spolupráce završen uzavřením v pořadí již druhé novelizované dohody o spolupráci regulátorů při výkonu bankovního dohledu a dozoru nad finančním trhem mezi Českou národní bankou, Ministerstvem financí ČR a Komisí pro cenné papíry v únoru 2003.

Základní oblastí bankovního dohledu však i nadále zůstává dohled nad jednotlivými bankami, tj. dohled na individuálním základě. K 1. lednu 2003 nabylo účinnosti Opatření České národní banky č. 2 ze dne 3. července 2002, o kapitálové přiměřenosti bank a dalších pravidlech obezřetného podnikání na individuálním základě, které bylo vyhlášeno ve Věstníku ČNB v červenci 2002. Opatření si klade za cíl zajištění souladu mezi propočtem kapitálové přiměřenosti, úvěrové angažovanosti a dalších parametrů obezřetného podnikání na konsolidovaném základě s propočty na individuálním základě. Obsah tohoto opatření je úsporný a v zásadě se omezuje jen na vymezení rozdílů mezi shora uvedenými propočty s tím, že základní pravidla a metody kalkulací jsou uvedeny ve vyhlášce stanovující pravidla obezřetného podnikání na konsolidovaném základě.

***POSUZOVÁNÍ POHLEDÁVEK
Z FINANČNÍCH ČINNOSTÍ,
TVORBA OPRAVNÝCH POLOŽEK
A REZERV A PRAVIDLA PRO
NABÝVÁNÍ NĚKTERÝCH DRUHŮ AKTIV***

***DOHLED NA
KONSOLIDOVANÉM
ZÁKLADĚ***

***KAPITÁLOVÁ
PŘIMĚŘENOST NA
INDIVIDUÁLNÍM ZÁKLADĚ***

**PŘÍPRAVA BANKOVNÍHO
SEKTORU NA VYUŽITÍ
PRINCIPU JEDNOTNÉ LICENCE**

V rámci tzv. harmonizační novely zákona o bankách z roku 2002 byly do zákona zpracovány ustanovení týkající se jednotné licence s účinností dnem vstupu smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii v platnost. V souvislosti s uplatněním principu jednotné licence byl v roce 2003 zpracován interní materiál, jehož záměrem bylo zmapovat veškeré dopady tohoto principu na činnost bankovního dohledu České národní banky a na případnou změnu struktury bankovního sektoru po vstupu České republiky do Evropské unie. Cílem bylo také vytypovat oblasti, které je nutné ve spojení s jednotnou licencí ještě dořešit. Na základě této analýzy byla zahájena příprava k zajištění praktické aplikace jednotné licence po vstupu České republiky do Evropské unie. Tato etapa přípravy byla spojena s řadou jednání se zahraničními regulátory i s ostatními regulátory v České republice, konkrétně s Komisí pro cenné papíry a Ministerstvem financí ČR. Neméně významné byly diskuse uvnitř České národní banky týkající se zejména předpisové základny vztahující se na subjekty působící v režimu jednotné licence a na výkazy a informace, které budou předávány těmito subjekty České národní bance. Kromě změny okruhu licencovaných subjektů - zahraniční subjekty z členských států Evropské unie jsou oprávněny vykonávat činnosti na území jiného členského státu bez toho, aby měly licenci hostitelského orgánu dohledu - dochází k významné změně kompetencí hostitelského státu při výkonu dohledu nad činností těchto subjektů. Tyto změny kompetencí předpokládají prohloubení spolupráce České národní banky s ostatními regulátory členských států Evropské unie. I z tohoto důvodu Česká národní banka v roce 2003 pokračovala v započatém procesu uzavírání dohod o spolupráci. Prozatím se soustředila na regulátory, jejichž banky měly na území České republiky pobočku nebo dceřinou společnost. Do budoucna však lze očekávat, že Česká národní banka bude vedle již uzavřených dohod o spolupráci s orgány dohledu uzavírat tyto dohody i s dalšími regulátory.

Česká národní banka vydala k některým ustanovením zákona o bankách týkajícím se jednotné licence úřední sdělení, jehož obsahem je upřesnění postupu České národní banky vůči subjektům využívajícím výhod jednotné licence. Toto úřední sdělení lze nalézt na webových stránkách České národní banky http://www.cnb.cz/leg_bd_sub01.php. Česká národní banka na svých webových stránkách publikovala rovněž materiál obsahující výklad k jednotné licenci http://www.cnb.cz/bd_bdindex.php. Cílem je poskytnout základní informace o principu jednotné licence a jeho fungování.

ÚŘEDNÍ SDĚLENÍ

Ustanovení opatření a vyhlášek vydaných Českou národní bankou byla dále doplněna a upřesněna úředními sděleními ČNB. V roce 2003 bylo vydáno celkem 5 úředních sdělení z oblasti bankovního dohledu, která se týkala:

- postupu bank a poboček zahraničních bank při uveřejňování informací,
- postupu České národní banky při výběru auditorské společnosti (stanovení kritérií při posuzování nezávislosti auditora),
- postupu při předkládání seznamu akcionářů před konáním valné hromady banky,
- stanovení rizikové váhy pro pohledávky za Evropskou investiční bankou,
- postupu při plnění informační povinnosti podle § 4 a 5 vyhlášky ČNB č. 333/222 Sb., kterou se stanoví pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě.

Úplný přehled platných opatření, vyhlášek a úředních sdělení ČNB pro oblast obezřetného podnikání bank je zveřejněn a aktualizován na webové stránce České národní banky (http://www.cnb.cz/leg_bd.php).

2. VÝKON BANKOVNÍHO DOHLEDU

Bankovní dohled je v České republice uskutečňován formou dohledu na dálku a dohledu na místě. Dohled na dálku je založen zejména na pravidelném provádění finančních analýz bank a sledování jejich činnosti. Současně do této oblasti spadá výkon licenční a povolovací činnosti v souladu se zákonem o bankách. Dohled na místě, prováděný formou kontrol v bankách, je pak základním prostředkem pro posouzení kvalitativních aspektů činnosti bank, zejména jejich řídicích a kontrolních mechanismů.

Organizační struktura bankovního dohledu odpovídá hlavním úkolům bankovního dohledu vyplývajícím ze schválené střednědobé koncepce. Od počátku roku 2002 provádějí výkon dohledu na dálku (monitoring, analýzy, vztahy s bankami) dva odbory, které vždy pokrývají ucelenou skupinu bank podle velikosti a zaměření (velké banky, stavební spořitelny a specializované instituce v jednom odboru, střední a malé banky a pobočky zahraničních bank v druhém). Zvolené členění umožňuje lépe zohledňovat specifika skupin bank při výkonu bankovního dohledu. Problematika správních řízení v licenční i sankční oblasti byla soustředěna do odboru licenčního a povolovacího, který rovněž zajišťuje agendu bank po odnětí licence. Dohled na místě pak zajišťují dva odbory, které se dále člení na čtyři referáty specializované na kontrolu jednotlivých rizikových oblastí. První odbor pokrývá oblast kontroly kreditních rizik a vnitřního řídicího a kontrolního systému (včetně problematiky prevence bank proti legalizaci výnosů z trestné činnosti), druhý zajišťuje kontrolu tržních rizik a informačních systémů bank.

2.1 DOHLED NA DÁLKU

Výkon dohledu na dálku spočívá především v pravidelném monitoringu činnosti jednotlivých bank, kontrole dodržování obezřetnostních pravidel a limitů a ukládání nápravných opatření v případě zjištění nedostatků. Je založen na průběžném vyhodnocování všech dostupných informací o činnosti bank pocházejících z různých zdrojů. Jedná se zejména o výkazy a hlášení předkládaná pravidelně bankami, auditorské zprávy, výsledky kontrol na místě či informačních návštěv a další zdroje dostupných informací. Základním analytickým nástrojem, který je v rámci dohledu na dálku využíván, je provádění pravidelných komplexních analýz vyhodnocujících situaci jednotlivých bank z pohledu podstupovaných rizik. Pro včasné zachycení případných negativních tendencí jsou pravidelně vyhodnocovány také měsíční signální informace o vývoji jednotlivých bank pro vedení bankovního dohledu s návrhy na další postup a opatření bankovního dohledu u bank s negativním vývojem.

Dohled na dálku využívá při své činnosti automatizovaný systém Informačního centra bankovního dohledu, který soustřeďuje údaje ze všech výkazů a hlášení pro bankovní dohled a poskytuje jednotné standardní výstupní sestavy. Tato informační podpora umožňuje rychlý přehled o vývoji základních ukazatelů charakterizujících finanční situaci banky a dodržování pravidel obezřetného podnikání.

K získání dodatečných informací o aktivitách bank bylo v bankách a pobočkách zahraničních bank v roce 2003 uskutečněno celkem 19 informačních návštěv, z nichž některé byly součástí šetření zaměřených na činnost stavebních spořitelen a na řízení rizik u dceřiných společností zahraničních bank a jejich vztah k mateřské společnosti a ke skupině.

V roce 2003 byly poprvé jako nový zdroj informací vyhodnocovány také zprávy auditorů o ověření řídicího a kontrolního systému banky včetně systému řízení rizik za rok 2002, které byly zadány vybraným bankám v přesně vymezeném rozsahu dle jejich individuálních rizikových profilů. Celkem bylo zadáno k ověření 12 oblastí řídicího a kontrolního

ZÁKLADNÍ ČINNOSTI DOHLEDU NA DÁLKU

ZPRÁVY AUDITORŮ JAKO ZDROJ INFORMACÍ

systemu u 8 bank, přičemž nejčastěji bylo zadáváno ověření systému řízení kreditního rizika. S jednotlivými bankami a auditorskými společnostmi byla následně provedena trojstranná jednání k vyhodnocení výsledků těchto ověření. Návazně byly obdobným způsobem zadány požadavky České národní banky na ověření pro rok 2003, která se týkají 14 bank, jejichž výsledky budou vyhodnocovány v roce následujícím.

OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Na základě zjištění dohledu na dálku a s využitím výsledků kontrol na místě byla uložena opatření k nápravě celkem 18 bankám. Tato opatření spočívala v požadavku na odstranění nedostatků zjištěných v činnosti bank se stanovenými termíny k jejich nápravě. Postup bank při odstraňování nedostatků je vždy následně monitorován.

KONSOLIDOVANÝ DOHLED A SPOLUPRÁCE S REGULÁTORY

V souladu s regulačními pravidly pro výkon bankovního dohledu na konsolidovaném základě došlo v roce 2003 k významnému rozšíření aktivit bankovního dohledu v této oblasti. Banky začaly předkládat své konsolidované výkazy již na čtvrtletní bázi, rozšířila se spolupráce a výměna informací mezi domácími i zahraničními regulátory, bankovní dohled se zaměřil podrobněji na specifika jednotlivých finančních skupin. V rámci dohledu na konsolidovaném základě je ze strany České národní banky dohlíženo celkem 10 regulovaných konsolidačních celků tvořených skupinami ovládanými bankami. V souvislosti s výkonem bankovního dohledu na konsolidovaném základě probíhalo rovněž posuzování typu konsolidačního celku u dvou významných finančních skupin. Konsolidační celek jedné z těchto skupin byl označen jako konsolidační celek finanční holdingové společnosti, posuzování typu druhého konsolidačního celku zatím nebylo uzavřeno.

V návaznosti na uzavření nové Dohody o vzájemné spolupráci při výkonu bankovního dohledu a státního dozoru nad finančním trhem ze dne 28. února 2003, byly vytvořeny pracovní skupiny pro jednotlivé konsolidační celky, které zahrnují subjekty regulované a dohlížené ze strany České národní banky, Ministerstva financí ČR a Komise pro cenné papíry. První schůzky těchto pracovních skupin se uskutečnily v průběhu 3. čtvrtletí roku 2003. Hlavním účelem jejich vzniku je zvýšený důraz kladený na bezprostřední spolupráci a výměnu potřebných informací o subjektech konsolidačních celků, jejich aktivitách a činnosti regulačních orgánů. Tato spolupráce má význam pro efektivnější výkon funkcí bankovního dohledu a státního dozoru.

V roce 2003 pokračovala užší spolupráce a výměna informací a zkušeností s regulátory ostatních zemí, kteří provádějí dohled nad mateřskými bankami majícími své dceřiné banky na území České republiky, resp. centrály poboček zahraničních bank, které působí v České republice. Přínosem bylo získání informací o způsobu dohledu nad bankami a konsolidačními celky, které zahrnují banky působící na českém trhu.

LICENČNÍ A POVOLOVACÍ ČINNOST

V oblasti licenční a povolovací zahájil bankovní dohled v souladu se svými zákonnými kompetencemi v roce 2003 celkem 30 správních řízení. Jednou ze stěžejních aktivit byla realizace procesu přelicencování bank a poboček zahraničních bank. Na základě ustanovení harmonizační novely zákona o bankách č. 126/2002 Sb., je cílem procesu přelicencování uvedení bankovní licence do souladu s platnými bankovními předpisy s okamžikem vstupu České republiky do Evropské unie. Dle stanoveného časového harmonogramu byl proces přelicencování dokončen v 11 bankách v průběhu roku 2003 (počátkem roku 2004 ve zbývajících 7 bankách a byl připraven v šesti stavebních spořitelnách). Pokud jde o pobočky na trhu působících zahraničních bank, je situace řešena v rámci přípravy přechodu na režim jednotné bankovní licence v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie.

V průběhu roku 2003 byla vedena další správní řízení, a to v návaznosti na podané žádosti bank či řízení sankčního charakteru (zahajovaná Českou národní bankou). Jednalo

se o řízení směřující k rozšíření licencí (eBanka, Wüstenrot hypoteční banka, Česká exportní banka, J & T BANKA, První městská banka), dvě řízení o odnětí licence (Union banka, Plzeňská banka) a dvě řízení o uložení pokuty.

Nemalou část aktivit povolovacího charakteru tvořila v roce 2003 též správní řízení vedená v návaznosti na žádosti předložené České národní bance žadateli o souhlas (předchozí či následný) s nabytím kvalifikované účasti na bance podle zákona o bankách. Bylo zahájeno celkem 9 správních řízení, přičemž většinou se jednalo o změny akcionářské struktury bank či o akvizice podílů bank novými, zpravidla zahraničními akcionáři.

Mimo správní řízení bylo vydáno 124 rozhodnutí, která obsahovala zejména schválení externích auditorů bank a vymezení rozsahu požadavků na ověření řídicího a kontrolního systému bank, schválení struktury akcionářů před valnými hromadami, souhlasy se započítáváním podřízeného dluhu do kapitálu banky, souhlasy s předčasným splacením podřízeného dluhu, schválení interního modelu pro propočty kapitálových požadavků k tržním rizikům, oznámení o upuštění dohledu nad konsolidačním celkem, určení typu konsolidačního celku, stanoviska k návrhům změn všeobecných obchodních podmínek v případě stavebních spořitelén.

Vyjádření bankovního dohledu k osobám navrhovaným do vedoucích funkcí v bankách bylo vydáno ve 21 případech, a to na základě posouzení příslušných písemných podkladů a po případném uskutečnění pohovoru s navrhovaným kandidátem.

V souvislosti s možností bank využívat pro stanovení kapitálových požadavků k tržním rizikům vlastní model, pokud obdržely kladné vyjádření bankovního dohledu k jeho používání, je součástí činnosti bankovního dohledu také prověřování těchto modelů a průběžná komunikace s bankami v souvislosti s používáním těchto modelů. V roce 2003 bylo použití vlastního modelu schváleno jedné bance.

2.2 DOHLED NA MÍSTĚ

V průběhu roku 2003 bylo provedeno 18 kontrol v 15 bankách a pobočkách zahraničních bank, z toho 2 kontroly komplexní a 16 dílčích, zaměřených na vybrané oblasti rizik podstupovaných bankami. Mezi oblasti, které jsou předmětem ověření, se řadí zejména systémy řízení úvěrového rizika a tržních rizik, funkčnost a účinnost vnitřního řídicího a kontrolního systému a oblast rizik informačních systémů a informačních technologií. V rámci kontrol jsou zpravidla ověřovány vybrané oblasti dle jednotlivých specifických rizik podstupovaných kontrolovanou bankou (díličí kontroly), resp. všechny hlavní oblasti rizik (komplexní kontroly).

Důležitou součástí kontrol jednotlivých rizik je také kontrola systému, který banka používá k přípravě hlášení a výkazů pro bankovní dohled České národní banky. Bankami sestavovaná hlášení a výkazy týkající se např. stavu úvěrových portfolií, kapitálové přiměřenosti či likvidity, předkládaná pravidelně (měsíčně a čtvrtletně) bankovnímu dohledu, jsou důležitými indikátory zdraví banky a podstatnými informacemi pro činnost dohledu na dálku. Je proto velmi důležité, aby systém sestavování těchto hlášení v bankách zabezpečoval poskytování věcně správných informací.

V rámci kontrol zaměřených na systémy řízení vybraných rizik je ověřováno především úvěrové riziko (vyplývající nejen z úvěrových vztahů, ale také související s obchodováním na finančních trzích), tržní rizika (úrokové, akciové, měnové a komoditní), riziko likvidity, rizika informačních systémů a informačních technologií a dále rizika spojená s uzavíráním, zpracováním a vypořádáním obchodů sjednávaných na peněžních,

KONTROLY SYSTÉMŮ ŘÍZENÍ JEDNOTLIVÝCH RIZIK

kapitálových a devizových trzích. V této souvislosti je především ověřováno, zda má banka vytvořeny základní organizační předpoklady pro účinné a efektivní řízení podstupovaných rizik (mj. zda organizační struktura banky vyhovuje požadavkům na oddělení neslučitelných funkcí, zda banka disponuje ucelenou, provázanou a aktuální vnitřní předpisovou základnou apod.).

Součástí kontrol je rovněž posouzení metod používaných pro měření a sledování rizik, včetně ověření úplnosti, spolehlivosti a aktuálnosti souvisejících dat v informačním systému banky, a dále účinnost a efektivnost vnitřních kontrolních prvků v kontrolovaných oblastech. Zvláštní pozornost je věnována např. systémům limitů, jejichž prostřednictvím je výše podstupovaných tržních rizik omežována.

Nejvýznamnějším rizikem podstupovaným bankami je nadále riziko úvěrové. V rámci ověřování systémů řízení úvěrového rizika je kontrolován vzorek úvěrových pohledávek za nebankovními klienty, který je vybírán z různých segmentů klientů vždy tak, aby poskytl podklady pro možnost úsudku o stavu a kvalitě úvěrového portfolia banky a systému řízení kreditního rizika. Současně jsou posuzovány systémy hodnocení bonity klientů banky, identifikace a sledování ekonomicky spjatých skupin, správy a hodnocení kvality úvěrových obchodů, včetně systému tvorby opravných položek a systému hodnocení a oceňování zajištění. V průběhu roku 2003 byly provedeny kontroly v pěti bankách zaměřené na prověření systému řízení úvěrového rizika souvisejícího s obchody banky s jejími klienty – nebankovními subjekty.

Kontroly v oblasti tržních rizik jsou kromě standardních ověření zpravidla doplněny rovněž o posouzení rizik plynoucích pro banku z titulu výkonu funkce depozitáře, zajišťování služeb custody a dále správy klientských aktiv. Cílem kontrol v těchto oblastech je především posouzení, zda banka jedná v souladu s platnou legislativou a obecně doporučenými postupy. V průběhu roku 2003 byly provedeny kontroly na místě zaměřené na oblast tržních rizik celkem v pěti bankách.

V souladu s rostoucím využíváním informačních technologií v bankovních činnostech, způsobujícím zvyšování podílu rizik informačních systémů na celkovém rizikovém profilu bank, prohloubila Česká národní banka v roce 2003 v bankách kontroly zajištění bezpečnosti a provozuschopnosti bankovních informačních systémů. Při posuzování rizik informačních systémů bank se bankovní dohled zaměřoval na oblasti řízení, bezpečnosti a provozování informačních systémů. Kromě posouzení úrovně řídicích a kontrolních postupů byla značná pozornost věnována způsobu, jakým banka identifikuje, hodnotí a kontroluje související rizika. Standardní součástí kontrol je ověření úrovně logické, fyzické a personální bezpečnosti informačních systémů. V roce 2003 byly provedeny čtyři kontroly zaměřené na oblast informačních systémů a informačních technologií.

OVĚŘENÍ FUNKČNOSTI A ÚČINNOSTI VNITŘNÍHO ŘÍDICÍHO A KONTROLNÍHO SYSTÉMU

Kontrola této oblasti je prováděna převážně v rámci kontroly systémů řízení jednotlivých rizik nebo jako součást komplexní kontroly. V rámci kontroly je hodnocena zejména funkčnost a účinnost vnitřního řídicího a kontrolního systému pro příslušnou oblast činnosti banky (tj. i pro řízení příslušných rizik), včetně celkového kontrolního prostředí dané oblasti. Základními oblastmi, které jsou předmětem ověřování, jsou řízení a správa společnosti (ve smyslu Corporate Governance), zajištění funkce Compliance v bance a fungování interního auditu. V roce 2003 byly provedeny kontroly této oblasti ve čtyřech bankách.

V oblasti správy a řízení společnosti je kontrola zaměřena na posouzení organizační struktury banky jako celku, fungování dozorčí rady a jejích poradních orgánů, představenstva, ostatních řídicích či poradních orgánů banky a vzájemné vazby mezi jednotlivými

vými orgány. Součástí kontroly je rovněž ověření účinnosti a efektivnosti kontrolního prostředí, včetně jednotlivých kontrolních mechanismů zabudovaných do každodenních činností banky.

V oblasti Compliance je pak kontrola zaměřena na ověření systému banky pro sledování vývoje legislativy a zapracování změn v legislativě do platné předpisové základny banky. Předmětem ověřování je také skutečnost, zda jednání banky navenek je v souladu s platnou legislativou, zda předpisy a postupy banky jsou úplné, srozumitelné, nejsou ve vzájemném rozporu a zda jsou ze strany zaměstnanců dodržovány. V této souvislosti je také hodnoceno, zda je v bance zajištěno prosazování i tzv. „měkkých norem“, především obecných principů etického kodexu.

V oblasti fungování interního auditu se kontrola zaměřuje zejména na organizační, metodické a personální zajištění útvaru interního auditu. Je posuzována nezávislost postavení útvaru interního auditu a vazba na jednotlivé orgány společnosti. Předmětem kontroly je též způsob vyhodnocování rizik banky ze strany interního auditu, proces plánování činnosti interního auditu, vlastní zaměření činnosti interního auditu a kvalita výstupů z jednotlivých auditních akcí. Dále je posuzováno, zda v bance existuje funkční a účinný systém pro odstraňování nedostatků identifikovaných útvarem interního auditu a zda v této souvislosti vedení banky nápravným opatřením věnuje dostatečnou pozornost.

Předmětem kontroly je funkčnost a účinnost systému, který banka používá s tím, že bankovní dohled se zaměřuje zejména na následující oblasti: strategie a vnitřní řídicí a kontrolní systém v této oblasti, soulad systému banky s požadavky speciálního zákona, dodržování příslušných ustanovení zákona, uplatňování odpovídající politiky „ponej svého klienta“ v praxi banky, schopnost banky zachytit a vyhodnotit podezřelý obchod, včetně oznámení finančně analytickému útvaru Ministerstva financí ČR v zákonných lhůtách. V roce 2003 bylo v bankách provedeno devět kontrol zaměřených na tuto oblast.

V rámci výkonu dohledu v této oblasti Česká národní banka úzce spolupracuje s Ministerstvem financí ČR – Finančním analytickým útvarem. Česká národní banka se v roce 2003 rovněž zúčastnila pilotního projektu hodnocení Mezinárodního měnového fondu a Světové banky v oblasti boje proti praní peněz a financování terorismu v České republice. Doporučení Mezinárodního měnového fondu a Světové banky budou využita pro další práci bankovního dohledu.

3. NOVÁ BASILEJSKÁ KAPITÁLOVÁ DOHODA

V roce 2003 se dále pokračovalo v činnostech souvisejících s přípravou a zavedením nových pravidel pro stanovení potřebné minimální výše kapitálu - tzv. New Basel Capital Accord (Nová basilejská kapitálová dohoda, dále jen „NBCA“), někdy označovaný také jako Basel II, který v roce 1999 vypracoval Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basle Committee on Banking Supervision, dále jen „BCBS“). Tento nový princip na rozdíl od dosud platného Basle Capital Accord klade hlavní důraz na přesnější měření rizik a podporu zlepšování řízení rizik v bankách. Na základě citlivějšího měření rizik mohou banky lépe a efektivněji využít kapitál k jejich pokrytí. Cílem je zvýšení bezpečnosti a stability finančních systémů zavedením kapitálové regulace operačního rizika a přesnější zohlednění rizikovosti úvěrového portfolia v požadované výši kapitálu, posílení konkurenční rovnosti mezi bankami a odpovědnosti managementu. Nová pravidla umožní bankám konvergenci interních systémů řízení a měření rizik s regulačními pravidly.

PŘEDCHÁZENÍ LEGALIZACE VÝNOSŮ Z TRESTNÉ ČINNOSTI

Nově navržený koncept je komplexnější, je založen na třech základních pilířích. Použité metody měření rizik a stanovení kapitálového požadavku pro úvěrové, tržní a nově operační riziko jsou obsaženy v 1. pilíři. S výjimkou úrokového rizika bankovní knihy zůstávají metody měření tržního rizika beze změny. V rámci 2. pilíře je hodnocena dostatečnost kapitálu banky bankou a regulátorem. Základní princip spočívá v zavedení odpovídajících vnitřních procesů v bance pro vyhodnocení adekvátnosti jejího kapitálu vzhledem k podstupovanému riziku, včetně možnosti požadovat jeho zvýšení. Ve 3. pilíři je upraveno posílení tržní disciplíny a dosahování transparentnosti trhu prostřednictvím výkaznictví a povinnosti komplexního zveřejňování relevantních informací bankami. Plný přechod na nová pravidla se předpokládá od roku 2007.

**POKRAČOVÁNÍ SPOLUPRÁCE
PŘI PŘÍPRAVĚ NÁVRHU
SMĚRNICE EVROPSKÝCH
SPOLEČENSTVÍ**

V červenci 2003 byl vydán v pořadí třetí konzultativní dokument návrhu evropské směrnice, která bývá též označována RBCD (Risk Based Capital Directive) a která je zrcadlovým obrazem NBCA. RBCD je však více přizpůsobena konkrétním evropským podmínkám. Vydání třetího konzultativního dokumentu RBCD navazovalo na předchozí zveřejnění třetí konzultativní verze NBCA v dubnu 2003. Koncepte obou dokumentů se neliší ani navzájem, ani od předchozích vydání. Cíle zůstaly nezměněny, ale došlo k řadě dílčích změn, které reflektovaly připomínky bankovní komunity a zkušenosti z mezinárodní kvantitativní dopadové studie (QIS 3), která měla za cíl ověřit dopad kapitálových změn na banky a bankovní sektory jednotlivých zemí. Bankovní komunita byla vyzvána, aby zaslala připomínky k oběma zveřejněným dokumentům. Po zpracování připomínek bylo koncem roku 2003 identifikováno několik dosud problematických míst koncepce, jejichž řešením se příslušné orgány budou dále zabývat.

Při přípravě a implementaci NBCA je nezbytným předpokladem dosažení stanovených cílů aktivní spolupráce na národní i mezinárodní úrovni. Česká republika využila možnosti podílet se na tvorbě NBCA. Pracovní zapojení ve skupině *Core Principles Liaison Group (CPLG)* a *Working Group on Capital* při CPLG zaručuje přístup k informacím a umožňuje vyjadřovat stanoviska české strany k daným otázkám a podílet se na vytváření nových pravidel. Basilejský výbor podporuje mezinárodní spolupráci a za tím účelem založil *Accord Implementation Group (AIG)*, která se věnuje problematice implementace 2. pilíře.

Sjednocováním postupů v regulaci a dohledu se na evropské úrovni zabýval Bankovní poradní výbor (BAC) a skupina *Groupe de Contact*, která v roce 2003 působila na méně formální bázi především jako diskusní fórum zástupců bankovních dohledů ze zemí Evropského hospodářského prostoru. Jednání těchto struktur se pravidelně od roku 2003 v rámci statutu „pozorovatelů“ účastní i zástupci České národní banky. Výstupem práce uvedených struktur v oblasti NBCA (např. v oblasti 2. pilíře nebo v oblasti validace interních ratingových systémů) mají být především obecně přijaté zásady a jejich stejný výklad (tzv. high level principles). V tuzemsku je pro zavedení pravidel NBCA velmi důležitá spolupráce jak s jednotlivými bankami, tak s profesními organizacemi, zejména s Českou bankovní asociací a Komorou auditorů ČR prezentovaná společným projektem finančního sektoru České republiky. Spolupráce byla navázána rovněž s Komisí pro cenné papíry. Společný projekt je zaměřen na efektivní implementaci nového konceptu v českých podmínkách, zajištění jednotného chápání pravidel a požadavků stanovených v NBCA a vzájemnou informovanost všech zainteresovaných subjektů o postupech při jejich implementaci. Úspěšnost projektu závisí na porozumění a osvojení si koncepce všemi zúčastněnými stranami, proto se účastníci rozhodli svěřit řízení projektu profesionálnímu manažerovi.

Realizace společného projektu byla zahájena již v září 2002 a intenzivně pokračovala v roce 2003. Každá ze zúčastněných institucí je zastoupena v pracovních skupinách,

pro které byly specifikovány konkrétní úkoly, jež jsou pravidelně aktualizovány. V roce 2003 byly v rámci tohoto projektu uspořádány diskuse k nově vydané verzi dokumentu NBCA a později ke 3. verzi návrhu odpovídající evropské směrnice. Na základě těchto diskusí byly zformulovány připomínky a společná stanoviska České národní banky a České bankovní asociace, které byly zaslány do BCBS a Evropské komisi. Koncem roku 2003 bylo dohodnuto, že projekt bude v roce 2004 dále pokračovat intenzivní prací v odborných týmech, které se budou podrobněji zabývat jednotlivými ustanoveními návrhu příslušné evropské směrnice a možnostmi rozpracování bližších podmínek implementace.

Bankovní dohled ČNB se v roce 2003 v souvislosti s NBCA připravoval na zásadní změnu v regulaci bankovního sektoru. Činnost byla zahájena v oblasti rozpracování příslušných postupů, zapracování do zákonných či podzákonných norem a přípravou jejich aplikace v praxi. Nové komplexnější principy spolu s individuálním přístupem k jednotlivým bankám budou vyžadovat vyšší nároky na kvalifikaci pracovníků bankovního dohledu s větším důrazem na jejich týmovou spolupráci. Nezbytnou podmínkou bude dosažení transparentnosti zavádění celého procesu.

Postup prací a přístup České národní banky k implementaci NBCA je zveřejněn a pravidelně aktualizován na internetové stránce České národní banky (http://www.cnb.cz/bd_nbca_struktura.php).

4. CENTRÁLNÍ REGISTR ÚVĚŘŮ

Centrální registr úvěřů (CRÚ) provozovaný Českou národní bankou je nástrojem umožňujícím výměnu informací o bonitě a důvěryhodnosti klientů z podnikatelského sektoru. Systém je v rutinním provozu od listopadu 2002 a jsou do něho zapojeny všechny banky a pobočky zahraničních bank se sídlem v České republice a Česká konsolidační agentura. Předmětem sledování jsou údaje o úvěrových závazcích právnických osob (s výjimkou bank a poboček zahraničních bank) a fyzických osob podnikatelů vzniklých v souvislosti s jejich podnikatelskou činností. Banky předávají data v souladu s Opatřením ČNB č. 5/2002. Aktualizace údajů probíhá jednou měsíčně, údaje o splátkách provedených v průběhu měsíce mají uživatelé k dispozici přibližně ve druhé polovině následujícího měsíce.

Přes relativně krátkou dobu od zahájení provozu se ukazuje, že banky postupně začínají ve stále větší míře využívat služby CRÚ. K 31. 12. 2003 bylo zaregistrováno 1 392 uživatelů ze všech bank. Počet uživatelů však do značné míry závisí na organizaci práce v jednotlivých bankách, rozsahu pobočkové sítě apod. V některých bankách preferují individuální přístup k registru všech úvěrových pracovníků, v jiných je tato činnost centralizována na vybraný okruh pracovníků, což samozřejmě ovlivňuje počet uživatelů v dané bance.

Banky používají měsíční sestavy úvěrového zatížení všech svých vlastních klientů, roste počet dotazů na informace o nových žadatelích o úvěr nebo jinou budoucí pohledávku banky zahrnující úvěrové riziko. Pravidla přístupu k informacím stanovuje Vyhláška ČNB č. 164/2002. Přístup je umožněn jednotlivým účastníkům CRÚ - bankám a pobočkám zahraničních bank působícím na území ČR, České konsolidační agentuře a ČNB jako provozovateli CRÚ. Také klienti využívají možnost seznámit se s informacemi, které jsou o nich vedeny v databázi CRÚ v souladu s §38a zákona o bankách. Počet pořízených výpisů se stále zvyšuje.

Základní statistické údaje k provozu Centrálního registru úvěrů v roce 2003

Počet uživatelů k 31. 12. 2003	1 392
Počet evidovaných klientů k 31. 12. 2003	256 608
z toho fyzických osob podnikatelů	160 977 (63 %)
právnických osob	95 631 (37 %)
Počet aktivních pohledávek k 31. 12. 2003	225 114
Počet dotazů na evidované klienty za rok 2003	256 734
Počet dotazů na celkové úvěrové zatížení klienta (počet zahrnuje i úvěrové zatížení vlastních klientů získané prostřednictvím dávkové sestavy, kterou má banka k dispozici po každé aktualizaci) za rok 2003	2 820 950
Počet pořizovaných výpisů pro klienty	62

Současná verze aplikace zajišťuje pouze základní funkci, tj. přenos a zpracování dat, jejich měsíční aktualizaci, provádění dotazů na klienty a jejich úvěrové zatížení a vytváření předdefinovaných sestav. Na základě rozhodnutí bankovní rady ČNB ze dne 3. 7. 2003 o realizaci II. etapy rozvoje CRÚ byly zahájeny práce na její přípravě. II. etapa je zaměřena na realizaci dalších možností využití rozsáhlé databáze, a to jak pro potřeby bank, tak pro Českou národní banku, která registr jako významný zdroj informací může využít k zajišťování analytických a výzkumných funkcí. Budou řešeny i dílčí úpravy aplikace pro zvýšení efektivnosti práce (sledování ekonomicky spjatých skupin, zjednodušení některých modulů, rozšíření standardních sestav apod.).

5. ČINNOST FINANČNÍHO ARBITRA

Finanční arbitr působí v České republice od 1. 1. 2003 na základě zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů. Prostory pro výkon funkce finančního arbitra včetně materiálního zabezpečení a informačních technologií zajistila arbitrovi a jeho čtyřem pracovníkům Česká národní banka. Funkce finančního arbitra je však na České národní bance nezávislá, není součástí bankovního dohledu ČNB. Informace o funkci a kompetenci arbitra včetně podmínek k zahájení řízení a možnosti podat návrh na zahájení řízení elektronickou formou jsou zveřejněny na internetových stránkách finančního arbitra (www.finarbitr.cz). Jsou zde uvedeny rovněž nálezy a rozhodnutí arbitra včetně příkladů sporů, které spadají a nespádají do jeho kompetence. K dispozici jsou rovněž informace o obdobných institucích členských zemí Evropské unie, zemí tvořících EHP a kandidátských států na členství v Evropské unii.

Pomoc finančního arbitra může žádat každý klient instituce, pokud spor náleží do kompetence finančního arbitra. Naopak navrhovatelem pro zahájení řízení před finančním arbitrem nemůže být převádějíci instituce nebo vydavatel elektronického platebního prostředku. Finanční arbitr může rozhodovat spory vzniklé mezi institucemi a jejich klienty při provádění převodů peněžních prostředků podle zákona o platebním styku, části II. a III. Jedná se o spory vznikající při realizaci tuzemského a tzv. přeshraničního platebního styku a zúčtování operací s platebními kartami na vrub účtů jejich držitelů. V zásadě jde o dodržování zákonem stanovených lhůt pro zúčtování jednotlivých transakcí platebního styku. V rozsahu stanoveném zákonem rozhoduje uvedené spory i zástupce finančního arbitra, který rovněž arbitra v době jeho nepřítomnosti zastupuje v plném rozsahu jeho pravomoci a odpovědnosti. Spory z přeshraničního platebního styku začne finanční arbitr řešit ode dne vstupu České republiky do Evropské unie. Finanční arbitr může řešit spory, při kterých částka převodu není vyšší než 50 tisíc eur, což činí v ekvivalentu cca 1,5 milionu Kč. V ostatních případech je k rozhodování příslušný soud.

Řízení je zahájeno na návrh navrhovatele. Návrh může být podán jak písemně formou dopisu, tak na formuláři, jež byl vypracován finančním arbitrem a je uveden také

v elektronické podobě na internetových stránkách arbitra. Návrh může být podán i faxem.

Návrh musí obsahovat všechny předepsané náležitosti, jež vyžaduje zákon. Navrhovatel přesně identifikuje sebe a příslušnou instituci, u které neúspěšně uplatnil reklamaci, spadající pod působnost zákona o platebním styku, tzn. uvede své jméno a příjmení, rodné číslo nebo datum narození a dále trvalé bydliště. U instituce je třeba uvést její plný název, identifikační číslo a sídlo firmy. Klient-navrhovatel srozumitelně a úplně vylicí veškeré skutečnosti sporného případu s tím, že doloží důkazní prostředky nebo je alespoň označí nebo popíše. Důležitou součástí návrhu je také popsání stavu, kterého chce navrhovatel docílit. Nedílnou součástí návrhu je prohlášení o tom, že případ není řešen před soudem nebo rozhodcem. Klient musí rovněž doložit doklad o tom, že se neúspěšně domáhal nápravy u věcně příslušné instituce (nejčastěji to bude banka). Nakonec připojí datum a návrh podepíše.

Arbitr, zástupce arbitra nebo pověřený pracovník prostuduje předložený návrh, zda odpovídá všem náležitostem, které požaduje zákon. Bude-li nějaká náležitost chybět, vyzve navrhovatele k doplnění. Při úplnosti návrhu bude zahájeno řízení před finančním arbitrem, navrhovatel bude vyzooměn o této skutečnosti písemnou formou a převádějíci instituce bude písemně požádána, aby se k případu vyjádřila v zákonem stanovené lhůtě. Lhůta činí 30 dní a může být, pokud o to instituce požádá, prodloužena o dalších 30 dní.

Finanční arbitr se nemusí řídit jen návrhem navrhovatele, ale může sám zjišťovat další skutečnosti a může nařídít jednání ve věci za přítomnosti obou stran sporu. Je oprávněn vyžadovat po převádějíci instituci doložení všech důkazních prostředků, o které požádá, včetně nahlížení do systémů této instituce.

Ze zákona o finančním arbitrovi vyplývá pro arbitra povinnost spolupracovat s obdobnými orgány v zemích Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru. Přípravné řízení ve spolupráci s ministerstvem průmyslu a obchodu o vstupu, resp. zapojení finančního arbitra do FIN-NETu (tj. skupina organizací zabývajících se řešením spotřebitelských sporů v oblasti finančních služeb v zemích Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru) v současné době probíhá.

I když o existenci finančního arbitra veřejnost nemá mnohdy patřičné informace, vznik úřadu zabývajícího se řešením sporů v oblasti platebního styku přivítala. Finanční arbitr v prvním roce činnosti řešil 66 případů z celkového počtu 170 zaslaných podnětů a návrhů. Z celkového počtu 27 oprávněných a zahájených sporů byly na základě žádosti navrhovatele o zpětvzetí čtyři zastaveny. Bylo rovněž vydáno 11 pravomocných nálezů. Ve dvou případech se instituce ve stanovené lhůtě odvolala (podala námitky). V obou těchto případech však arbitr po přezkoumání námitek vydal rozhodnutí o námitkách, jímž svůj původní nález potvrdil. Celkem 13 oprávněných případů bylo přerušeno z důvodu prohlášení konkursu na převádějíci instituci.² Za uvedené období byly uloženy celkem dvě pokuty ke sporům v souladu se zákonem o finančním arbitrovi.

Podle zákona o finančním arbitrovi institucím (tj. převádějícím institucím a vydavatelům elektronických platebních prostředků) vyplývá informační povinnost. Seznam těchto institucí, který je k dispozici na internetových stránkách arbitra, je pravidelně aktualizován.

2/ Převádějíci instituce jsou instituce, jimž je ze zákona umožněno převádět platby.

Na těchto stránkách je rovněž uveden vzor pro splnění informační povinnosti. Celkem bylo v roce 2003 uloženo pět pokut za nesplnění této povinnosti v celkové výši 500 000 Kč.

S nově zavedenou institucí není veřejnost dosud detailně seznámena a stále ještě dochází k nesprávnému výkladu zákona o finančním arbitrovi, do kanceláře arbitra docházejí návrhy, které nespádají do jeho působnosti. V posledních měsících se např. na kancelář finančního arbitra opakovaně obracela řada klientů, jejichž případy se týkaly převodů a použití elektronických platebních prostředků mimo území ČR a rovněž i ve věci nově účtovaných poplatků „za evidenci úrokového zvýhodnění“ stavebními spořitelny.

S účinností od 1. května 2004 je působnost finančního arbitra rozšířena podle zákona o platebním styku i o oblast tzv. přeshraničních převodů. Lze předpokládat, že po vstupu ČR do EU, dojde k nárůstu stížností také v této oblasti.

6. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Bankovní dohled ČNB se stále ve větším rozsahu zapojuje do mezinárodní spolupráce. Základem rozvoje mezinárodní spolupráce je působení zahraničních subjektů v prostředí tuzemského bankovního sektoru a spolupráce při řešení metodických otázek a vytváření regulatorních opatření a výkonu bankovního dohledu v rámci pracovních skupin Basilejského výboru pro bankovní dohled při BIS (viz kap. 3) nebo výborů a pracovních skupin EU, včetně ECB a ESCB. Současně je rozvíjena aktivní spolupráce s orgány bankovního dohledu jednotlivých zemí, jejichž banky provozují své komerční aktivity v ČR, a ostatními národními regulátory. Zvýšení intenzity spolupráce na bilaterální i multilaterální úrovni je spojeno s prohloubením dohledu na konsolidovaném základě v návaznosti na strukturu jednotlivých konsolidačních celků, přistoupením ČR do EU a působením bankovních, resp. finančních subjektů na jednotném trhu EU na základě jednotné bankovní licence. Při výkonu bankovního dohledu nad subjekty bankovního trhu ze země původu mateřské instituce bude spolupráce institucí dohledu nezastupitelná.

6.1 VÝBORY A PRACOVNÍ SKUPINY PŘI EVROPSKÉ UNII

V roce 2003 v souvislosti se zvýšenou intenzitou přípravy České republiky na vstup do Evropské unie a přípravou orgánů EU na rozšíření Evropské unie se rozvíjela mezinárodní spolupráce v rámci činnosti výborů a pracovních skupin EU. Česká národní banka byla zastoupena jako pozorovatel mimo jiné v orgánech, jejichž činnost je spojena s působením bankovního dohledu.

Banking Advisory Committee (BAC) se zabývá především projednáváním návrhů na další koordinaci v oblasti regulace a dohledu nad úvěrovými institucemi v rámci Evropské unie, včetně přípravy nových předpisů a jejich jednotné implementace.

Committee of European Banking Supervisors (CEBS) prosazuje konvergenci supervizní praxe s cílem zajistit konsistentní aplikaci přijatých směrnic, podporovat vzájemnou výměnu informací a poskytovat technickou pomoc při přípravě evropské bankovní legislativy. *European Banking Committee (EBC)* by měl po schválení příslušné směrnice převzít regulatorní funkce BAC, které BAC poté přestane vykonávat. Toto nové uspořádání vyplývá z rozšířené aplikace Lamfalussyho plánu i na oblast dohledu nad úvěrovými institucemi.

Kromě vrcholových orgánů je Česká národní banka zastoupena rovněž v pracovních skupinách, v jejichž rámci jsou připravovány podklady pro jednání a rozhodování Evropské komise a výše uvedených výborů. V roce 2003 se jednalo o:

Groupe de Contact (GdC), která je pracovní skupinou Výboru evropských bankovních supervizorů (CEBS). Předmětem její činnosti je výměna informací a zkušeností z im-

plementace bankovní regulace a provádění dohledu, porovnání regulatorních a supervisních přístupů a zpracování společných zásad ve stanovených oblastech dohledu. Aktivity směřovaly zejména na řešení problematiky 2. pilíře v rámci NBCA.

Working Group on the Capital Requirements for Banks and Investment Firms je poradním orgánem Evropské komise při přípravě novel směrnic (2000/12/EC a 93/6/EEC), které m.j. upravují obezřetnostní pravidla bank a obchodníků s cennými papíry, zejména kapitálovou přiměřenost a angažovanost vůči klientům. V roce 2003 se zaměřovala na implementaci NBCA do evropské legislativy.

Česká národní banka se v roce 2003 podílela i na činnosti dalších pracovních skupin v rámci Evropské unie, kde gesci vykonávají jiné instituce, zpravidla Ministerstvo financí ČR. Pracovníci České národní banky se vyjadřovali ke konkrétním projednávaným materiálům, které se týkaly problematiky bank, bankovního dohledu a bankovní regulace. Jedná se o pracovní skupiny expertů, zabývající se například koordinací bankovní legislativy, interpretací a aplikací bankovních směrnic, regulací finančních konglomerátů, finančními službami, výkonem bankovního dohledu, ochranou fyzických osob z hlediska ochrany osobních dat a jejich transferů, včetně ochrany při zpracování osobních údajů, účetnictvím, aplikací mezinárodních účetních standardů, regulací evropských finančních trhů aj.

V rámci Evropské centrální banky (ECB) se problematikou bankovního dohledu a stabilitou finančního systému zabývá *Banking Supervision Committee (BSC)*. Mezi její hlavní úkoly patří monitorování a hodnocení vývoje finančního sektoru z hlediska finanční stability, hodnocení dopadu regulatorních opatření na stabilitu a strukturu finančního sektoru a podpora spolupráce a výměny informací mezi centrálními bankami a regulatorními orgány.

K zajištění svých úkolů si BSC vytváří pracovní skupiny, z nichž nejvýznamnější jsou: *Working Group on Macro-Prudential Analyses (WGMA)*, která se kromě zpracování pravidelných analýz hodnocení finanční stability bankovního sektoru zaměřuje i na aktuální témata v této oblasti především z hlediska potenciálních rizik;

Working Group on Developments in Banking (WGDB), která má v náplni činnosti zejména sledování trendů strukturálního vývoje bankovních systémů na úrovni EU i jednotlivých členských zemí.

6.2 MEMORANDA OF UNDERSTANDING

Významnou součástí mezinárodní spolupráce jsou konkrétní dvoustranné vztahy se zahraničními bankovními dohledy, jejichž smluvní základ je prezentován na základě společných tzv. Memorand of Understanding.

První dohoda byla podepsána s Národnou bankou Slovenska v roce 1999 a byla nahrazena dohodou z listopadu 2002 zohledňující novou úpravu spolupráce mezi domovským a hostitelským orgánem bankovního dohledu obsaženou ve směrnici 2000/12/ES. Až do konce roku 2003 bylo podepsáno celkem šest Memorand of Understanding s regulatorními orgány v Rakousku (Bundesministerium für Finanzen), Francii (Commission Bancaire), USA (State of New York Banking Department), Německu (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht) a Belgii (Commission Bancaire et Financiere). Dále se jedná o návrzích na uzavření memoranda s regulátory z Nizozemí a Itálie.

Orgány bankovního dohledu a regulace si kladly za cíl vzájemnou spolupráci v oblasti bankovního dohledu, dosažení vzájemného porozumění v záležitostech týkajících se bankovní regulace a postupů při výkonu bankovního dohledu a podporu výměny informací o záležitostech bankovního dohledu zahrnujících mimo jiné licencování, slučování

a akvizice bank, vstup nových akcionářů, výkon bankovního dohledu na konsolidovaném základě a spolupráci při výkonu dohledu nad pobočkami zahraničních bank subjekty dohledu ze země původu dané instituce, včetně spolupráce při kontrolách na místě.

Kromě oficiálních dohod je rozvíjena spolupráce se zahraničními regulátory a institucemi dohledu na základě dvoustranných kontaktů při řešení aktuálních problémů spojených s výkonem bankovního dohledu i při řešení metodických otázek bankovní regulace. Zástupci centrální banky se zúčastňují aktivně na seminářích, vzdělávacích programech a prezentacích výsledků partnerských institucí. Významným zdrojem poznatků je výměna informací na základě neformálně navázaných kontaktů.

6.3 SPOLUPRÁCE V RÁMCI ZEMÍ STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY

Při Basilejském výboru pro bankovní dohled byla již v roce 1990 založena BSCEE (Banking Supervisors of Central and Eastern Europe) za účelem řešení aktuálních otázek bankovního dohledu v zemích střední a východní Evropy. Zástupci členských států se pravidelně scházejí jednou ročně. V roce 2003 od 29. do 30. května byl místem jejich setkání Tallin v Estonsku. Program jednání byl věnován otázkám regulace, dohledu nad pobočkami zahraničních bank a dohledu na konsolidované bázi. V září se v Praze konal seminář „Credit Risk, Risk Mitigation and Securitization Techniques“ za účasti 29 zahraničních a 16 domácích účastníků. V květnu 2003 se uskutečnil workshop v Chorvatsku na téma „New Capital Accord Proposals“.

7. SPOLUPRÁCE S REGULÁTORY A PROFESNÍMI ORGANIZACEMI V ČESKÉ REPUBLICE

Bankovní a finanční subjekty působící na tuzemském finančním trhu diverzifikují svou činnost a rozšiřují nabídku produktů a služeb, jimiž oslovují klienta. Za tímto účelem budují silné finanční skupiny, zakládají síť dceřiných a přidružených společností, aby nabídka finančních produktů a služeb uspokojovala poptávku klientů. Na takto propojeném finančním trhu se společně prezentují bankovní i finanční instituce, což zvyšuje nároky na činnost regulátorů. V ČR v současné době v úloze regulátora pro bankovní instituce působí Česká národní banka, za pojišťovny a penzijní fondy je odpovědné z hlediska dohledu a regulace Ministerstvo financí ČR a obchody s cennými papíry jsou v kompetenci Komise pro cenné papíry. Propojený bankovní a finanční trh vyvolal potřebu úzké spolupráce regulátorů, která vyústila v podepsání trojstranné dohody o spolupráci. Novela původní dohody z roku 1998 byla podepsána na počátku roku 2003.

DOHODA O SPOLUPRÁCI MEZI ČESKOU NÁRODNÍ BANKOU, MINISTERSTVEM FINANČÍ ČR A KOMISÍ PRO CENNÉ PAPIŘY

Novelizované znění dohody je prezentováno na webových stránkách všech tří signatářů. Původní dohoda byla novelizována z důvodů rozvoje dohledu na konsolidovaném základě, včetně stanovení odpovědného orgánu dozoru na konsolidovaném základě. Strany přistupují k bezprostřední spolupráci bez zbytečných formalit. Dohoda obsahuje informační povinnost o všech významných skutečnostech, zahrnuje dále vzájemnou informovanost o ukládaných opatřeních k nápravě a sankcích, garantuje výměnu analytických informací o subsektorech finančního trhu, prezentaci výročních zpráv za jednotlivé subsektory a rovněž vzájemné poskytování si podkladů potřebných k vedení správních řízení. Základem dohody o spolupráci je koordinace činností stran dohody z hlediska dozoru nad finančním trhem jako celkem. Strany se dohodly na koordinaci při sestavování kontrolních plánů a koordinaci kontrol na místě, vč. možnosti požádat o provedení kontroly na místě jinou stranu dohody a na vytvoření pracovní skupiny pro každý konsolidační celek ze zástupců těch stran dohody, které dohlížejí alespoň jednoho člena konsolidačního celku. Velmi důležitou oblastí je spolupráce při tvorbě legislativy a regulace v oblasti licencování a udělování předchozích souhlasů. Ke zvýšení efektivnosti činnosti institucí dohledu přispěje

snaha o eliminaci dvojí či vícenásobné regulace obdobných vztahů a skutečností a vytváření pracovních skupin pro plnění dlouhodobých i jednorázových úkolů a závazků vyplývajících z dohody. Na mezinárodní úrovni se pozitivně promítne koordinace spolupráce se zahraničními regulátory, orgány Evropské unie a mezinárodními institucemi.

Dohoda o spolupráci je východiskem činností prohlubujících spolupráci regulatorních orgánů v tuzemsku. V jejím rámci začal působit v roce 2003 Výbor pro koordinaci dozoru nad finančním trhem, v němž jsou zastoupeni vždy dva zástupci managementu za každou stranu. V roce 2003 se Výbor sešel celkem čtyřikrát. Předmětem jednání byly zejména otázky institucionálního uspořádání dozoru v České republice, konvergence v oblasti aplikace IAS pro dozorované subjekty, konvergence postupů v oblasti licencování, dozoru a výměny informací.

Spolupráce s profesními organizacemi se rozvíjela v roce 2003 v souladu s rozvojem činnosti bankovních a finančních subjektů v ČR, požadavky na dohled a regulaci finančních subjektů a před vstupem země do EU rovněž z hlediska prohlubování mezinárodní spolupráce a zapojení do činnosti evropských struktur. Rozvíjí se spolupráce zejména s Českou bankovní asociací a Komorou auditorů ČR.

SPOLUPRÁCE S PROFESNÍMI ORGANIZACEMI

Základem je především spolupráce při přípravě regulatorních opatření vydávaných Českou národní bankou, kdy obě instituce mají možnost předem se vyjádřit k řešeným problémům. Výměna odborných stanovisek je přínosem pro obě strany a umožňuje předejít případným problémům při implementaci jednotlivých opatření. V roce 2003 dále pokračoval i společný projekt České národní banky, České bankovní asociace a Komory auditorů České republiky, jehož cílem je především vytvořit efektivně fungující komunikační platformu a zapojit zúčastněné strany do řešení úkolů vyplývajících z NBCA (viz kapitola 3).

Bankovní dohled ČNB považuje za perspektivní další prohlubování spolupráce s jednotlivými auditorskými společnostmi, které hrají v obecném rámci bankovní regulace velmi významnou roli. Již pravidelně probíhají s jednotlivými auditory diskuse. V roce 2003 byly poprvé jako nový zdroj informací vyhodnocovány také zprávy auditorů o ověření řídicího a kontrolního systému banky, včetně systému řízení rizik v roce předcházejícím. V této činnosti se bude dále pokračovat, zadání pro vybrané banky je vypracováno na základě jejich individuálních rizikových profilů. Každoročně vypracovávají auditorské společnosti audit účetní závěrky banky a audit hlášení o obezřetném podnikání banky, které zasílají bankovnímu dohledu ČNB. Na základě Opatření České národní banky č. 11/2002 ověřují účinnost a efektivnost jednotlivých součástí řídicího a kontrolního systému u vybraných bank v daném roce podle specifického zadání České národní banky. Zástupci bankovního dohledu za přítomnosti zástupců příslušné banky projednávají s auditory případné odchylky v hodnocení bank auditory od zjištění České národní banky. Auditorské společnosti spolupracují s Českou národní bankou při výměně informací, na vyžádání prezentují použitou metodiku (včetně postupů pro řízení auditorských rizik) a svůj přístup k auditu bank.

Navázaná aktivní spolupráce bankovního dohledu s Českým institutem interních auditorů v roce 2003 pokračovala. Delegovaní zástupci obou institucí se zúčastňují oficiálních diskusních fór pro interní auditory. Spolupráce na této úrovni přináší výsledky oběma zúčastněným stranám, je vytvořen prostor pro výměnu informací i sdílení názorů

8. ROZHODUJÍCÍ ÚKOLY BANKOVNÍHO DOHLEDU PRO DALŠÍ OBDOBÍ

I v dalším období roku 2004 se bude bankovní dohled ČNB orientovat na úkoly sta-

novené ve Střednědobé koncepci bankovního dohledu na období 2002 až 2004 i na nové úkoly, a to zejména na:

- shromáždění a vyhodnocení podnětů pro přípravu novely zákona o bankách, resp. věcného záměru nového zákona o bankách;
- přípravu nových bankovních a souvisejících zákonů a implementace nebo novely zákonů vyplývajících z legislativy EU;
- přípravu metodiky pro výkon dohledu na bázi rizikového profilu bank a konsolidačních celků včetně stanovení metod dohledu a spolupráce s tuzemskými i zahraničními institucemi;
- provádění kontrol jednotlivých bank v pravidelných intervalech, stanovených dle celkové rizikovosti a významu bank v sektoru;
- dokončení přelicensování všech bank a poboček zahraničních bank;
- zavedení standardních postupů při posuzování nových akcionářů a managementu bank, při uplatňování sankcí a při vyřizování žádostí o bankovní licence;
- zabezpečení činnosti bankovního dohledu v souvislosti se vstupem na jednotný trh bankovních služeb, aktivní spolupráci při novelizaci, resp. přípravě nového bankovního zákona, tvorbě nového zákona o finančním kolaterálu;
- organizační, technické a legislativní úkoly, které vyplývají z rozhodnutí vlády o integraci dozorových institucí;
- realizaci společného projektu České národní banky, České bankovní asociace a Komory auditorů „Vývoj a implementace nového konceptu kapitálové přiměřenosti v podmínkách ČR“.

Rok 2004 bude rokem přípravy nové koncepce rozvoje bankovního dohledu na léta 2005 - 2008.

B. BANKOVNÍ SEKTOR V ROCE 2003

SHRNUTÍ

Vývoj bankovního sektoru v roce 2003 byl příznivě ovlivněn růstem české ekonomiky, který se vyvíjel rychlejším tempem, než tomu bylo v předchozím roce. Hrubý domácí produkt rostl o 0,9 procentního bodu rychleji než v roce 2002. Dalšími faktory ovlivňujícími výkonnost bank v roce 2003 byla mimořádně nízká inflace, opakované snižování základních domácích úrokových sazeb, růst nominálních a reálných mezd a mírný růst nezaměstnanosti. Bankovní sektor lze v současnosti považovat za stabilní. V roce 2003 dále vzrostla úroveň konkurence na trhu bankovních služeb. Stabilitu a rostoucí konkurenci na trhu nenarušilo ani ukončení činnosti dvou bank v průběhu roku 2003.

Vlastnická struktura bank se v roce 2003 mírně posunula ve prospěch investorů ze zemí EU15, a to za současného poklesu podílu českého soukromého kapitálu.

V roce 2003 pokračoval mírný růst bilanční sumy spravované bankami. Hlavním motorem růstu byl na straně aktiv růst úvěrové emise, na straně pasiv růst depozit. Banky zaměřily svoji pozornost především na domácnosti, a to atraktivní nabídkou úvěrů na bytové potřeby a spotřebních úvěrů. Růst depozit byl do značné míry ovlivněn růstem vkladů na účtech stavebních spořitelů v souvislosti se změnami legislativy upravující podmínky stavebního spoření od ledna roku 2004.

Bankovní sektor byl v roce 2003 již počtvrté v řadě ziskový. Úroveň dosaženého zisku z finanční činnosti a čistého zisku byla ve srovnání s rokem 2002 jen nepatrně nižší. Snižující se sazby na mezibankovním trhu a na trhu klientských obchodů vedly ke snížení úrokového rozpětí a čistě úrokové marže. Jako důsledek tohoto vývoje, který byl ještě dále podpořen zvýšenou nabídkou služeb a produktů nemajících charakter vkladů a úvěrů, došlo v roce 2003 ke změně struktury zisku z finanční činnosti ve prospěch zisku z poplatků a provizí. Rozhodující složkou zisku z finanční činnosti však zůstal i nadále úrokový zisk. Významným faktorem tvorby čistého zisku byla nižší tvorba rezerv a opravných položek zejména vlivem zlepšující se kvality úvěrového portfolia.

Úvěrové obchody zůstávají hlavním potenciálním zdrojem rizik bankovního sektoru v důsledku vysokého podílu úvěrové emise na celkové bilanční sumě. V meziročním srovnání však došlo k dalšímu pozitivnímu vývoji v oblasti aktiv s nižší kvalitou. Podíl ohrožených úvěrů na celkových úvěrech dále významně klesl. Na konci roku 2003 byla veškerá potenciální rizika spojená s úvěrovou emisí plně kryta rezervami a opravnými položkami. Nízká a dlouhodobě mírně klesající angažovanost bank v cizoměnových operacích a vyrovnaná devizová pozice omezují měnové riziko. Rizika spojená s operacemi s cennými papíry jsou významně zmírněna vysokým podílem dluhopisů. Banky disponují vysokým podílem rychle likvidních aktiv. Riziko země je omezováno diverzifikovanou angažovaností vůči zahraničí související s diverzifikovanou strukturou vlastníků bank.

Kapitálové vybavení bank bylo v roce 2003 dále posíleno především jako důsledek opakované vysoké tvorby čistého zisku. Všechny jednotlivé banky regulatorní požadavek minimální hodnoty kapitálové přiměřenosti 8 %. Banky tudíž v současnosti disponují dostatečným kapitálem na krytí případných ztrát.

1. EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ V ROCE 2003

V roce 2003 se hospodářský růst české ekonomiky vyvíjel rychlejším tempem, než tomu bylo v předchozím roce. Na dosaženém hospodářském růstu se podílela rostoucí domácí poptávka. Příspěvek zahraničního sektoru k růstu hrubého domácího produktu byl nadále záporný. Za rok 2003 dosáhl hrubý domácí produkt 1587 mld. Kč ve stálých

cenách, jeho 2,9% růst byl o 0,9 procentního bodu vyšší než v roce 2002. Obdobně jako v předchozích dvou letech přetrvávalo v ekonomice nízkoinflační prostředí.

K příznivému vývoji hrubého domácího produktu přispěla spotřeba domácností a postupně se zrychlující růst investic. Spotřební chování domácností bylo ovlivňováno nejen dosahovanou dynamikou růstu jejich disponibilního důchodu, ale také nízkou inflací, nízkými úrokovými sazbami z úvěrů a vkladů a také očekáváním růstu cen v roce 2004 (v souvislosti s připravovanými změnami spotřebních daní a DPH). Část spotřebních výdajů domácnosti financovaly ze spotřebitelských úvěrů. Výrazněji však rostly úvěry na bydlení podporující investiční poptávku. Dluhové zatížení domácností nenaznačovalo významnější negativní tendence ve schopnosti domácností splácet úvěry. Růst investic byl ovlivněn dokončováním významných investičních akcí v souvislosti s minulým vývojem přímých zahraničních investic a investicemi vlády.

Podíl deficitu běžného účtu na HDP se pohyboval na úrovni 6,5 %. Na vysoký schodek běžného účtu mělo nepříznivý vliv záporné saldo bilance výnosů, zatímco deficit obchodní bilance se snižoval již třetím rokem a na konci roku 2003 dosáhl 69,4 mld. Kč. Zlepšení obchodní bilance bylo spojeno především s restrukturalizací ekonomiky a vyšší konkurenční schopností zejména strojírenských podniků. K lepší pozici přispělo posílení kurzu koruny vůči USD u dovozů ropy a zemního plynu. Exportní průmyslové podniky využily příznivého kurzu koruny vůči euru, zlepšily výsledky vývozu do EU a vytvořily podmínky pro stabilní růst průmyslové výroby v meziročním srovnání o 5,8 %. Záporný schodek běžného účtu platební bilance 157,2 mld. Kč byl plně vyvážen přebytkem 163,9 mld. Kč na finančním účtu, i když příliv přímých zahraničních investic výrazně klesal v důsledku neopakovaných privatizačních prodejů v roce 2002.

Cenový vývoj v zahraničí ani růst domácí poptávky nevytvářely ještě v průběhu roku 2003 tlak na zvyšování spotřebitelských cen. Spotřebitelská inflace se v roce 2003 snížila pod úroveň roku 2002 a šest měsíců dokonce klesala. Míra inflace v prosinci 2003 dosáhla 0,1 %. K mimořádně nízké inflaci přispěl příznivý vývoj cen dovozu podporovaný meziročním zhodnocením kurzu CZK/USD. Potenciální poptávkové inflační tlaky plynoucí z poměrně rychlého růstu spotřebitelské poptávky byly tlumeny silně konkurenčním prostředím na maloobchodním trhu. Mírné zvýšení meziroční inflace v závěru roku (na 1 %) bylo především důsledkem výraznějšího nárůstu cen potravin, ke kterému došlo v důsledku snížení nabídky agrárních komodit na domácím trhu způsobeném nepříznivými klimatickými podmínkami v roce 2003.

Protisměrný vývoj kurzu koruny vůči hlavním měnám se odvíjel od oslabování kurzu dolaru vůči euru. Z průměrné roční hodnoty 30,81 Kč za euro v roce 2002 koruna oslabila na 31,84 Kč za euro v roce 2003. Průměrný kurs koruny vůči dolaru meziročně posílil z 32,74 Kč za dolar na 28,23 Kč za dolar.

Na trhu práce se prohloubil nesoulad mezi poptávkou po práci a její nabídkou. Míra registrované nezaměstnanosti v roce 2003 činila v průměru 9,9 %. V prosinci 2003 dosáhla 10,3 % a byla tak oproti prosinci 2002 vyšší o 0,5 procentního bodu, nejvyšší za celé transformační období. K růstu nezaměstnanosti vedlo více faktorů. Projevily se efekty restrukturalizačních procesů spojené s růstem produktivity práce a úsporami pracovních míst v průmyslu. Dalšími faktory byly vysoké nepřímé náklady práce, silná konkurence v pracovních místech s nízkou kvalifikací i vysoký růst mezd v podnikatelské sféře. Navíc sektor služeb neabsorboval uvolněnou pracovní sílu. Výkonnost domácí a zahraniční ekonomiky v roce 2003 nedosahovala takové úrovně, která by umožnila ve větší míře oživit poptávkové klima v ekonomice.

V roce 2003 se v náročných konkurenčních podmínkách zlepšil poměr vývoje produktivity a reálných mezd v průmyslu. V souvislosti s tím nominální jednotkové mzdové náklady v průmyslu meziročně klesaly a v národní ekonomice stagnovaly. Celkově průměrná nominální mzda meziročně vzrostla o 6,8 %, průměrná reálná mzda o 6,7 %. Ve vývoji reálných mezd se projevil vliv nízké inflace.

V posledních letech dochází k prohlubování deficitů veřejných rozpočtů. Hlavní příčiny růstu výdajové strany stále spočívají v dopadech transformačních nákladů spojených s očištěním bankovních portfolií, výdajů spojených s restrukturalizací a modernizací ekonomiky. Dále je tento stav ovlivněn rostoucím podílem sociálních mandatorních výdajů. Negativní vliv má i pokles privatizačních příjmů, které byly v roce 2003 o 102 mld. Kč nižší než v roce 2002. Fiskální politika a reforma veřejných financí dosud neplní očekávanou funkci makroekonomického stabilizačního nástroje. Státní dluh činil 20,5 % HDP a celkový konsolidovaný dluh vládního sektoru činil 29,4 % HDP ke konci roku 2003.

V průběhu roku 2003 snížila centrální banka třikrát základní měnověpolitické nástroje. Měnověpolitická rozhodnutí zohledňovala snižování inflace v souvislosti s přetrváváním záporné produkční mezery a reagovala na stagnaci ekonomických aktivit hlavních obchodních partnerů z Evropské unie a snižování úrokových sazeb v eurozóně. Pokles domácích základních úrokových sazeb se týkal dvoutýdenní repo sazby z počáteční úrovně 2,75 % na úroveň 2 %, diskontní sazba se snížila z počátečních 1,75 % na úroveň 1 % a lombardní sazba klesla během roku 2003 z 3,75 % na 3 %.

2. STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY

2.1 POČET BANK V BANKOVNÍM SEKTORU

(banky s licencí k danému datu)

K 31. 12. 2003 tvořilo bankovní sektor České republiky 35 bank a poboček zahraničních bank. Proti předcházejícímu roku se jejich počet snížil o dvě banky. ČNB odňala licenci 2. května 2003 Union bance, a.s. Stejný proces následoval 4. července 2003 s Plzeňskou bankou, a.s. Důvodem odnětí bankovní licence Union Bance bylo přetrvávání závažného nedostatku v činnosti banky. Banka porušovala zákon o bankách tím, že neudržovala trvale svou platební schopnost. Důvodem odnětí bankovní licence Plzeňské bance bylo rozhodnutí soudu zaplatit žalovanou pohledávku, na což banka reagovala zastavením plateb a uzavřením obchodních míst. Následně byla bance odejmuta bankovní licence, neboť banka trvale neudržovala platební schopnost. Obě bankovní instituce se po vyhlášení konkurzu nacházejí v likvidaci a v konkurzu.

Po vystoupení dvou bank z bankovního sektoru se zásadně nemění rozdělení subjektů do skupin bank podle velikosti, tzv. „peer group“. Hledisko velikosti bilanční sumy, tj. bank s bilanční sumou převyšující 100 mld. Kč, za rozhodující skupinu určuje skupinu velkých bank. Do této skupiny jsou zařazeny celkem čtyři banky. Skupinu velkých bank tvoří univerzální banky poskytující širokou škálu bankovních produktů. Jejich obchodní aktivity jsou orientovány na tuzemský bankovní trh. Kromě podnikového sektoru se ve stále větší míře stává jejich cílovým klientským segmentem drobná klientela fyzických osob a banky se začínají obracet na sektor malých a středních podniků. Ve všech velkých bankách dominuje vlastnictví zahraničních subjektů, ve třech z nich se prosadilo následně po příchodu strategického partnera v důsledku privatizace státních podílů.

V roce 2003 expandovala skupina stavebních spořitelů, které jsou převážně členy velkých finančních skupin. K jejich mohutnému rozvoji přispěla jak obliba státem podporovaného produktu stavebního spoření, tak snaha o maximální využití výhodných

podmínek platných pro klienty do konce roku 2003 s možností převodu podmínek do následujícího pětiletého období.

V tuzemském bankovním sektoru pokračoval proces budování finančních skupin, není omezen výlučně na bankovní sektor, prochází napříč širokým spektrem finančního sektoru. V minulém roce k nejvýznamnějším bankovním finančním skupinám v čele s velkými bankami působícími v tuzemsku patřily finanční skupiny Československé obchodní banky, a.s., České spořitelny, a.s. a Komerční banky, a.s. Základní nabídka služeb je diferencovaná, u bankovních finančních skupin je rozhodující nabídka bankovních služeb, produktů investičního bankovníctví, investičních fondů, pojišťoven s diverzifikovanou strukturou, penzijních fondů, factoringových společností, stavebních spořitelen, leasingových společností a poradenských firem.

2.2 VLASTNICKÁ STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licenci k danému datu, bez poboček zahraničních bank)

V roce 2003 posílila pozice zahraničních vlastníků v tuzemském bankovním sektoru v důsledku změny jeho vnitřní struktury. Kapitál obou bank, které ukončily v průběhu roku 2003 činnost, byl převážně soukromého tuzemského původu. Základní kapitál domácího původu odcházející se sektoru spolu s končícími bankami činil 2,9 mld. Kč a byl zastoupen 30 % v celkovém kapitálu domácího původu.

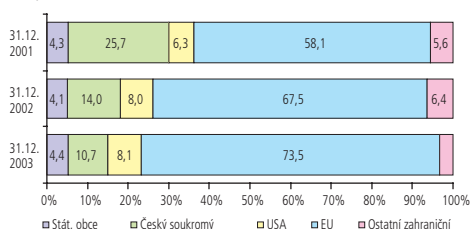
Bankovní sektor byl k 31. 12. 2003 vybaven kapitálem v celkové hodnotě 67,9 mld. Kč. Podíl zahraničního kapitálu na celkovém základním kapitálu k 31. 12. 2003 meziročně vzrostl o 3 procentní body. Na tomto zvýšení se nejvíce podíleli vlastníci ze zemí Evropské unie. Naopak protívahou je snížení podílu tuzemských soukromých vlastníků o 3,3 procentní body z důvodu výstupu bank s převážně tuzemským kapitálem ze sektoru. Vlastnické propojení bankovního sektoru s USA je stabilizované na úrovni 8,1 %.

Dominantní postavení zahraničního kapitálu je již ve všech skupinách bank, ve všech podíl převyšuje 50 %.

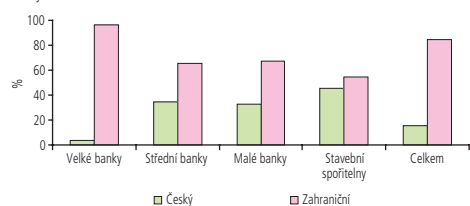
I z hlediska jednotlivých bank se prosadil převažující trend posilování zahraničního kapitálu. Z celkového počtu 26 bank k 31. 12. 2003 (bez poboček zahraničních bank) bylo celkem v devíti subjektech 100% zastoupení zahraničního kapitálu a v dalších 8 subjektech zahraniční kapitál převažoval. Naproti tomu tuzemský kapitál převažoval v 8 bankách, z nichž se však ve 4 případech jednalo o dceřiné společnosti českých bank, které jsou vlastněny zahraničním kapitálem. Jedna stavební spořitelna má stále rovnovážné zastoupení domácího a zahraničního kapitálu.

Posilování zahraničního kapitálu se ještě výrazněji projevuje jak prostřednictvím přímé, tak i nepřímé kontroly celkové bilanční sumy. Zahraniční akcionáři ke konci roku 2003 vykonávali přímou kontrolu¹ nad 87,1 % celkových aktiv bankovního sektoru. Vyšší podíl a meziroční zvýšení nastává v případě zahrnutí i vlivu nepřímého, tj. zahrnutím dceřiných bank velkých českých bank, které jsou vlastněny zahraničními bankami. V tomto případě bylo kontrolováno ze zahraničí již 95,9 % celkové bilanční sumy, což je meziročně o 2,6 procentního bodu více. K tomuto zvýšení proti roku 2002 došlo zejména z důvodu snížení bilanční sumy státních bank.

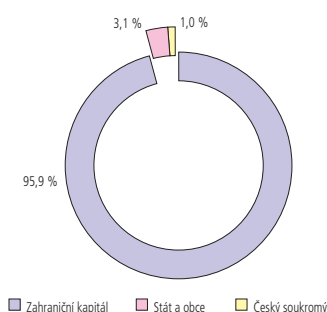
GRAF Č. 1
VLASTNICKÁ STRUKTURA BANK
banky s licenci k danému datu



GRAF Č. 2
PŮVOD KAPITÁLU K 31. 12. 2003
banky s licenci k 31. 12. 2003



GRAF Č. 3
STRUKTURA BILANČNÍ SUMY
PODLE VLASTNÍKŮ K 31. 12. 2003
banky s licenci k 31. 12. 2003



1/ Přímou kontrolou rozumíme podíl na základním kapitálu vyšší než 50 %, včetně poboček zahraničních bank.

2.3 PRACOVNÍCI A OBCHODNÍ MÍSTA (banky s licenci k danému datu)

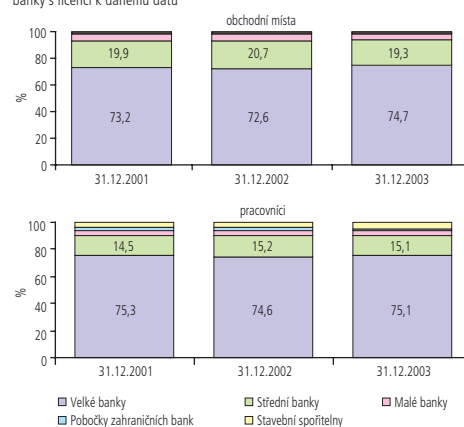
V roce 2003 pokračovalo snižování počtu pracovníků bankovního sektoru. Ke konci roku 2003 pracovalo v celém sektoru o 4 % pracovníků méně, celkový počet dosáhl 39 004. Bankovní sektor opustilo 1 621 osob (z toho 1 132 pracovníků pracovalo ve dvou zavřených bankách). K poklesu pracovníků docházelo v průběhu roku ve všech skupinách bank s výjimkou poboček zahraničních bank a stavebních spořitelen. Na redukci počtu pracovníků se nejvíce podílely velké banky.

Banky v roce 2003 dále rozšiřovaly nabídku svých produktů a služeb. K obchodní expanzi využily zejména alternativní distribuční kanály, rozšířily formy obsluhy s využitím přímého bankovníctví. Naopak i v tomto roce se počet obchodních míst v celém bankovním sektoru snížil, a to o 3 %. Celkový počet obchodních míst k 31. 12. 2003 dosáhl 1 670, což bylo o 52 míst méně. Banky racionálním využíváním obchodních sítí zvýšily efektivnost bankovního podnikání. Velké banky využívají již vybudovanou rozsáhlou pobočkovou síť, kterou dále v zásadě nerozšiřují. Stavební spořitelny sdílejí v rámci finanční skupiny distribuční síť mateřských bank, vlastní obchodní síť je stabilizovaná.

Poměrové ukazatele produktivity práce vyjádřené počty obyvatel na jednu banku, jedno pracovní místo a jednoho bankovního pracovníka se s růstem efektivnosti bankovního podnikání v průběhu roku zlepšovaly. Počet obyvatel České republiky se do konce roku 2003 mírně zvýšil na 10 211 tis. a spolu s nerezidenty a návštěvníky země to znamená zvětšení bankovního trhu a větší nároky na jeho výkon. Ve srovnání s předcházejícím rokem nedošlo k podstatným změnám, založený trend racionalizace obsluhy klientů s využitím nových technologií a procesů pokračuje. K 31. 12. 2003 se zvýšil počet obyvatel, který je obsluhován jednou bankou na 292 tis., což je o 6 % více než v roce předcházejícím. Banky změnily přístup ke klientovi, mění se charakter pobočky, její uspořádání. Využívání osobního přístupu ke klientovi, působení osobních bankéřů na pobočkách spolu s budováním obslužných zón vytváří větší komfort pro klienty bank v podmínkách, kdy je na jednom bankovním místě a jedním bankovním pracovníkem obsluženo více klientů. Snižování počtu pracovníků v bankovním sektoru je zpravidla na centrálních bankách a v provozech back office. Některé procesy a operace zahrnující zpravidla celou finanční skupinu byly ve velkých bankách přesunuty do centrálních mateřských bank v zahraničí. Počet obyvatel připadající na jedno bankovní místo se v důsledku těchto změn zvýšil o 7 % na 6,1 tis. V roce 2003, kdy se mírně zvýšil počet obyvatel a současně klesl počet pracovníků v bankovním sektoru, se zvýšila produktivita práce o 4,5 %, na jednoho bankovního pracovníka připadlo 262 obyvatel.

Racionalizace bankovní činnosti se projevuje i v obsluze klientů jedním obchodním místem. Do zvyšování objemu spravovaných aktiv se promítá i vyšší četnost bankovních operací prováděných klienty. Česká republika se přibližuje jak rozsahem, tak i úrovní bankovních služeb vyspělým zemím Evropy, bankovní služby se stávají běžnou součástí životních potřeb. Na jednom obchodním místě byla na konci roku 2003 spravována aktiva ve výši 1,5 mld. Kč, což představuje zvýšení proti roku 2002 o 4,1 %. Zvýšení bylo důsledkem růstu bankovních obchodů ve velkých a středních bankách při současném zvyšování efektivnosti využívání obchodních sítí. Téměř o 30 % se zvýšila již tak podstatně vyšší dosahovaná hodnota spravovaných aktiv ve stavebních spořitelnách. Na tomto výsledku se podílela jednak výhodnost produktu stavebního spoření a zejména změna podmínek poskytování státní podpory k tomuto produktu ke konci roku 2003. Stavební spořitelny využívají možnosti sdílení obchodních sítí bankovních finančních skupin, jejichž jsou členy. Vlastní distribuční síť budují pouze v menším rozsahu. Malé banky se snažily přiblížit ke klientům a rozšiřují své obchodní síť. Podstatně větší než

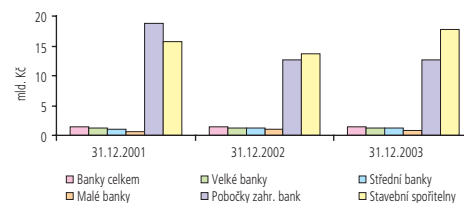
GRAF Č. 4
STRUKTURA OBCHODNÍCH MÍST A PRACOVNÍKŮ
PODLE SKUPIN BANK
banky s licenci k danému datu



TAB. Č. 1
POČET PRACOVNÍKŮ A BANKOVNÍCH MÍST
V BANKOVNÍM SEKTORU
banky s licenci k danému datu

	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03
Počet pracovníků (tis.)	52,8	49,4	45,5	40,9	40,6	39,0
Počet bank. míst (tis.)	2,2	2,0	1,8	1,8	1,8	1,7
Počet pracovníků						
na 1 banku (tis.)	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1
na 1 bankovní místo	23,8	24,6	25,2	23,3	22,8	23,4
Počet obyvatel						
na 1 banku (tis.)	228,7	244,7	256,7	270,3	275,0	291,7
na 1 bank. místo (tis.)	4,6	5,1	5,7	5,9	5,7	6,1
na 1 pracovníka	195,0	208,2	225,6	251,3	250,5	261,8

GRAF Č. 5
BILANČNÍ SUMA
SPRAVOVANÁ JEDNÍM OBCHODNÍM MÍSTEM
banky s licenci k danému datu



průměrné hodnoty bilanční sumy spravované jedním obchodním místem (téměř 8,5krát) vykazují pobočky zahraničních bank. Trh drobného bankovníctví, který je náročný na rozvětvenou pobočkovou síť, není převážně jejich obchodním záměrem.

Produktivita měřená velikostí bilanční sumy obhospodařované jedním pracovníkem vykazuje shodné trendy s vývojem produktivity měřené podle obchodních míst. Na konci roku 2003 v bankovním sektoru obhospodařoval jeden pracovník v průměru 64,8 mil. Kč bilančních aktiv. Ve srovnání s rokem 2002 se hodnota zvýšila o 2 mil. Kč na jednoho pracovníka. Určující je shodný trend ve velkých bankách, jejichž každý pracovník spravuje celkem 53,6 mil. Kč aktiv. Ve středních a malých bankách došlo v minulém roce k poklesu obhospodařovaných aktiv jedním pracovníkem o 9 %, resp. o 12 %, i když důvody nejsou shodné. Ve skupině středních bank se v průběhu roku 2003 snížila velikost celkové bilanční sumy, malé banky naopak rozšiřují obchodní aktivity a zvýšily počet pracovníků. V pobočkách zahraničních bank bankovní obchody v roce 2003 stagnovaly, hodnota ukazatele výkonu jednoho pracovníka měřená velikostí jím spravovaných aktiv se snížila o 4 %. Ve stavebních spořitelnách v důsledku změny zákona o stavebním spoření a vlivem nadprůměrného zvýšení obchodů rostla i takto měřená produktivita pracovníků o čtvrtinu.

2.4 NOVÉ TECHNOLOGIE

V tuzemském bankovním sektoru se v souladu s vývojovými trendy světového bankovníctví stále více prosazuje využívání nových technologií. Banky jejich prostřednictvím oslovují klienty bohatší produktovou nabídkou, poskytují větší komfort služeb a umožňují využívat bankovní služby přímo a nepřetržitě po celých 24 hodin. Nové technologie se prosazují i uvnitř bankovních procesů, banky mohou optimalizovat činnosti obsluhy klientů, nové technologie pomáhají při zvyšování bezpečnosti bankovních služeb. Banky uplatňují nové technologie jako nástroje redukce nákladů, jako možnost snižování počtu zaměstnanců a optimalizace obchodních sítí. Na základě nových technologií bylo založeno elektronické bankovníctví umožňující zvyšovat kvalitu a rozsahu služeb spolu s dostupností.

Banky ve své nabídce vycházejí z měnícího se způsobu chování klientů, změny způsobu života obyvatel. Výběry hotovostí z bankomatů a používání platebních karet se staly naprostou samozřejmostí. V současné době se banky orientované na drobnou klientelu snaží nabídku obohatit o nové služby s vyšší kvalitou a bezpečností. V tuzemsku působí i nadále 4 sítě bankomatů. Pravidelně se rozšiřuje počet bankomatů, k 31. 12. 2003 bylo instalováno celkem 2 669 ATM. Objemy transakcí v bankomatech se zvyšují rychleji (o 23,4 %) než počty transakcí (o 9,4 %). Tento vývoj je důsledkem poplatkové politiky bank stimuluje nižší četnost transakcí při vyšších hodnotách transakcí. Všeobecný růst poplatků spojený s využíváním sítě bankomatů je bankami zmírněn zvýhodněním při používání vlastní sítě, resp. ohraničením počtu transakcí v daném období. Průměrná částka vybíraná prostřednictvím bankomatu se v průběhu roku 2003 zvýšila o 13 % a činí 3 016 Kč.

Platební karty provází klienty bank při všech běžných činnostech. Jednoduché karty sloužící k výběrům hotovosti ze sítě bankomatů jsou doplňovány platebními kartami umožňujícími provádět platby, začínají se uplatňovat kreditní karty. Počet vydaných platebních karet se zvýšil v roce 2003 o 10,5 %. Kreditní karty umožňující klientům čerpat úvěr v rozsahu stanovených podmínek zaznamenaly růst o celých 82 % se zřetelem na jejich stále ještě malý základ (3,2 % z vydaných karet s funkcí výběru hotovosti). I přes dynamický rozvoj platebních karet jak z hlediska kvantity i kvality stále převažují v transakcích výběry hotovostí z bankomatů, objemy plateb skuteč-

TAB. Č. 2
VÝVOJ VYBRANÝCH DRUHŮ PŁATEBNÍCH KARET,
BANKOMATŮ A SÍTÍ BANKOMATŮ

banky s licencí k danému datu

	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03
Počet sítí bankomatů	5	4	4	4	4	4
Počet bankomatů	1 463	1 499	1 602	1 923	2 254	2 669
Roční počet transakcí v bankomatech (mil.)	59,1	70,0	85,8	100,7	106,8	116,8
Roční objem transakcí v bankomatech (mlrd. Kč)	91,3	128,0	175,5	232,7	285,4	352,3
Karty s funkcí výběru hotovosti (tis.)	1 590,2	2 784,5	3 976,6	4 556,3	5 768,9	6 373,6
Debetní karty (tis.)	1 881,8	2 790,0	3 960,4	4 516,3	5 658,3	5 803,1
Kreditní karty (tis.)	3,6	5,6	38,7	53,2	113,2	206,2
Počet terminálů	6 628	8 962	13 187	17 931	25 358	31 678
Roční počet plateb kartou (mil.)	2,8	6,0	14,5	26,6	41,0	55,1
Roční obrát plateb kartou (mlrd. Kč)	8,4	14,0	27,0	44,7	52,5	73,7

Pozn.: Pouze karty vydané bankami

něných platební kartou činí pouze 20,9 % objemu výběrů hotovostí z bankomatů. Mezi hlavní příčiny převahy používání platebních karet pro výběr hotovosti nad přímou platbou jejich prostřednictvím patří kromě přetrvávajícího konzervatismu některých klientů také dosud nedostatečně rozvinutá síť prodejců, kteří karty přijímají. Růst přímých plateb lze očekávat rovněž s rozšířením využití kreditních karet. Současnému trendu odpovídá optimalizace budované sítě bankomatů a zvyšování jejich počtu. Objemy i počty transakcí uskutečněných platebními kartami rostou ve srovnání s využíváním ATM ovšem rychlejšími tempy. Roční počet transakcí prováděných platební kartou se zvýšil o celých 34 % a obrát uskutečněných plateb o 40 %. Rychlejší tempa souvisí se změnou životního stylu, prosazuje se omezování hotovostních operací. Průměrná výše platby kartou se zvýšila nepatrně o 4,6 % a dosáhla 1 338 Kč. Důvodem je i vhodně volená poplatková politika bank zvýhodňující bezhotovostní platby pomocí platebních karet před výběrem hotovostí. Počet terminálů, kde je možno platit kartou, se meziročně zvýšil o 1/4. Banky předpokládají pokračování nově nastoupených trendů, tj. rozšiřování počtu ATM, které současně umožňují úhrady poplatků prostřednictvím bankomatu, vkládání peněz na účet, převádění prostředků z účtu na účet či dobíjení kreditu mobilního telefonu. Připravuje se expanze čipových karet.

2.5 KONCENTRACE BANKOVNÍHO SEKTORU (banky s licencí k danému datu)

Proces koncentrace a konsolidace bankovního sektoru pokračoval i v roce 2003. Dá se očekávat, že po vstupu ČR do EU bude docházet k dalším změnám ve struktuře bankovního sektoru, a to především z důvodu strategických rozhodnutí mateřských bank či zahraničních centrál. V následujícím období lze očekávat především změny v souvislosti s uplatněním principu jednotné bankovní licence, fúze či akvizice odrážející vývoj v zahraničních mateřských bankovních institucích a vznik nových, a to především specializovaných bankovních subjektů.

Z hlediska velikosti základního kapitálu se situace ve srovnání s koncem roku 2002 podstatně změnila ve skupině bank s kapitálem od 1 do 2,4 mld. Kč, kterou opustily dvě banky v souvislosti s odnětím licence. Další změny a přesuny byly způsobeny navýšením kapitálu některých bank. Lze očekávat, že proces posilování kapitálu budou sledovat i jiné banky v zájmu udržení pozic na trhu. Minimální akceptovatelnou hranici 500 mil. Kč k 31. 12. 2003 vykázaly 3 banky.

Z pohledu rozložení hodnot základního kapitálu k 31. 12. 2003 lze banky provozující svoji činnost na území České republiky hodnotit jako celek sestávající z relativně velké skupiny bank disponujících podobnou výší základního kapitálu a skupiny bank se základním kapitálem mnohonásobně vyšším. Mezi bankami s největším kapitálovým zázemím lze však vidět zřetelné odstupňování. První čtyři kapitálově nejsilnější banky disponují téměř 65 % základního kapitálu v bankovním sektoru.

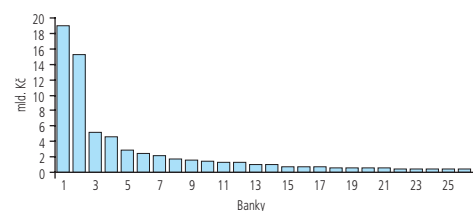
Struktura bank podle velikosti se měnila především v důsledku vývoje u bank s nižší bilanční sumou, zatímco počty bank spravujících aktiva větší než 50 mld. Kč zůstaly v meziročním srovnání nezměněny.

Pokles celkového počtu bank disponujících menší bilanční sumou byl ovlivněn především rozvojem obchodů těchto bank, který vyústil v růst jejich bilanční sumy a tudíž i v přesun do vyšších kategorií. K rozvoji aktivních obchodů v roce 2003 přispěly především stavební spořitelny s rostoucí úvěrovou emisí. Dalším důvodem vedoucím ke snížení počtu bank s nižšími aktivy bylo odejmutí licence dvěma bankám.

TAB. 3
ROZDĚLENÍ BANK
PODLE VELIKOSTI ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU

banky s licencí k danému datu						
mld. Kč	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03
nad 5	6	6	6	5	3	3
2,5 až 4,9	1	0	0	0	2	3
1 až 2,4	13	13	12	12	10	8
0,5 až 0,9	7	6	6	6	9	9
0,5	8	7	6	5	4	3
pod 0,5	0	0	0	0	0	0

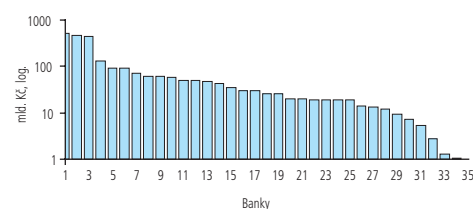
GRAF. 6
ROZLOŽENÍ HODNOT ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU BANK
K 31. 12. 2003
banky s licencí k 31. 12. 2003



TAB. 4
ROZDĚLENÍ BANK PODLE VELIKOSTI BILANČNÍ SUMY

banky s licencí k danému datu						
mld. Kč	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03
nad 100	5	5	5	5	4	4
50 až 99	2	3	5	6	7	7
25 až 49	13	12	8	7	6	8
10 až 24	9	9	11	8	11	9
pod 10	16	13	11	12	9	7

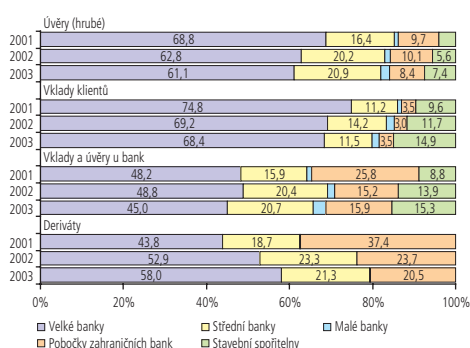
GRAF. 7
ROZLOŽENÍ HODNOT BILANČNÍ SUMY BANK
K 31. 12. 2003
banky s licencí k 31. 12. 2003



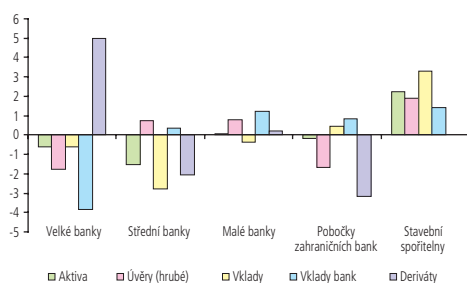
TAB. Č. 5
PODÍL JEDNOTLIVÝCH SKUPIN BANK
NA CELKOVÉ BILANČNÍ SUMĚ V %

banky s licenci k danému datu	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03
Banky celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom:						
velké banky	65,3	65,1	61,5	63,8	62,2	62,1
střední banky	15,2	13,2	18,2	14,8	16,6	15,8
malé banky	3,9	3,3	2,6	2,3	3,4	2,0
pobočky zahr. bank	11,1	13,6	11,8	12,8	9,6	9,6
stavební spořitelny	4,5	4,8	5,2	6,3	8,2	10,5
banky v nucené správě	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0

GRAF. Č. 8
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK
NA VYBRANÝCH PRODUKTECH V %
 banky s licenci k 31. 12. 2003



GRAF. Č. 9
MEZIROČNÍ ZMĚNY TRŽNÍCH PODÍLŮ V JEDNOTLIVÝCH
SEGMENTECH TRHU K 31. 12. 2003 (PROCENTNÍ BODY)
 banky s licenci v daném roce



Rozložení hodnot bilanční sumy bank českého bankovního sektoru k 31. 12. 2003 vykazuje větší rozdíly mezi jednotlivými bankami, než je tomu v případě rozložení základního kapitálu. Zatímco základní kapitál největší banky na konci roku 2003 překročil základní kapitál nejmenší banky asi 40x, bilanční suma vykázaná největší bankou ke stejnému dni dosáhla asi 800x vyšší hodnoty než banka disponující nejmenšími aktivy.

Skupina velkých bank se na konci roku 2003 podílela na celkové bilanční sumě bankovního sektoru 62,1 %, tj. o 0,1 bodu méně než v předchozím roce. Celková bilanční suma bankovního sektoru v roce 2003 vzrostla o 1,9 % především díky stavebním spořitelnám, které meziročně zvýšily své podíly na bilanční sumě a vyrovnaly i úbytek aktiv ve skupině středních a malých bank.

2.6 KONKURENCESCHOPNOST BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licenci k danému datu)

Hybnou silou komerčního bankovníctví je fungující konkurenční prostředí založené na diversifikované činnosti bank. Probíhá rozšiřování nabídky služeb zákazníkům a přerozdělování trhu sofistikovanou nabídkou nových produktů i distribučních kanálů. Vývoj bankovního sektoru naznačuje, že přetrvává dominantní postavení velkých bank nejen z hlediska rozsahu klientsky zajímavých produktů a služeb, ale i z hlediska cenové politiky, a to přesto, že čelí silicím tlaku ze strany ostatních skupin bank. Výjimku tvoří stavební spořitelny, které nabídkou produktů i cenovou politikou představují specifický trh, který využívá podpory státu.

Na trhu úvěrů se velké banky k 31. 12. 2003 podílely 61,1 %. Jejich pozice na trhu dále oslabila, meziročně o 1,7 procentního bodu. V privatizovaných velkých bankách probíhal stále proces restrukturalizace a očišťování úvěrových portfolií, provázený odprodejem méně kvalitních úvěrů. Odlišný vývoj probíhal v ostatních skupinách bank, které s výjimkou poboček zahraničních bank v roce 2003 posílily postavení na trhu klientských úvěrů v relativním i absolutním vyjádření. Růst úvěrů se nejvýrazněji projevil ve skupině stavebních spořitelen s meziročním růstem podílu o 1,8 procentního bodu.

Obdobným vývojem procházelo dělení trhu klientských vkladů jednotlivými skupinami bank. I zde postupně klesá váha velkých bank, přestože jejich podíl na celkově přijatých vkladech bankovním sektorem je dosud dominantní a k 31. 12. 2003 dosáhl 68,4 %. Zastoupení velkých bank na klientských vkladech sice meziročně kleslo o 0,8 procentního bodu, přesto ale zaujímá i nadále silnější pozici než je tomu u klientských úvěrů. Vklady klientů přijaté středními bankami jsou, obdobně jako tomu bylo u úvěrů, na druhé pozici. Při porovnání příslušných podílů je však zřetelné intenzivnější zaměření středních bank na úvěrové obchody než na obchody depozitní. Pobočky zahraničních bank jsou po velkých bankách další skupinou vykazující meziroční růst klientských depozit. Přesto vklady klientů v pobočkách zahraničních bank jsou relativně i absolutně nižší v souvislosti s obecně nižší aktivitou poboček na českém bankovním trhu a jejich zaměřením na specifické skupiny zákazníků. Pro pobočky zahraničních bank jsou klientské vklady pouze doplňkovým zdrojem ke zdrojům od jiných bank. Klientské vklady stavebních spořitelen naopak trvale rostou a významně posilují svůj podíl na vkladech bankovního sektoru. Na konci roku 2003 dosáhly téměř 15 % všech přijatých vkladů.

Skupina velkých bank vykazala největší změny podílů pohledávek za bankami a pohledávek z derivátových operací v meziročním srovnání s rokem 2002. Z daných hodnot vyplývá, že velké banky se v roce 2003 více věnovaly rozvoji derivátových operací, ztrácely pozice na trhu úvěrů, na trhu depozit a u pohledávek za jinými bankami. Opačná je situace u klientských úvěrů, vkladů i mezibankovních aktiv v případě sta-

vebních spořitelén, které získávaly a upevňovaly pozice v uvedených segmentech trhu. Na úvěrovém trhu zvyšovaly tržní podíl kromě stavebních spořitelén také střední a malé banky, na depozitním trhu pobočky zahraničních bank. Na trhu s deriváty pobočky participovaly méně, než tomu bylo v předchozím roce a snížily obchody s deriváty i absolutně. Jejich pozice na úvěrovém trhu oslabovala. Skupina malých bank vykázala nejmenší meziroční změny tržních podílů.

Změny ve struktuře českého bankovního sektoru a vývoj tržních podílů na domácím bankovním trhu se projevil v hodnotách Herfindahlova indexu tržní konkurence² pro vybrané skupiny bankovních obchodů. V roce 2003 došlo ke snížení Herfindahlova indexu na trhu úvěrů především v důsledku poklesu objemu úvěrů některých velkých banky (v souvislosti s dokončením převodů úvěrů do České konsolidační agentury) a některých poboček zahraničních bank. Významnou úlohu v dělení trhu úvěrů i vkladů měl výstup dvou bank, kterým byla odejmuta licence. Ke snížení indexu a tedy ke zvýšení konkurence došlo na expandujícím trhu vkladů, kde ustoupily ze svých dřívějších pozic některé střední i malé domácí banky. Na trhu derivátových obchodů se Herfindahlův index zvyšuje již pátým rokem, což signalizuje další rostoucí koncentraci převažujících objemů tohoto typu obchodů do menšího počtu bank. Z pohledu srovnávaných aktivit přetrvávala k 31. 12. 2003 nejnižší konkurence na trhu vkladů klientů, a to především s ohledem na rozvoj stavebního spoření a retailových obchodů v bankovního sektoru.

Tržní podíly největších bank v rámci bankovního sektoru klesají jen pozvolna i přes uvedené změny v konkurenci a ve struktuře českého bankovního sektoru. Aktivity sektoru se vesměs koncentrují do tří vedoucích bank³. V jednotlivých vybraných položkách bilance, zisku a ztrát a kapitálového vybavení dosahují 3 rozhodující banky většinou hodnoty přes 60 % celého trhu, v některých případech (aktiva, úvěry, vklady u bank) se pohybují pod touto úrovní. Tři vedoucí banky k 31. 12. 2003 disponovaly 56,9 % celkových aktiv sektoru, poskytl 52,9 % klientských úvěrů a přijaly 64,2 % klientských vkladů.

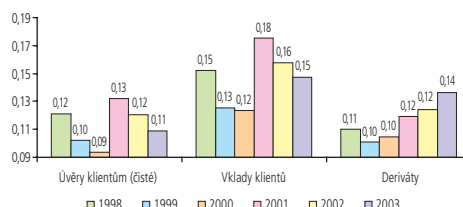
Vysoké koncentraci bankovních činností odpovídají hodnoty dosažené třemi bankami s největším podílem na zisku z bankovní činnosti (66,9 %) i na vynaložených správních nákladech (64,3 %). Relativně nízké rozdíly v uvedených podílech tří, pěti a deseti největších bank naznačují stále udržovaný odstup tří dominantních bank od bank ostatních.

2.7 STRUKTURA AKTIVNÍCH A PASIVNÍCH OPERACÍ BANKOVNÍHO SEKTORU (banky s licencí k 31. 12. 2003)

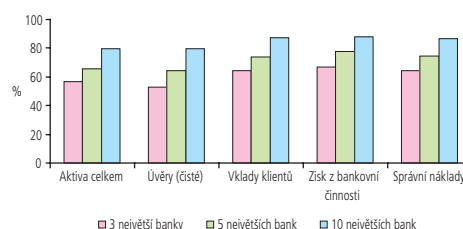
Bilanční suma bankovního sektoru k 31. 12. 2003 dosáhla 2 527,7 mld. Kč, tj. o 1,9 % více než v roce 2002. Meziročně představuje tento nárůst zvýšení tempa růstu o 1,6 procentního bodu. Vývoj bilanční sumy bankovního sektoru v průběhu roku 2003 tak potvrdil stále existující potenciál dalšího rozvoje.

Vývoj celkových aktiv byl v roce 2003 opětovně ovlivněn především vývojem ve skupině velkých bank, jejichž bilanční suma na konci roku 2003 dosáhla 62,1 % aktiv celého sektoru. Ve vývoji aktiv bank začleněných do jiných skupin lze však nalézt významné odchylky od tohoto hlavního trendu. Velké banky zaznamenaly pouze mírný růst objemu celkové bilanční sumy o 0,9 %, což bylo méně, než činil růst aktiv celého sektoru.

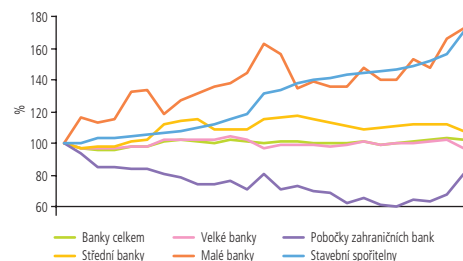
GRAF Č. 10
HERFINDAHLŮV INDEX TRŽNÍ KONKURENCE
banky s licencí v daném roce



GRAF Č. 11
PODÍLY SKUPIN NEJVĚTŠÍCH BANK
NA BANKOVNÍM SEKTORU K 31. 12. 2003
banky s licencí k 31. 12. 2003



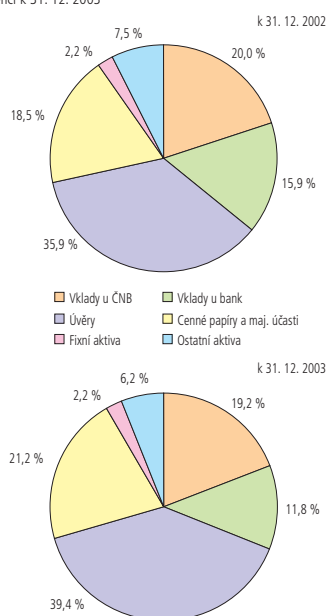
GRAF Č. 12
INTENZITA RŮSTU BILANČNÍ SUMY
banky s licencí k 31. 12. 2003



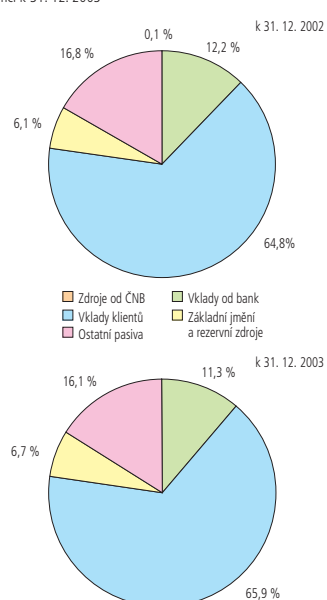
2/ Herfindahlův index tržní konkurence může dosahovat hodnoty v rozmezí od 0 do 1, přičemž hodnota rovna 1 představuje zcela nekonkurenční prostředí. S klesající hodnotou Herfindahlova indexu roste konkurence daného trhu.

3/ Tyto banky nejsou totožné s oficiální skupinou velkých bank. Složení skupiny tří vedoucích bank s rozhodujícím podílem na daném typu obchodů či položek rozvahy a výkazu zisků a ztrát se může lišit podle konkrétního typu obchodu či položky.

GRAF Č. 13
STRUKTURA AKTIV
 banky s licenci k 31. 12. 2003



GRAF Č. 14
STRUKTURA PASIV
 banky s licenci k 31. 12. 2003



Růst celkových aktiv byl citelně tažen vzhůru rovněž stavebními spořitelny a malými bankami. Aktiva stavebních spořitelen v roce 2003 vzrostla o 29,4 % při podílu na bilanční sumě sektoru 10,5 %. Stavební spořitelny se tudíž staly nejdynamičtěji rostoucí skupinou. Ačkoli k růstu aktiv stavebních spořitelen docházelo průběžně celý rok, nejvýraznější skok byl zaznamenán v posledním čtvrtletí 2003, kdy tato skupina bank specializovaná na bytové potřeby obyvatelstva získala v důsledku připravované novely podmínek upravujících stavební spoření mnoho nových klientů, kteří výrazně zvýšili celková depozita stavebních spořitelen. Růst klientských vkladů v této skupině bank se stal hlavním motorem růstu jejich bilanční sumy. O hodně menšího meziročního růstu dosáhla skupina malých bank, a to 6,3 %. Malé banky však ovlivnily celkový vývoj mnohem méně, neboť jejich podíl na bilanční sumě bankovního sektoru k 31. 12. 2003 dosáhl pouhých 2 %. Střední banky a pobočky zahraničních bank naopak v uplynulém roce svůj objem aktiv snížily, a to o 7 %, resp. o velmi mírných 0,1 %.

Struktura aktiv a pasiv bankovního sektoru se v meziročním srovnání v zásadě nezměnila. Vývoj bilanční sumy celého sektoru i jeho jednotlivých skupin byl, kromě růstu depozit stavebních spořitelen majících za následek nárůst na straně pasiv bankovního sektoru, do značné míry ovlivněn změnami v oblasti úvěrů. Celková emise úvěrů trvale představuje rozhodující část aktivní strany bilanční sumy. Podíl úvěrů poskytnutých bankami klientům zaznamenal po mírném poklesu v roce 2002 opětovné posílení v roce 2003, kdy ve srovnání s koncem roku 2002 vzrostl o 3,5 bodu. Obdobně jako celková aktiva, také úvěry klientům vzrostly i ve své absolutní výši. Průměrný podíl klientských úvěrů na bilanční sumě k 31. 12. 2003 činil 39,4 %. Skupinou s největším zastoupením úvěrů se staly střední banky s podílem úvěrů blížícím se 50 % bilanční sumy. Skupinou, která se z pohledu podílu na aktivech věnuje úvěrovým obchodům zatím nejméně (28,5 % bilanční sumy), jsou i nadále stavební spořitelny.

Druhou nejvýznamnější složku ve struktuře aktiv bankovního sektoru představují cenné papíry, jejichž podíl na bilanční sumě v roce 2003 překročil hranici 20 %. Mírně pod hranici 20 % se naproti tomu nalézaly vklady u centrální banky, které tak meziročně lehce poklesly. Na čtvrté pozici se z pohledu velikosti podílu na bilanční sumě opakovaně nalézaly vklady u jiných bank. Jejich zastoupení na celku se v důsledku poklesu jejich absolutního objemu meziročně snížilo o 4,1 bodu. Fixní aktiva bank, jejichž převažující složku tvoří hmotná aktiva do značné části reprezentovaná nemovitostmi (pobočková síť), si dlouhodobě udržují svůj podíl na celkových aktivech na úrovni mírně přesahující hladinu 2 %.

Vklady klientů představují vzhledem k přetrvávající orientaci domácích bank na klasické bankovníctví rozhodující složku pasivní strany bilance s dlouhodobě mírně rostoucím podílem, který se na konci roku 2003 přiblížil 66 %. Vklady přijaté od jiných bank naopak svůj podíl na celkových pasivech v roce 2003 opakovaně snížily.

Celkové vlastní zdroje zaznamenaly v roce 2003 růst o 11,3 % a na konci roku dosáhly 177,0 mld. Kč. Podíl vlastních zdrojů na bilanční sumě dosáhl na konci roku 2003 v průměru 7 %.

Rozhodující složkou vlastních zdrojů bank je základní kapitál. Zatímco na konci roku 2002 podíl základního kapitálu na vlastních zdrojích dosáhl 43,7 %, na konci roku 2003 již klesl pod úroveň 40 %. Souhrnná hodnota ostatních složek vlastních zdrojů je závislá především na výsledku hospodaření bankovního sektoru v uplynulých letech a v daném roce. Především v důsledku opakovaného dosažení zisku rostly v roce 2003 rezervní zdroje. Tempo jejich růstu bylo rychlejší než činil růst pasiv, což mělo za následek meziroční růst podílu základního jmění a rezervních zdrojů na celkových pasivech o 0,6 bodu.

Při srovnání skladby vlastních zdrojů jednotlivých bank a rovněž při srovnání jejich složení u téže banky v jednotlivých letech může dojít k výrazně odlišným situacím. Při hodnocení celého bankovního sektoru došlo k mírnému oslabení složky tvořené rezervními fondy, kapitálovými fondy a ostatními fondy tvořenými ze zisku, jejichž souhrnný podíl na vlastních zdrojích na konci roku 2003 dosáhl 17,5 % celkových vlastních zdrojů (meziroční pokles o 1,2 bodu). K výraznému růstu došlo naopak u souhrnné hodnoty dosažených zisků (o více než 1/3), přičemž podíl na vlastních zdrojích zaznamenal růst z 33 % na 39 %. Podíl podřízených finančních závazků vykazujících prvky jak vlastních, tak i cizích zdrojů v průběhu roku 2003 klesl z úrovně 1 % na 0,3 % celkových pasiv.

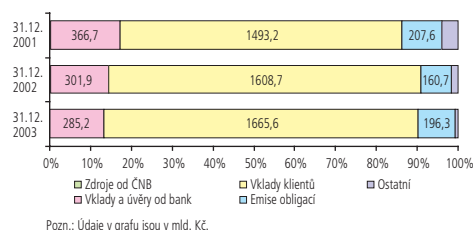
Ve struktuře cizích zdrojů v roce 2003 dále posílily své postavení primární zdroje a i nadále klesal vliv zdrojů získaných na mezibankovním trhu. Ke změně vývojového trendu došlo v oblasti emitování obligací, jejichž postavení bylo posíleno především rostoucím objemem emitovaných hypotečních zástavních listů.

Vklady klientů (včetně vkladů vládních orgánů) jsou v souladu se zaměřením většiny bank provozujících svou činnost na území České republiky rozhodující složkou jejich cizích zdrojů. V roce 2003 došlo k růstu vkladů klientů o 3,5 %. V meziročním srovnání vzrostl nepatrně (o necelý 1 bod) i jejich podíl na cizích zdrojích. Na růstu klientských vkladů se v roce 2003 podílely v rozhodující míře stavební spořitelny, v jejichž případě šlo téměř výlučně o vklady obyvatelstva. K růstu klientských vkladů částečně přispěly rovněž pobočky zahraničních bank a velké banky. Zatímco ve skupině stavebních spořitelen dosáhl k 31. 12. 2003 podíl klientských vkladů více než 90 % pasivní strany bilance, ve skupině středních a malých bank osciloval tento podíl v průběhu roku kolem 50 % objemu celkových pasiv a ve skupině poboček zahraničních bank se na konci roku 2003 nalézal pod 1/4 stavu celkových pasiv.

Vklady přijaté od ostatních bank zůstaly i v roce 2003 druhou nejvýznamnější složkou cizích zdrojů financování, která však v roce 2003 zaznamenala opakovaně pokles absolutního objemu (o 5,5 %) i relativního podílu na cizích zdrojích (o 1,1 bodu na 13,2 %). Důvodem poklesu vkladů přijatých od jiných bank je trvale rostoucí objem primárních zdrojů. Emise dluhových cenných papírů, která meziročně vzrostla o necelou 1/4, se nalézá svým objemem na konci roku 2003 na třetí pozici z hlediska podílu na cizích zdrojích (9,1 %). Skupinou, v níž zdroje získané na mezibankovním trhu dlouhodobě představují nadpoloviční část cizích zdrojů, jsou pobočky zahraničních bank, naopak zcela zanedbatelnou se stává tato položka v případě stavebních spořitelen.

K 31. 12. 2003 dosáhla celková emise dluhopisů 196,3 mld. Kč. Emitované dluhové cenné papíry tvoří určitý přechodný stupeň, pokud jde o členění cizích zdrojů bank na primární a sekundární zdroje, neboť věřitelem banky může být jak jiná banka, tak i nebankovní subjekt. V emisích dluhových cenných papírů převažují dluhopisy s dobou splatnosti do 1 roku (krátkodobé), které na konci roku 2003 představovaly zhruba 55 % dluhových cenných papírů. Tento podíl však dosahuje pro různé skupiny bank značně odlišných hodnot. Zatímco střední banky zaznamenaly v tomto ukazateli hodnotu necelých 37 %, pobočky zahraničních bank investují výhradně do krátkodobých dluhových cenných papírů. Rok 2003 byl rokem, ve kterém banky začaly ve větším objemu emitovat rovněž hypoteční zástavní listy, tedy dluhové cenné papíry kryté pohledávkami z hypotečních úvěrů. Emise hypotečních zástavních listů vzrostla meziročně o více než 1/2 a na konci roku 2003 se na celkově emitovaných dlouhodobých dluhových cenných papírech podílela téměř 60 %. Důvodem rostoucí emise hypotečních zástavních listů domácích bank je růst objemu poskytnutých hypotečních úvěrů.

GRAF Č. 15
VÝVOJ A STRUKTURA CIZÍCH ZDROJŮ BANK
banky s licencí k 31. 12. 2003



3. RIZIKA BANKOVNÍHO PODNIKÁNÍ

Bankovní instituce jsou vystaveny mnoha rizikům, z nichž některá jsou typická pro bankovníctví, resp. pro jiné finanční podnikání. Rizikové profily jednotlivých bank se v některých případech mohou výrazně lišit, neboť jsou odrazem aktivit, ve kterých se daná banka angažuje, a současně odrážejí také úroveň řízení těchto rizik.

Konečným důsledkem realizovaných rizik může být ztráta plynoucí z určité transakce, typu produktu nebo jiných jednotlivých událostí, stejně jako ztráta, v níž vyústilo selhání v řízení některého průřezového typu rizika vztahujícího se stejnou či podobnou měrou na celou škálu bankovních aktivit.

Nejvýznamnější riziko českých bank, tj. riziko úvěrové, se stejně jako riziko tržní vztahuje pouze k vybraným skupinám produktů a služeb, které mohou být jejich nositeli. V případech obou zmíněných rizik lze často najít přímou vazbu na konkrétní bankovní obchody. Banky proto často jako součást celkového řízení rizik využívají další instrumenty, které příslušná rizika spojená s konkrétními transakcemi zajišťují a tím minimalizují dopady možných ztrát.

Specifické postavení mezi riziky, kterým čelí bankovní instituce, má riziko operační. Tento typ rizika se vztahuje ke všem procesům bankovní instituce a může tak nepříznivě zasáhnout banku v libovolném bodě. V současné době je operační riziko stále ještě obtížně kvantifikovatelné. Riziko ztráty likvidity, reputační riziko či riziko země nepředstavují v současnosti vážnou hrozbu pro český bankovní sektor, i těmto rizikům je však věnována odpovídající pozornost.

3.1 ÚVĚROVÉ RIZIKO

Úvěrové riziko je rizikem, které je s bankami působícími v České republice spojováno nejčastěji. Pro mnohé z těchto bank zůstává typická převaha klasických bankovních operací, tj. významný podíl úvěrové emise na straně aktiv a obdobně významná klientská depozita na straně pasiv. Ačkoli se úvěrové riziko objevuje rovněž jako součást jiných bankovních aktivit, stále je nejčastěji spojováno s poskytováním úvěrů. Ve vztahu k úvěrům představuje úvěrové riziko neschopnost dlužníka splnit podmínky úvěrové smlouvy. Potenciální rizika českého bankovního sektoru spojená s úvěrovými deriváty se zatím podílejí na celkovém kreditním riziku jen malým dílem.

Řízení úvěrového rizika se věnuje v bankách vzhledem k jeho významu mimořádná pozornost. Dnes se staly již relativně běžně používaným nástrojem bank dva nezávislé registry úvěrů (dlužníků), které umožňují bankám účastnícím se daného projektu sdílet úvěrové informace.

3.1.1 STRUKTURA A VÝVOJ ÚVĚRŮ

(banky s licenci k 31. 12. 2003)

Celkový objem čistých úvěrů klientům poskytnutých bankami⁴ na konci roku 2003 dosáhl 996,2 mld. Kč, což představuje meziroční růst o 11,8 %. Objem hrubých úvěrů k 31. 12. 2003 činil 1 024,8 mld. Kč a v tomto případě jde za stejné období o růst ve výši 9,9 %. Ve srovnání s vývojem v roce 2002 tudíž došlo v obou případech ke změně trendu z mírného poklesu úvěrové emise v roce 2002 na mírný růst v roce 2003.

^{4/} Úvěrová emise zahrnuje rovněž úvěry poskytnuté vládním orgánům a dluhopisy pořízené v primárních emisích neurčené k obchodování.

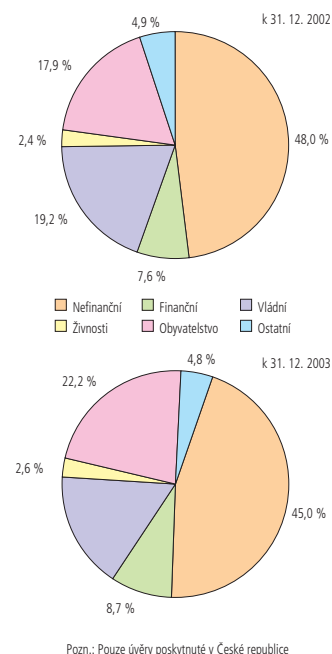
Vývoj objemů úvěrových emisí neprobíhal ani v roce 2003 ve všech skupinách bank rovnoměrně. Velké banky zaznamenaly meziročně růst blížící se 10 % (pokles v této skupině v roce 2002 byl ovlivněn mimo jiné mimořádnými převody úvěrů), také ostatní skupiny s výjimkou poboček zahraničních bank vykázaly růst objemů poskytnutých úvěrů. Relativně neúspěšnější byly z pohledu růstu úvěrové emise malé banky, jejichž objem na konci roku dosáhl 1,8násobku stavu konce roku 2002. Celková úvěrová emise malých bank však zůstává ve srovnání s jinými skupinami bank malá.

Postupný růst úvěrové emise v průběhu celého roku 2003 lze dát do souvislosti především s růstem úvěrů obyvatelstvu, ačkoli i některé další ekonomické sektory zvyšovaly své zadlužení, byť nižším tempem. Společným prvkem hovořícím ve prospěch růstu úvěrů poskytnutých fyzickým osobám i podnikatelským subjektům bylo mimořádně výhodné prostředí nízkých úrokových sazeb v české ekonomice v roce 2003. Ačkoli banky dodržovaly i v roce 2003 omezující přístup k poskytování nových úvěrů a přísně posuzovaly předkládané projekty, zaznamenal rok 2003 první náznaky růstu objemů úvěrů poskytnutých firmám působícím v nefinančním sektoru. Protože se bankovním institucím dařilo i nadále zachovat trend poskytování nových úvěrů pouze pro účely kvalitních projektů a bonitních klientů, byl celkový růst bankovních úvěrových emisí doprovázen zvyšující se kvalitou bankovního úvěrového portfolia. Do vývoje klientských úvěrů přitom v roce 2003 zasáhly nestandardní operace typu převodu nekvalitních aktiv z portfolia bank mimo bankovní sektor ve srovnání s rokem 2002 pouze minimálně. Objem úvěrů poskytnutých subjektům podnikajícím v nefinanční sféře na konci roku 2003 dosáhl 427,5 mld. Kč, což představuje ve srovnání s koncem roku 2002 nárůst o 1,7 %. Přestože v absolutním vyjádření tak došlo k mírnému růstu a sektor nefinančních organizací zůstává i nadále hlavním příjemcem bankovních úvěrů, podíl těchto úvěrů na celkově poskytnutých úvěrech opakovaně klesl. Na konci roku 2003 dosáhl v důsledku vyššího tempa růstu některých jiných sektorů 45 % celkových klientských úvěrů, tedy o 3 body méně ve srovnání s koncem roku 2002.

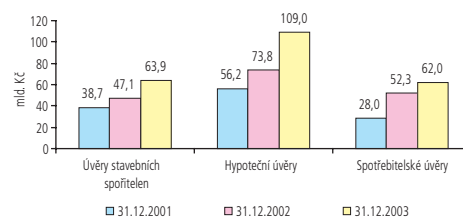
Druhým nejvýznamnějším příjemcem úvěrů se poprvé stal sektor obyvatelstva, který tak předstihl a odsunul na třetí příčku vládní sektor. Obyvatelstvo mělo na konci roku 2003 k dispozici 210,8 mld. Kč půjčených od bank, což představuje meziroční nárůst o 34,6 %. Úvěry vládnímu sektoru klesly nejen ve svém podílu na celku (o 2,5 bodu na 16,7 %), ale rovněž v absolutním vyjádření, a to meziročně o 5,3 %. Pokles stavu úvěrů vládnímu sektoru na konci roku 2003 ve srovnání s koncem roku 2002 lze odvodnit postupným omezováním aktivit České konsolidační agentury. K významnému růstu došlo v roce 2003 u úvěrů čerpaných finančním sektorem (téměř o 1/4), které tak posílily i své celkové zastoupení na poskytnutých bankovních úvěrech. Ani přes tento intenzivní růst však podíl těchto úvěrů nepřekročil hranici 10 %. Některé banky proklamovaly již v minulých letech svůj vstřícný přístup vůči financování drobného podnikání, na výši poskytnutých úvěrů se nový trend částečně projevil v roce 2003. Bankovní úvěry poskytnuté živnostníkům vzrostly na konci roku 2003 ve srovnání se stavem o rok dříve o 17,8 % a dosáhly 24,7 mld. Kč. Tento růst vedl následně i k mírnému zvýšení podílu na celku, přesto se jedná i nadále o nejslaběji financovaný ekonomický sektor.

Hypoteční úvěry, úvěry stavebních spořitelen primárně určené na pokrytí bytových potřeb a spotřebitelské úvěry zaznamenaly v roce 2003 další významný růst. Hypoteční úvěry, které meziročně vzrostly téměř o 48 %, dosáhly k 31. 12. 2003 celkové výše 109,0 mld. Kč. O něco nižší tempo růstu vykázaly úvěry poskytnuté stavebními spořitelny (35,7 %), jejichž celkový stav na konci roku 2003 činil 63,9 mld Kč. Jak hypoteční úvěry, tak i úvěry stavebních spořitelen mají rozhodující skupinu příjemců mezi obyvatelstvem, výjimkou však nejsou ani obchodní společnosti a družstva. Své služby na finančním trhu na konci roku 2003 nabízelo 6 stavebních spořitelen a 10 bank mělo

GRAF Č. 16
STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE EKONOMICKÝCH SEKTORŮ
banky s licenci k 31. 12. 2003

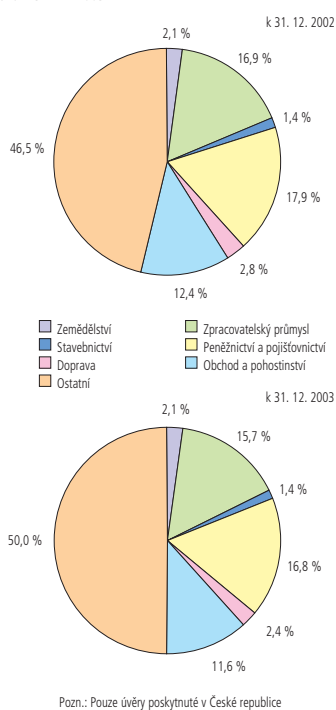


GRAF Č. 17
ÚVĚRY STAVEBNÍCH SPOŘITELN, HYPOTEČNÍ ÚVĚRY A SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY
banky s licenci k 31. 12. 2003

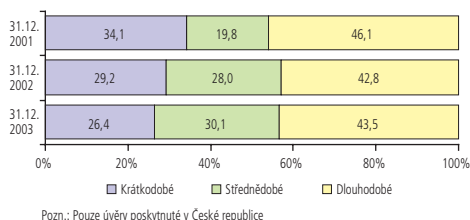


licenci k vydávání hypotečních zástavních listů. Zatímco počet stavebních spořitelen je již několik let stabilní, licenci k hypotečním obchodům v roce 2003 nově získala další banka. Na straně klientů patřila k významným motivům požádání úvěrů souvisejících s bytovými potřebami kromě přijatelné výše úrokových sazeb rovněž velká nabídka převážně nově postavených domů a bytových jednotek. K postupné změně došlo také ve vývoji vnímání a akceptovatelnosti tohoto druhu zadlužení z pohledu obyvatelstva, pro které se úvěry sloužící k zajištění bytových potřeb stávají stále běžnějšími. Ačkoli hlavním účelem obou uvedených typů úvěrů je uspokojení vlastních bytových potřeb, část úvěrů sloužila rovněž jako vstupní kapitál vložený do nemovitostí jako investice. Z pohledu bank představuje obyvatelstvo relativně nejméně rizikovou skupinu dlužníků. Úvěry poskytnuté obyvatelstvu na bytové potřeby bývají nejen kvalitně zajištěny, ale vzhledem ke své povaze se jejich splácení stává pro majitele nemovitosti prioritou, neboť při případném nesplácení by mohl dlužník o dům či byt sloužící jako kolaterál přijít.

GRAF Č. 18
STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE EKONOMICKÝCH ODVĚTVÍ
banky s licenci k 31. 12. 2003



GRAF Č. 19
STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE DÉLKY POSKYTNUTÍ
banky s licenci k 31. 12. 2003



Jako pokračování trendu vysokého růstu lze v roce 2003 hodnotit spotřebitelské úvěry, které jsou dnes nabízeny již mnoha bankami. Obliba spotřebitelských úvěrů u klientů má obdobně jako jiné úvěry poskytnuté obyvatelstvu vazbu na pozvolna se měnící vzorce chování (koupě na dluh) a na obecně nižší úroveň úrokových sazeb v roce 2003. Dalším faktorem přispívajícím k růstu spotřebitelských úvěrů jsou masivní kampaně a trvale rostoucí objemy finančních prostředků, které jsou banky ochotny půjčit jednotlivým zájemcům. Tempo meziročního růstu spotřebitelských úvěrů se však mírně zpomalilo.

Struktura úvěrů podle ekonomických odvětví zaznamenala v meziročním srovnání pouze nepatrné změny. Peněžnictví (tj. finanční zprostředkovatelé a Česká konsolidační agentura) a pojišťovnictví se s 159,3 mld. Kč půjčenými od bank na konci roku 2003 staly opětovně nejvýznamnějšími příjemci bankovních úvěrů. Na druhé pozici se, stejně jako v roce 2002, nalézal zpracovatelský průmysl, jehož subjekty k 31. 12. 2003 disponovaly bankovními úvěry ve výši 149,0 mld. Kč. Úvěry obou odvětví meziročně mírně vzrostly, u bankovníctví a pojišťovnictví o 1,8 %, u zpracovatelského průmyslu o 0,9 %. Zatímco úvěry poskytnuté institucím podnikajícím v peněžnictví a pojišťovnictví navázaly na rostoucí trend roku 2002, ve vývoji úvěrů subjektům zpracovatelského průmyslu došlo po poklesu v roce 2002 ke změně trendu. Z pohledu podílu na celkově poskytnutých úvěrech však obě odvětví zaznamenala v roce 2003 slabý pokles. Obchodní společnosti a společnosti provozující pohostinství jsou třetí nejvýznamnější skupinou příjemců bankovních úvěrů z pohledu ekonomických odvětví. Rovněž podíl úvěrů přijatých odvětvím obchodu a pohostinství na celkových úvěrech meziročně mírně poklesl, přestože i v tomto případě absolutní výše úvěrů lehce vzrostla (o 1,8 %, tj. stejně jako u peněžnictví a bankovníctví). Podíly ostatních konkrétních sledovaných odvětví na celkově poskytnutých úvěrech se na konci roku 2003 nalézaly v rozpětí 1,4 % až 2,4 %. Ostatní úvěry, reprezentující především obyvatelstvo a některé další činnosti a služby, vykázaly rekordní výši 50 %.

Z pohledu doby splatnosti dosáhly k 31. 12. 2003 největšího podílu na celku dlouhodobé úvěry s 43,5 %. Tato skupina úvěrů, stejně jako úvěry se střední délkou splatnosti, zaznamenala v průběhu roku 2003 mírný růst jak v relativním, tak i v absolutním vyjádření. Ke zdatnému poklesu pak došlo u úvěrů s dobou splatnosti do 1 roku. Jejich absolutní výše poklesla meziročně o 1,6 % a podíl na celkových úvěrech klesl o 2,8 bodu na 26,4 %. Růst objemů úvěrů s délkou splatnosti přesahující 12 měsíců a rovněž růst jejich zastoupení na celkových poskytnutých bankovních úvěrech lze vysvětlit především mimořádným růstem úvěrů obyvatelstvu na bytové účely. Hypoteční úvěry spadají z velké části do skupiny dlouhodobých úvěrů (nad 5 let) a rovněž úvěry stavebních spořitelen bývají spláceny nejčastěji v dlouhodobém a spíše vyjimečně ve střednědobém (1-5 let) horizontu. Srovnání s rokem 2001 je dotčeno změnou metodiky, ke

kteří došlo od počátku roku 2002 (doba splatnosti střednědobých úvěrů byla prodloužena ze 4 na 5 let).

3.1.2 KLASIFIKOVANÉ A OHROŽENÉ ÚVĚRY A JEJICH KRYTÍ (banky s licenci k 31. 12. 2003)

Podstatné zlepšení kvality úvěrového portfolia, k němuž došlo v průběhu roku 2003, je výslednicí tří faktorů. Prvním z nich je i nadále trvajícím zvýšená obezřetnost bank při posuzování úvěrových žádostí, což se zpětně promítlo do téměř stagnujícího stavu úvěrů podnikům v průběhu celého roku. Hlavní příčinou tohoto stavu zůstává i přes mírné zlepšení nadále slabší finanční situace podniků, kde je jen málo efektivně úvěrovatelných projektů. Úvěruschopné podniky, většinou v zahraničním vlastnictví, se financují převážně z vlastních zdrojů. Cílovou skupinou většiny bank se stalo ve srovnání s podnikatelskými subjekty méně rizikové obyvatelstvo, což je druhý moment umožňující růst kvality klientských úvěrů. Posledním důvodem pak byly převody nekvalitních aktiv mimo bankovní sektor. Objem takto převedených úvěrů byl však ve srovnání s rokem 2002 mnohem menší.

Klasifikované úvěry k 31. 12. 2003 dosáhly 114,0 mld. Kč, což představuje proti konci předcházejícího roku pokles téměř o 22,5 %. Ohrožené úvěry dosáhly ve stejném časovém horizontu 49,6 mld. Kč, což reprezentuje podíl na celku 4,9 %. K poklesu celkového objemu klasifikovaných úvěrů a k poklesu podílu těchto úvěrů na celkově poskytnutých úvěrech docházelo postupně v průběhu celého roku 2003.

Zlepšující se kvalita úvěrového portfolia se odráží také v pozitivním posunu ve struktuře klasifikovaných úvěrů, neboť největší úbytky objemů klasifikovaných úvěrů lze zaznamenat v nejrizikovějších kategoriích. Ztrátové úvěry, tedy úvěry s nejnižší kvalitou, na konci roku 2003 dosáhly 20,5 % klasifikovaných úvěrů a pochybné úvěry 6,1 %. V případě ztrátových úvěrů tak došlo k poklesu v meziročním srovnání o více než 4 body, v druhém případě o necelé 2 body. Sledované úvěry, tedy úvěry s velmi malým rizikem, tvořily s 64,4 mld. Kč nejvýznamnější kategorii klasifikovaných úvěrů (56,5 % všech klasifikovaných úvěrů). Zatímco v poměrném vyjádření ve vztahu k celkovým úvěrům došlo během roku 2003 k výraznému růstu sledovaných úvěrů, v absolutním vyjádření se objem sledovaných úvěrů snížil, a to o 9,7 %.

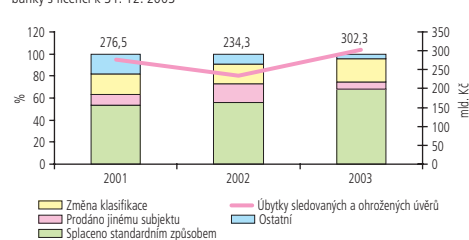
Klesající objem klasifikovaných úvěrů je především důsledkem splácení těchto úvěrů standardním způsobem. Zatímco v roce 2001 dosáhl podíl standardně splacených úvěrů na celkovém úbytku sledovaných a ohrožených úvěrů zhruba 53 %, v roce 2003 to již bylo více než 68 %. Druhou nejvýznamnější složkou úbytku představuje změna klasifikace na standardní úvěry, která se v posledních 3 letech pohybovala kolem podílu 20 %. Prodej klasifikovaných úvěrů jiným subjektům byl nejvýrazněji zastoupen na celkových úbytcích klasifikovaných úvěrů v roce 2002, kdy dosáhl necelých 17 % z celkového objemu úbytků. V roce 2003 byla tato složka o více než 10 procentních bodů nižší. Realizace zajištění byla uplatněna v roce 2003 pouze v celkové hodnotě 0,4 mld. Kč a její podíl je zanedbatelný. Obdobná je situace u klasifikovaných úvěrů odepsaných proti vytvořeným opravným položkám a rezervám (2,3 mld. Kč).

Bankovní dohled ČNB sleduje a pravidelně vyhodnocuje ukazatel vážené klasifikace, který umožňuje přepočítání úvěrů s různou mírou pravděpodobnosti nesplácení dlužníkem na jednotnou základnu. Ukazatel vážené klasifikace tak umožňuje vyhodnotit a sumarizovat skutečně ohrožené klasifikované úvěry mnohem přesněji, než je tomu u pouhého součtu objemů v jednotlivých kategoriích klasifikovaných úvěrů. Vážená klasifikace úvěrů na konci roku 2003 dosáhla 32,3 mld. Kč, což je hodnota jen mírně přesahující

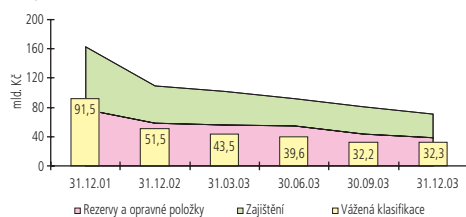
TAB. 6
STRUKTURA KLASIFIKOVANÝCH A OHROŽENÝCH ÚVĚRŮ
banky s licenci k 31. 12. 2003

	31.12.01		31.12.02		2003			
					31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Klasifikované úvěry v mil. Kč	199 285	147 102	137 712	128 504	121 534	114 014		
v % z celkového objemu úvěrů	20,8	15,8	15,0	13,4	12,3	11,2		
Ohrožené úvěry v mil. Kč	128 194	75 770	69 948	60 509	52 426	49 610		
v % z celkového objemu úvěrů	13,4	8,1	7,6	6,3	5,3	4,9		
v tom:								
v mil. Kč								
sledované úvěry	71 091	71 332	67 764	67 994	69 107	64 404		
nestandardní úvěry	31 859	27 515	29 268	22 822	21 486	19 299		
pochybné úvěry	29 447	11 689	9 311	8 692	9 222	6 913		
ztrátové úvěry	66 889	36 566	31 370	28 995	21 719	23 398		
v tom:								
v %								
sledované úvěry	35,7	48,5	49,2	52,9	56,9	56,5		
nestandardní úvěry	16,0	18,7	21,3	17,8	17,7	16,9		
pochybné úvěry	14,8	7,9	6,8	6,8	7,6	6,1		
ztrátové úvěry	33,6	24,9	22,8	22,6	17,9	20,5		

GRAF. 20
ÚBYTKY SLEDOVANÝCH A OHROŽENÝCH ÚVĚRŮ
banky s licenci k 31. 12. 2003



GRAF Č. 21
KRYTÍ POTENCIÁLNÍCH ZTRÁT Z ÚVĚROVÉHO PORTFOLIA
 banky s licenci k 31. 12. 2003



3 % celkově poskytnutých úvěrů. Vážená klasifikace dlouhodobě klesá, v průběhu roku 2003 téměř o 38 %, ve srovnání s koncem roku 2001 o více než 64 %. Po zohlednění zajištění dosáhla na konci roku 2003 vážená klasifikace 27,0 mld. Kč (2,6 % celkových úvěrů). Ve srovnání s koncem roku 2002 klesla hodnota vážené klasifikace zohledňující zajištění o více než 1/3 a podíl na celkových úvěrech klesl o 1,9 bodu.

Rezervy, opravné položky a zajištění vytvořené na krytí potenciálních ztrát z klasifikovaných úvěrů na konci roku 2003 opakovaně převýšily hodnotu ukazatele vážené klasifikace. Přebytek rezerv, opravných položek a zajištění k 31. 12. 2003 dosáhl 11,3 mld. Kč. Podíl vážené klasifikace na příslušných rezervách, opravných položkách a zajištění na konci roku 2003 jen mírně překročil 70 %. Rezervy a opravné položky v roce 2003 dosáhly 38,3 mld. Kč a byly tak podstatně nižší než v roce 2002. Nižší potřeba opravných položek a rezerv je přímým důsledkem lepší se kvality úvěrů. Ačkoli je část úvěrů zajištěna rovněž kvalitním kolaterálem, majícím často podobu nemovitosti, představuje tato forma v současnosti již jen určité nadstandardní dodatečné krytí případných rizik. Veškerá potenciální rizika spojená s úvěrovou emisí bank vyjádřená váženou klasifikací jsou již od roku 2002 plně kryta rezervami a opravnými položkami.

3.2 RIZIKO ZTRÁTY LIKVIDITY

Banka je ohrožena rizikem ztráty likvidity, pokud se jí nedaří plnit finanční závazky v době jejich splatnosti. Nedostatek disponibilních likvidních prostředků tak může mít za následek ztráty spojené s mimořádnými náklady na zajištění těchto prostředků. Na likviditní riziko lze rovněž pohlížet z úhlu schopnosti bank obstarat si v případě potřeby, tj. na pokrytí aktuálně splatných závazků, dostatečné likvidní zdroje formou úvěru. Také v tomto případě je rozhodující pro výši takto vzniklých mimořádných nákladů cena, za kterou je banka schopná potřebné prostředky získat. Udržování souladu časové struktury aktiv a pasiv je základním předpokladem řízení tohoto typu rizika.

Rychle likvidní aktiva patří obecně mezi nejbezpečnější investice bank, současně jsou však spojována s relativně nízkým výnosem. Mezi likvidní prostředky bank lze započítat i veřejně obchodovatelné cenné papíry. V tomto případě je však rozhodující likvidita daného kapitálového trhu, na kterém je možno tyto cenné papíry zpeněžit. I zde je likviditní riziko spojeno s možnou ztrátou, kterou by banka mohla utrpět v případě potřeby rychlého prodeje na sekundárním trhu v podmínkách momentálně nevýhodných cen akcií či dluhopisů držených v jejím obchodním portfoliu.

3.2.1 PRIMÁRNÍ ZDROJE

(banky s licenci k 31. 12. 2003)

Vklady klientů včetně vládních institucí představují i nadále rozhodující složku celkových disponibilních bankovních finančních zdrojů. Depozita přijatá od klientů k 31. 12. 2003 dosáhla 1 665,6 mld. Kč. V meziročním srovnání jde o nárůst o 3,5 %, což představuje zpomalení tempa růstu primárních zdrojů ve srovnání s rokem 2002 o 4,2 bodu. Na konci roku 2003 byly primární zdroje zastoupeny na celkových cizích zdrojích více než 3/4, přičemž ve srovnání s koncem předcházejícího roku došlo k mírnému posílení tohoto podílu, a to především v důsledku paralelního poklesu závazků vůči jiným bankám. Udržení růstu klientských vkladů souvisí s celkovou situací na finančních trzích, kde lze jen obtížně nalézt srovnatelnou úroveň výnosů při podstoupení srovnatelných rizik. Zpomalené tempo růstu však nasvědčuje tomu, že prostředí nízkých úrokových sazeb, které podporuje růst úvěrové emise a omezuje objem primárních zdrojů bank, ovlivnilo společně s některými atraktivními a v určité míře státem podporovanými alternativami k bankovním vkladům (životní pojištění a penzijní připojištění) rozhod-

vání mnohých investorů z řad obyvatelstva. Pozvolna rostoucí kapitálové trhy a možnost investic v zahraničí nabízejí další možnosti diverzifikace finančních investic drobné i podnikové bankovní klientely. Celková nízká hladina depozitních úrokových sazeb není již v některých případech schopna vykompenzovat rostoucí bankovní poplatky, což představuje další faktor zohledňovaný současnou i potenciální bankovní klientelou.

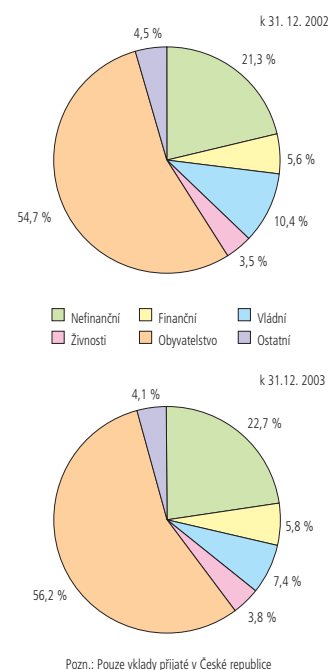
Struktura vkladů podle ekonomických sektorů zaznamenala na konci roku 2003 ve srovnání s prosincem 2002 pouze dílčí změny. Nadpoloviční část celkových klientských bankovních depozit k 31. 12. 2003 představovaly stejně jako v předcházejících letech vklady přijaté od obyvatelstva. Tato depozita na konci roku 2003 dosáhla 897,3 mld. Kč a tvořila tak 56,2 % celkových klientských vkladů. Výslednicí vyššího tempa růstu vkladů obyvatelstva, než činil celkový růst bankovních vkladů, se stal růst podílu vkladů přijatých od obyvatelstva na celkových vkladech o 1,5 procentního bodu. Vývoj v roce 2003 tak navázal, po poklesu bankovních depozit od obyvatelstva v průběhu roku 2002, na předcházející růstový trend. Růst vkladů obyvatelstva souvisí do značné míry s novelizací zákona upravujícího podmínky stavebního spoření, kdy depozita vložená na účty vedené u stavebních spořitelen do konce roku 2003 otevřela vkladatelům s nově uzavřenými smlouvami možnost zachování stávající úrovně výnosů.

Nefinanční sektor zůstal i v roce 2003 druhým nejvýznamnějším vkladatelem. V průběhu roku 2003 došlo nejen k navýšení celkového objemu této složky klientských vkladů (o 9,8 % na 362,1 mld. Kč), ale rovněž ke zvýšení podílu na celkových vkladech, a to o 1,4 bodu na 22,7 %. Růst vkladů nefinančního sektoru v roce 2003 tudíž předstihl svým tempem růst celkových vkladů.

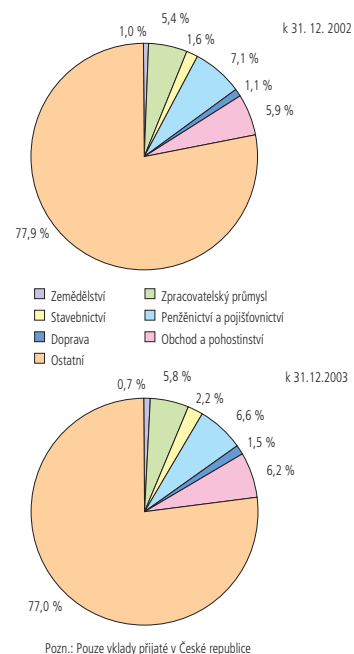
Vklady vládního sektoru, které v roce 2002 zaznamenaly v oblasti bankovních vkladů enormní rozmach (hlavními příčinami byly operace České konsolidační agentury, která umísťovala do bank dočasně volné zdroje, a dále metodická změna ve vykazování vkladů vládního sektoru, podle níž byly do vkladů nově započítávány rovněž rozpočtové prostředky), zůstaly svým objemem, pokud jde o sektorové členění, na třetí pozici i na konci roku 2003. Vklady tohoto sektoru u bank k 31. 12. 2003 však ve srovnání s koncem roku 2002 znatelně poklesly, a to o více než 1/4 na 117,4 mld. Kč. O 3 procentní body klesl podíl vkladů vládního sektoru na celkových vkladech, čímž se tato depozita přiblížila podílu vkladů přijatých od institucí finančního sektoru.

Ve struktuře vkladů podle odvětví došlo v průběhu roku 2003 pouze k malým posunům. Nejvýznamnějším vkladatelem z pohledu odvětvového členění zůstalo na konci roku 2003 odvětví peněžnictví a pojišťovnictví, a to i přes prudký pokles téměř o 1/3 stavu vykázaného na začátku roku. Tento pokles lze vysvětlit paralelním působením několika faktorů. Za významnou lze považovat změnu priorit obyvatelstva, jehož volné finanční prostředky se částečně dostávají na depozitní účty bank nepřímo prostřednictvím finančních zprostředkovatelů. V prostředí relativně nízkého zhodnocení vloženého kapitálu na peněžním a kapitálovém trhu a nízké inflace upřednostnila část obyvatelstva spotřebu místo finančních investic, zatímco jiná skupina investorů vložila své prostředky do nefinančních instrumentů, především do nemovitostí, s očekáváním růstu jejich ceny. Současně začali příjemci spotřebitelských a hypotečních úvěrů a úvěrů stavebních spořitelen splácet dlužné částky, což se stalo limitujícím prvkem dalších investic prostřednictvím nebankovních finančních institucí. Za další důvod lze označit rovněž změnu chování nebankovních finančních zprostředkovatelů, kteří v prostředí nízkých úrokových sazeb a zotavujících se kapitálových trhů hledaly alternativy k bankovním účtům, umožňující vyšší zhodnocení finančních prostředků svých klientů. Vklady odvětví peněžnictví a pojišťovnictví ve výši 104,9 mld. Kč k 31. 12. 2003 představovaly podíl na celku 6,6 %. Jen o něco málo menšího podílu dosáhlo odvětví obchodu a pohostinství

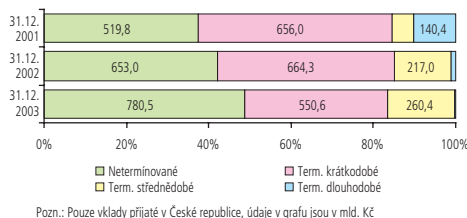
GRAF Č. 22
STRUKTURA VKLADŮ PODLE EKONOMICKÝCH SEKTORŮ
banky s licenci k 31. 12. 2003



GRAF Č. 23
STRUKTURA VKLADŮ PODLE ODVĚTVÍ
banky s licenci k 31. 12. 2003



GRAF Č. 24
STRUKTURA VKLADŮ Z ČASOVÉHO HLEDISKA
 banky s licenci k 31. 12. 2003



Pozn.: Pouze vklady přijaté v České republice, údaje v grafu jsou v mld. Kč

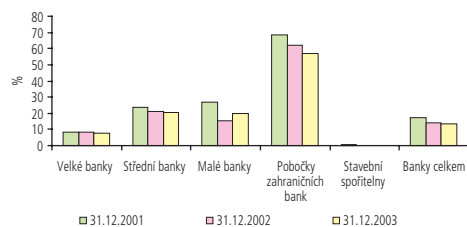
(6,2 %) a zpracovatelský průmysl s 5,8 % na konci roku 2003. Obě posledně zmíněná odvětví však meziročně své zastoupení na celkových vkladech posílila jako důsledek rychlého tempa růstu, které předstihlo tempo růstu vkladů jako celku. Ostatní sledovaná ekonomická odvětví se pohybují pod hranicí 2,2 % z celku, jejich vliv na oblast primárních bankovních zdrojů je tudíž velmi malý.

Netermínované bankovní vklady posilovaly v průběhu celého roku 2003 svůj podíl na celku, a to především na úkor krátkodobých termínovaných vkladů. Zastoupení netermínovaných vkladů se k 31. 12. 2003 významně přiblížilo 1/2 celkově přijatých depozit (48,9 %). V meziročním srovnání vklady na viděnou vzrostly o 19,5 % a staly se tak poprvé nejvýznamnější složkou vkladů z pohledu doby splatnosti. Posun v časové struktuře primárních vkladů, především předstížení vkladů krátkodobých vklady netermínovanými, souvisí s vývojem preferencí klientů bank, pro které bylo v roce 2003 v důsledku klesajících úrokových sazeb z termínovaných vkladů stále výhodnější ponechat své prostředky na běžných účtech, zajišťujících za podmínek jen mírně nižších výnosů okamžitou dostupnost vložených peněžních prostředků. Termínované krátkodobé vklady (s dobou splatnosti do 1 roku) tak byly poprvé odsunuty na druhou pozici z pohledu členění bankovních vkladů podle doby splatnosti. V průběhu roku 2003 došlo k poklesu jejich objemu o 17,1 % a k poklesu podílu na celku o 8,4 bodu na 34,5 %. Střednědobé vklady splatné v rozmezí 1 roku až 5 let zaznamenaly meziroční nárůst absolutní výše i podílu na celku. Zastoupení vkladů dlouhodobého charakteru na celkových bankovních depozitech bylo na konci roku 2003 téměř zanedbatelné.⁵ V současné době se především klientele z řad obyvatelstva, ale i institucionálním klientům, kteří mají zájem o dlouhodobé finanční investice, nabízí řada jiných nebankovních finančních produktů, s možností dosažení vyšších výnosů.

Rostoucí podíl vkladů splatných na požádání může pro banky za jistých okolností představovat růst rizika z nedostatku likvidních zdrojů (ačkoli určitá hladina vkladů na viděnou zůstává obvykle bankám trvale k dispozici), naopak pokles vkladů se splatností přesahující 5 let představuje úbytek zdrojů, které má banka dlouhodobě k dispozici.

3.2.2 SEKUNDÁRNÍ ZDROJE (banky s licenci k 31. 12. 2003)

GRAF Č. 25
PODÍL SEKUNDÁRNÍCH ZDROJŮ NA CIZÍCH ZDROJÍCH
 banky s licenci k 31. 12. 2003



Stupeň financování jednotlivých bank prostřednictvím mezibankovního trhu závisí nejen na jejich potřebě doplňovat své zdroje, ale rovněž na možnostech a schopnostech dané zdroje získat s vynaložením co nejnižších nákladů. Aktivita na mezibankovním trhu dosahují tudíž v jednotlivých skupinách bank a mezi jednotlivými bankami v těžce skupině odlišných úrovní. Závazky vůči jiným bankám jsou po vkladech klientů druhou nejvýznamnější složkou, jejichž hodnota na konci roku 2003 dosáhla 285,3 mld. Kč (včetně dluhopisů jiných bank pořízených v primárních emisích neurčených k obchodování, které jsou do značné míry zastoupeny hypotečními zástavními listy). Tento objem představuje něco přes 17 % klientských vkladů a téměř o 50 % více než emise dluhových cenných papírů. Ve srovnání s koncem roku 2002 poklesl objem závazků u bank zhruba o 6 %.

Potřeba velkých bank doplňovat své zdroje prostřednictvím mezibankovního trhu patří mezi nejmenší, neboť díky rozsáhlým pobočkovým sítím mají k dispozici dostatečné objemy zdrojů přímo od svých klientů ve formě klientských deposit. Ještě menší je podíl

5/ Srovnání s hodnotami dosaženými v roce 2001 je ovlivněno změnou metodiky, která do časové struktury klientských vkladů u bank zasáhla obdobně jako v oblasti úvěrů. Podle metodiky platné od roku 2002 se započítávají do střednědobých vkladů všechny úložky s dobou splatnosti od 1 roku do 5 let, zatímco do konce roku 2001 činila horní hranice pro zařazení vkladu mezi střednědobé 4 roky.

sekundárních zdrojů na cizích zdrojích ve skupině stavebních spořitelů, kde klientské vklady pokrývají téměř veškerou potřebu zdrojů, neboť depozita u této skupiny bank jsou klienty preferována z důvodu dalšího zvýhodnění formou státní podpory. Podíl vkladů přijatých od jiných bank na celkových cizích zdrojích financování činil na konci roku 2003 ve skupině velkých bank necelých 8 %, u stavebních spořitelů nedosáhl ani 1 %, přičemž tyto podíly jsou z dlouhodobého pohledu stabilní.

Pobočky zahraničních bank jsou skupinou, která zdrojů získaných od jiných bank využívá nejintenzivněji. Podíl závazků u bank na cizích zdrojích se u této skupiny nalézal dlouhodobě mezi 60 % a 70 %, na konci roku 2002 však klesl na hodnotu jen málo převyšující 60 % a k 31. 12. 2003 klesl dále pod hladinu 60 %. Pobočky zahraničních bank jsou představitelem bankovních institucí, které mají díky omezené pobočkové síti jen minimální podíl klientských depozit (3,5 % z celkových klientských depozit přijatých bankami v České republice při 9,6% podílu na celkových aktivech). Současně jde o instituce, které jsou schopny získat úvěr na mezibankovním trhu za velmi výhodných podmínek (ve většině případů se jedná o pobočky mezinárodně operujících a uznávaných bank). Obdobnou úroveň financování prostřednictvím sekundárních zdrojů dosahují skupiny středních a malých bank, na konci roku 2003 to bylo v obou případech asi 20 %.

3.2.3 RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA

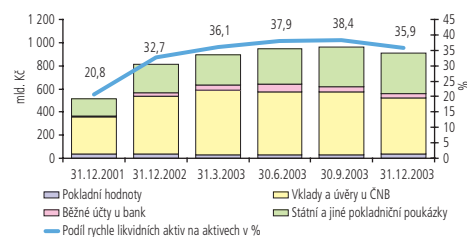
(banky s licenci k 31. 12. 2003)

Tempo růstu rychle likvidních aktiv se v roce 2003 zpomalilo, s menší dynamikou rostl rovněž podíl rychle likvidních aktiv na celkových aktivech. Rychle likvidní aktiva na konci roku 2003 dosáhla 907,7 mld. Kč, likvidní aktiva po započítání cenných papírů k obchodování 933,1 mld. Kč. Tyto objemy představují podíl na celkových aktivech k 31. 12. 2003 ve výši 35,9 %, resp. 36,9 %. Jak podíl rychle likvidních aktiv, tak také podíl likvidních aktiv na bilanční sumě se v posledních letech trvale zvyšuje. Tempo růstu likvidní složky celkových aktiv, kterými disponuje bankovní sektor, je tudíž rychlejší než tempo růstu bilanční sumy. V průběhu roku 2003 došlo k růstu rychle likvidních aktiv o necelých 12 %, likvidních aktiv téměř o 13 %, v obou případech pak k růstu podílu o více než 3 body. Srovnání s hodnotami dosaženými na konci roku 2001 je ovlivněno změnou metodiky platnou od začátku roku 2002.⁶

Složkou, která hraje u celkových rychle likvidních aktiv hlavní roli, zůstaly i v průběhu a na konci roku 2003 vklady a úvěry u centrální banky s podílem k 31. 12. 2003 překračujícím 50 %, což je podíl zhruba o 8 bodů menší ve srovnání s koncem roku 2002. Vklady a úvěry u ČNB na konci roku 2003 dosáhly 484,8 mld. Kč a v meziročním srovnání tak mírně klesly. Druhou nejvýznamnější složkou rychle likvidních aktiv představují státní a jiné pokladniční poukázky s 347,6 mld. Kč. Celkové objemy i podíly pokladničních poukázek na rychle likvidních aktivech v posledních třech letech opakovaně rostly. Běžné účty u bank ani pokladní hodnoty nejsou objemově nepříliš významné. Na konci roku 2003 stejně jako ve dvou předchozích letech nepřekročil jejich souhrnný podíl na rychle likvidních aktivech 10 %.

Cenné papíry k obchodování na konci roku 2003 dosáhly 25,4 mld. Kč, přičemž jejich rozhodující složkou byly dluhopisy tvořící více než 90 %. Objem cenných papírů k obchodování ve srovnání s koncem předcházejícího roku vzrostl o více než 1/2. Hlavní růstovou složkou se staly dluhopisy a to téměř výlučně hypoteční zástavní listy.

GRAF Č. 26
RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA
banky s licenci k 31. 12. 2003

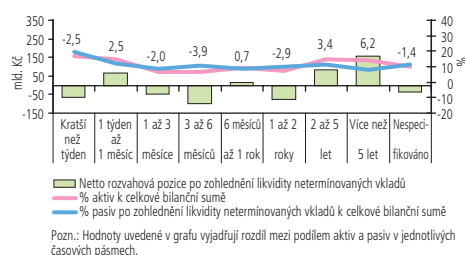


6/ Rychle likvidní aktiva bankovního sektoru v lednu 2002 svůj objem znatelně zvýšila v důsledku zpětně nezohlednitelných metodických změn. Do hodnoty rychle likvidních aktiv se začaly nově započítávat vklady u bank do 24 hodin a státní kupónové dluhopisy, naopak došlo k očištění od cenných papírů v rámci reverzních repo-operací.

3.2.4 SOULAD SPLATNOSTI AKTIV A PASIV (banky s licenci k 31. 12. 2003)

Banky omezují rizika vzniku mimořádných nákladů plynoucí z nedostatku likvidních zdrojů potřebných na krytí aktuálních potřeb prostřednictvím maximálního sladění splatnosti aktiv a pasiv v odpovídajících časových horizontech. Rozhodujícím kritériem se přitom stává sladění skutečných zbytkových dob splatností aktivních a pasivních položek v rámci daných časových pásem. Aktivní i pasivní strana bilance jsou ve značném rozsahu zastoupeny položkami splatnými na viděnou nebo s velmi krátkou dobou splatnosti. Zřetelný je především vysoký, a v uplynulém roce dále rostoucí, podíl netermínovaných klientských vkladů na celkových závazcích banky (pasivní bilanční položky splatné na viděnou udržují své objemy na určitých hladinách a jsou bankami zohledňovány při řízení rizika ztráty likvidity). Obdobně na straně aktiv je zřetelný růst objemu likvidních a rychle likvidních aktiv i růst jejich podílu na celkové bilanční sumě.

GRAF Č. 27
STRUKTURA AKTIV A PASIV
PODLE ZBYTKOVÉ DOBY SPLATNOSTI K 31.12.2003
banky s licenci k 31. 12. 2003



TAB Č. 7
SOULAD SPLATNOSTI AKTIV A PASIV
banky s licenci k 31. 12. 2003, v %

	31.12.02	31.03.03	30.06.03	30.09.03	31.12.03
Kumul. netto pozice:					
do 3 měsíců k aktivům ¹⁾	-2,49	-0,36	-0,31	-0,76	-1,94
do 1 měsíce k aktivům ^{1),2)}	-0,73	0,25	-0,31	-0,70	-0,94
Aktiva/pasiva splat.:					
do 1 měsíce	57,39	58,11	54,97	51,75	51,73
nad 1 rok	227,12	222,11	241,16	257,39	251,33
nad 5 let	354,67	334,45	412,72	482,40	498,46

1) Po odečtení 80 % netermínovaných vkladů
2) Včetně podrozvahy

Časová pásma se zbytkovou dobou splatnosti do půl roku vykazovala k 31. 12. 2003 převahu pasivních položek nad aktivními, a to i po zohlednění likvidity netermínovaných vkladů. Jedinou výjimkou bylo pásmo od 1 týdne do 1 měsíce, v němž převažují aktiva nad pasivy. Aktivní strana bilance získala převahu ve všech intervalech zbytkové doby splatnosti přesahující 2 roky. Výsledné, ať již kladné či záporné, netto rozvahové pozice po zohlednění likvidity netermínovaných vkladů nepřekračují v žádném ze sledovaných pásem podíl 6,5 % na celkové bilanční sumě. V pásmech do 3 měsíců, která jsou považována z hlediska řízení likvidity za rozhodující, nepřekročilo toto procento v žádném případě (v absolutní hodnotě) 3 %. Likvidní pozici bankovního sektoru jako celku lze proto na konci roku 2003 hodnotit jako vyrovnanou.

Podíl kumulované netto pozice do 3 měsíců na celkové bilanční sumě po odečtení 80 % netermínovaných vkladů dosáhl na konci roku 2003 v absolutní hodnotě necelých 2 %, tedy hodnoty ještě citelně lepší, než tomu bylo na konci roku 2002. Riziko ztráty likvidity bankovního sektoru jako celku vyjádřené pomocí ukazatele kumulované netto pozice do 1 měsíce (včetně podrozvahy a po odečtení 80 % netermínovaných vkladů) vztažené k celkovým aktivům signalizuje k 31. 12. 2003 při hodnotě ukazatele $-0,9\%$ velmi vyrovnanou situaci mezi nejlídvnějšími aktivy a pasivy, s mírně převládající pasivní složkou. Výsledná hodnota ukazatele je tak téměř stejně příznivá, jako byla hodnota příslušné pozice o rok dříve.

V delších časových pásmech, tj. od 1 roku zbytkové doby splatnosti, převažují u kumulovaných netto pozic aktivní položky nad pasivními. Obdobná je situace u pohledávek a závazků se splatností přesahující 5 let. V obou pásmech splatnosti tak používají banky na financování svých střednědobých a dlouhodobých aktivit zdroje s kratší dobou splatnosti, což může představovat potenciální riziko.

3.3 TRŽNÍ RIZIKO

Tržní riziko představuje riziko potenciálních ztrát, které může banka utrpět v důsledku změn úrokových sazeb, změn devizových kurzů, změn kurzů akcií na kapitálovém trhu či změn cen jiných aktiv. Pro všechny kategorie tržního rizika je tudíž charakteristická závislost na vývoji tržních cen aktiv, resp. příslušných instrumentů. Tržní riziko se dotýká rovněž pasivní strany bilance, neboť může ovlivnit výši závazků banky.

3.3.1 MĚNOVÉ RIZIKO

(banky s licencí k 31. 12. 2003)

Měnové riziko je součástí tržních rizik. Spočívá v možnosti ztráty způsobené pohyby měnových kurzů. Tomuto riziku je banka vystavena v případě, kdy se v její rozvaze či podrozvaze vyskytnou cizoměnová aktiva nebo pasiva. Protože jsou hodnoty těchto aktiv a pasiv vyjádřeny v korunách, působí změny měnových kurzů automaticky i změnu jejich hodnoty. Míra měnového rizika závisí na podílu cizoměnových aktiv a pasiv v bilanci, což je dáno mírou zapojení banky do cizoměnových aktivit. České banky většinu svých aktivit realizují v domácí měně, avšak to neznamená, že je měnové riziko v českém bankovním sektoru nevýznamné. Rozhodujícími měnami jsou euro a americký dolar.

V posledních dvou letech se podíl devizových aktiv a pasiv na celkových aktivech a pasivech v českém bankovním sektoru stabilizoval na úrovni oscilující kolem 16 %. Hodnota devizových aktiv dosáhla ke konci roku 2003 při 4% meziročním poklesu 426,0 mld. Kč (tj. 16,3 % hrubých aktiv). Hodnota devizových pasiv vzrostla o 7,2 % na 438,9 mld. Kč (17,4 % pasiv). Podíl devizových aktiv na celkových hrubých aktivech se ve srovnání s koncem roku 2002 snížil o 0,9 procentního bodu, podíl devizových pasiv na celkových pasivech meziročně vzrostl o 0,9 procentního bodu.

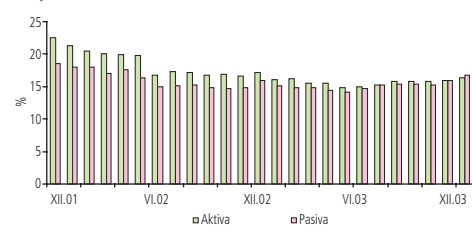
V podrozvaze došlo mezi roky 2002 a 2003 ke zvýšení devizové složky jak u devizových aktiv, tak u devizových pasiv. Devizová podrozvahová aktiva vzrostla na 1 169 mld. Kč a tvořila tak 30 % podrozvahových aktiv. Podrozvahová pasiva v cizích měnách vzrostla na 1 172 mld. Kč a tvořila 31 % podrozvahových pasiv. Podíl devizových podrozvahových aktiv na celkových podrozvahových aktivech vzrostl o 5,1 procentního bodu, podíl devizových podrozvahových pasiv o 2,8 procentního bodu. Nejvýznamnějšími položkami byly pohledávky a závazky z pevných termínových operací.

Podíl cizích měn na aktivech a pasivech se velmi významně liší mezi jednotlivými skupinami bank. Zejména u poboček zahraničních bank je tento podíl značně vysoký. Vysoký podíl cizích měn u této skupiny bank je důsledkem častých a významných transakcí s obchodními partnery v zemích centrály. Jedná se zejména o získávání zdrojů v zemi centrály. U ostatních bank je podíl cizích měn na aktivech a pasivech výrazně nižší, což znamená, že jsou ostatní banky měnovému riziku vystaveny méně.

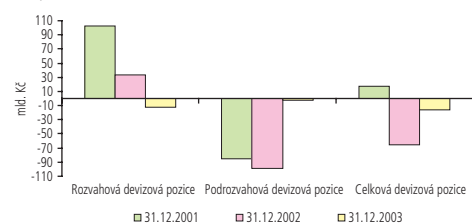
Devizové pozice, tj. rozdíly mezi rozvahovými nebo podrozvahovými aktivy a pasivy, zaznamenaly mezi roky 2001 a 2003 velmi bouřlivý vývoj. Dlouhá rozvahová devizová pozice v průběhu roku 2002 prudce klesla z více než 102 mld. Kč na necelých 34 mld. Kč (tedy o 67 %) a v roce 2003 se změnila na krátkou devizovou pozici (-13 mld. Kč). Pokles měla na svědomí zejména klesající položka ostatních pohledávek za jinými bankami v cizích měnách, konkrétně její složka termínové vklady nad 24 hodin u jiných bank v cizích měnách. Měnové riziko rozvahy se tedy postupně snižovalo.

Krátká podrozvahová devizová pozice se mezi konci let 2001 a 2002 prohloubila z -85 mld. Kč na téměř -100 mld. Kč. V roce 2003 však nastal opačný vývoj, tj. hodnota krátké podrozvahové devizové pozice se snížila na -3 mld. Kč. Hlavním důvodem změny devizové pozice při srovnání situace na konci let 2002 a 2003 byl prudký nárůst pohledávek z pevných termínových operací s úrokovými nástroji v cizích měnách (o 235 mld. Kč). Významným faktorem byl především pokles přijatých záruk. Měnové riziko podrozvahy se tedy po růstu v roce 2002 v roce 2003 výrazně snížilo.

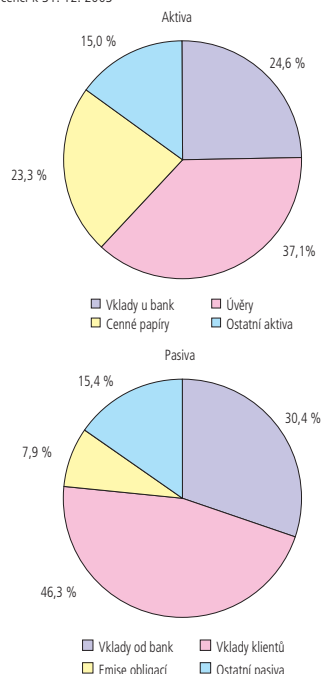
GRAF Č. 28
PODÍL DEVIZOVÝCH AKTIV A PASIV
NA CELKOVÝCH AKTIVECH A PASIVECH
banky s licencí k 31. 12. 2003



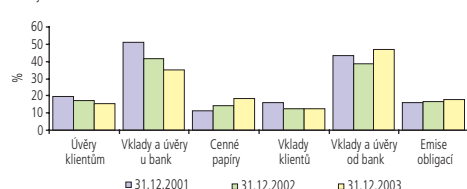
GRAF Č. 29
DEVIZOVÁ POZICE BANKOVNÍHO SEKTORU
banky s licencí k 31. 12. 2003



GRAF Č. 30
STRUKTURA DEVIZOVÝCH AKTIV A PASIV K 31. 12. 2003
banky s licenci k 31. 12. 2003



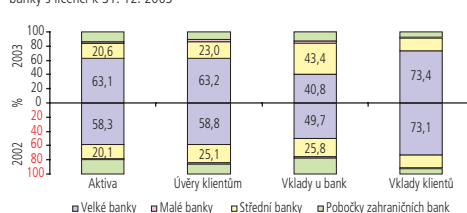
GRAF Č. 31
PODÍL DEVIZ NA VYBRANÝCH PRODUKTECH
banky s licenci k 31. 12. 2003



TAB. Č. 8
PODÍL DEVIZ NA AKTIVECH, PASIVECH A VYBRANÝCH
TYPECH BANKOVNÍCH OBCHODŮ K 31. 12. 2003 V %
banky s licenci k 31. 12. 2003

	Velké banky	Střední banky	Malé banky	Pobočky zahr. bank
Aktiva	19,3	14,0	22,1	24,9
Pasiva	8,2	19,4	14,1	49,6
Poskytnuté úvěry	7,1	4,3	38,5	6,8
Vklady a úvěry u bank	76,0	57,2	30,3	50,5
Cenné papíry	34,2	19,1	2,3	1,7
Přijaté vklady	4,9	3,4	6,5	4,2
Vklady a úvěry od bank	49,6	67,1	56,5	65,0
Deriváty	70,4	73,3	43,3	64,5

GRAF Č. 32
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA AKTIVECH
A VYBRANÝCH PRODUKTECH V CIZÍCH MĚNÁCH V %
banky s licenci k 31. 12. 2003



Struktura devizových aktiv se v roce 2003 změnila vlivem výrazného absolutního poklesu hodnoty devizových vkladů u bank (o více než 36 %). Tato položka byla v roce 2002 nejvýznamnější položkou devizových aktiv (tvořila 37 %), avšak v roce 2003 její podíl klesl na necelých 25 %, čímž se dostala na druhou pozici. Největší podíl na devizových aktivech měly v roce 2003 úvěry (37 %). Jejich podíl ani absolutní výše (158 mld. Kč) se však meziročně nezměnily. Naopak největší nárůst podílu na devizových aktivech i v absolutní výši zaznamenaly cenné papíry, jejichž hodnota meziročně vzrostla o více než 50 % a jejich podíl na devizových aktivech dosáhl zhruba 23 %.

Na straně devizových pasiv se struktura mezi roky 2002 a 2003 příliš nezměnila. Nejvýznamnější položkou zůstaly i nadále vklady klientů, i když jejich podíl mírně poklesl o 3 procentní body na 46,3 %. Mírně naopak vrostla druhá nejvýznamnější položka, a to vklady od bank. Největší nárůst zaznamenaly emise obligací, avšak vzhledem k jejich malému podílu se tento nárůst v celkové devizové struktuře pasiv příliš neprojevil.

Podíl devizové složky na celkových úvěrech poskytnutých klientům a vkladech přijatých od klientů byl na konci roku 2003 dosti nízký (15 %, resp. 12 %) a v meziročním srovnání opakovaně mírně klesl. Podíl deviz na vkladech a úvěrech u bank klesl velmi výrazně, a to ze 42 % na konci roku 2002 na 35 % v roce 2003. Naopak rostoucí tendenci podílu deviz zaznamenaly na straně aktiv cenné papíry, na straně pasiv emise obligací a částečně i vklady a úvěry od bank.

Struktura a objem devizových operací se velmi výrazně liší mezi jednotlivými bankami. Podíl devizových aktiv na celkových aktivech byl v roce 2003 nejvyšší u poboček zahraničních bank (24,9 %). Oproti roku 2002 však nastal pokles o téměř 12 procentních bodů. Ještě výraznější nárůst mají pobočky zahraničních bank u podílu devizových pasiv na celkových pasivech (49,6 %), kde nastalo oproti roku 2002 naopak zvýšení o 9 procentních bodů.

U vkladů a úvěrů u bank mají výrazně nejvyšší podíl deviz střední banky, které zaznamenaly meziroční nárůst o více než 20 procentních bodů. Malé banky dominují u klientských vkladů a úvěrů. Nejvyšší podíl cenných papírů v cizí měně na celkových cenných papírech mají stejně jako v roce 2002 velké banky.

Tržní podíly skupin bank na jednotlivých devizových položkách bilance bankovního sektoru zaznamenaly v průběhu roku 2003 určité posuny v oblasti celkových aktiv, úvěrů klientů a vkladů u bank, zatímco u vkladů klientů se změnil jen minimálně. Podíl velkých bank na aktivech v cizí měně v roce 2003 činil 63,1 %, což bylo o téměř 5 procentních bodů více než v roce předcházejícím. Podíl středních bank a poboček zahraničních bank se v roce 2002 pohyboval okolo 20 %, v roce 2003 došlo u poboček zahraničních bank k poklesu o téměř 6 procentních bodů. Podíl ostatních skupin bank na devizových aktivech byl v obou letech zanedbatelný.

U položky úvěry klientům byly podíly jednotlivých skupin bank podobné jako u celkových devizových aktiv. U vkladů u bank svou pozici meziročně velmi posílily střední banky (nárůst o téměř 18 procentních bodů na 43,4 %) a získaly tak největší podíl na devizových vkladech u bank. U velkých bank tento podíl naopak významně poklesl (na 40,8 %). Devizové vklady klientů jsou stabilně nejvíce umístěny u velkých bank (73,4 %), což je možno přičítat především rozsáhlé pobočkové síti této skupiny bank.

3.3.2 AKCIOVÉ RIZIKO

(banky s licencí k 31. 12. 2003)

V portfoliích cenných papírů bank působících v České republice jsou zastoupeny především dluhopisy. Majetkové cenné papíry, tj. akcie a podílové listy (podílové listy jsou nositelem rizika spojeného s aktivy, do nichž je investováno, tj. dnes především s akciemi, dluhopisy a instrumenty peněžního trhu), tvoří v současnosti jen malou součást celkových aktiv bank. Banky jsou tudíž ohroženy akciovým rizikem, tj. rizikem nepříznivého vývoje jejich kurzů na kapitálovém trhu, jen v omezené míře. Vzhledem k tomu, že v portfoliích bank se nalézají i cenné papíry emitované v cizích měnách, mohou být akcie spojovány rovněž s měnovým rizikem.

Důsledky, které s sebou přináší změny kurzů akcií k obchodování a k prodeji evidovaných na straně bankovních aktiv, se již od začátku roku 2002 promítají přímo do hodnot, kterými jsou zaúčtovány v bilanci. Tyto cenné papíry se, pokud jsou zařazeny v portfoliu k obchodování či k prodeji, účtují v reálné hodnotě.

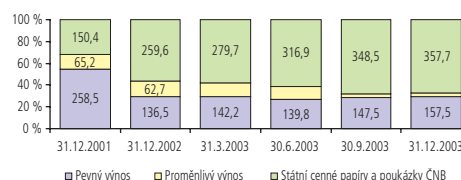
V roce 2003 pokračoval trend růstu objemu státních cenných papírů a poukázek ČNB v portfoliu bank doprovázený poklesem objemu cenných papírů s proměnlivým výnosem. Ke změně trendu došlo v oblasti cenných papírů s pevným výnosem, jejichž objem v roce 2003 vzrostl.

Cenné papíry včetně státních cenných papírů a poukázek ČNB k 31. 12. 2003 dosáhly objemu 535,0 mld. Kč. Jejich podíl na bilanční sumě překročil 20 %, zatímco v minulých letech se opakovaně nalézal pod hranicí 1/5 bilanční sumy. Po odpočtu státních cenných papírů a poukázek ČNB disponoval bankovní sektor cennými papíry v objemu 177 mld. Kč, přičemž tato složka meziročně klesla o 11 %. Státní cenné papíry a poukázky na konci roku 2003 tvořily 2/3 většinu celkového portfolia cenných papírů bank provozujících svoji činnost na území České republiky s meziročním růstem blížícím se 40 %.⁷

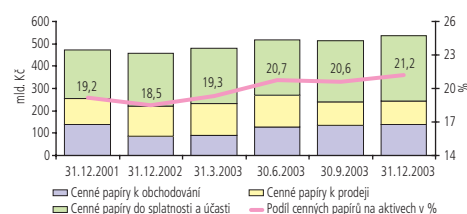
Ve struktuře cenných papírů podle typu výnosu převažují dlouhodobě velmi výrazně cenné papíry s pevným výnosem nad cennými papíry s proměnlivým výnosem. Cenné papíry s pevným výnosem byly k 31. 12. 2003 zaúčtovány v objemu 157,5 mld. Kč, což je více než osminásobek cenných papírů s proměnlivým výnosem. Zatímco pevně úročené cenné papíry ve svém objemu meziročně vzrostly zhruba o 15 %, objem cenných papírů s proměnlivým výnosem ve stejném období mimořádně klesl o více než 2/3. Důvodem tohoto poklesu je očistění portfolia ČSOB o některé majetkové cenné papíry převzaté z bývalého portfolia IPB.

Cenné papíry držené do splatnosti tvoří opakovaně největší podíl z pohledu tří typů portfolií členících cenné papíry v držení bank na cenné papíry k obchodování, k prodeji a držené do splatnosti včetně majetkových účastí. Na konci roku 2003 dosáhla tato složka nadpoloviční části celkového portfolia cenných papírů. Za cennými papíry drženými do splatnosti následovaly cenné papíry k obchodování, zatímco o rok dříve byly na druhé příčce cenné papíry určené k prodeji.

GRAF Č. 33
STRUKTURA PORTFOLIA CENNÝCH PAPIRŮ
PODLE TYPU CENNÝCH PAPIRŮ
banky s licencí k 31. 12. 2003



GRAF Č. 34
STRUKTURA PORTFOLIA CENNÝCH PAPIRŮ
PODLE TYPU PORTFOLIÍ
banky s licencí k 31. 12. 2003



7/ Při srovnání s hodnotami dosaženými v roce 2001 je nutné zohlednit změnu metodiky, k níž došlo v roce 2002 a která přinesla celkový pokles emise cenných papírů v držení bank. Mezi hlavní změny patřilo účtování cenných papírů k obchodování a k prodeji v reálné hodnotě a přeřazení primárních emisí dluhových cenných papírů neurčených k obchodování mezi pohledávky.

TAB. Č. 9
STRUKTURA CENNÝCH PAPÍRŮ K 31. 12. 2003
 banky s licenci k 31. 12. 2003, bez SPP a pČNB

	Velké banky	Střední banky	Malé banky	Pobočky zahr. bank	Stavební spořitelny
Cenné papíry celkem v mld. Kč	149,5	12,2	0,6	0,4	14,6
v tom:					
cenné papíry k obchodování	21,2	3,7	0,2	0,0	0,2
cenné papíry k prodeji	43,8	7,9	0,2	0,3	0,0
cenné papíry do splatnosti a účasti	84,5	0,6	0,1	0,1	14,4
v tom:					
cenné papíry s pevným výnosem	130,5	11,7	0,3	0,4	14,6
cenné papíry s proměnlivým výnosem	19,0	0,5	0,3	0,0	0,0
v tom:					
cenné papíry k obchodování	14,2	30,7	39,0	0,0	1,6
cenné papíry k prodeji	29,3	64,5	38,7	79,4	0,0
cenné papíry do splatnosti a účasti	56,5	4,8	22,4	20,6	98,4
v tom:					
cenné papíry s pevným výnosem	87,3	95,8	45,4	99,3	100,0
cenné papíry s proměnlivým výnosem	12,7	4,2	54,6	0,7	0,0

Jednotlivé skupiny bank se vyznačují různými obchodními a investičními strategiemi. Velké banky umístily do cenných papírů držených do splatnosti včetně majetkových účastí téměř 85 mld. Kč, tj. asi 57 % svého celkového portfolia cenných papírů. Většinu přitom představují cenné papíry s pevným výnosem (přes 87 %). Naopak střední banky a pobočky zahraničních bank investují především do cenných papírů k prodeji,⁸ přičemž převažující složkou jsou stejně jako v případě velkých bank fixně úročené cenné papíry. Pro portfolia stavebních spořitelen jsou typické dluhopisy držené do splatnosti.

V jednotlivých skupinách lze spatřit velmi odlišné podíly cenných papírů na bilančních sumách. Největší podíl vykázaly na konci roku 2003 stavební spořitelny, u nichž se uvedený podíl blížil 50 %. Tento vysoký podíl souvisí s omezenými možnostmi investování stavebních spořitelen danými zákonem. Naopak nejmenší podíl vykázaly pobočky zahraničních bank s necelými 5 %. Výsledná průměrná hodnota sektoru mírně překračující 20 % je rozhodujícím způsobem ovlivněna skupinou velkých bank, která na konci roku 2003 držela v cenných papírech 22 % aktiv.

3.3.3 RIZIKA DERIVÁTOVÝCH OPERACÍ

(banky s licenci k 31. 12. 2003)

Pomocí derivátových operací lze transformovat jiná rizika související s příslušným podkladovým aktivem a rovněž přenášet tato rizika na jiné účastníky trhu. Význam potenciálních rizik spojených s derivátovými obchody se v roce 2003 z pohledu růstu jejich objemů po mírném poklesu v roce 2002 opět zvýšil a i nadále stoupá z pohledu jejich rozšiřující se škály. Rizika spojená s derivátovými obchody jsou však podstatně menší, než by mohlo vyplývat z jejich poměru k bilanční sumě sektoru (131 % na konci roku 2003, což představuje meziroční růst zhruba 8 bodů), neboť jejich převážnou částí jsou zajišťovací obchody. Zajišťovací nástroje mají nejčastěji charakter závazků a právně vynutitelných smluv, jejichž pomocí lze zajistit především reálnou hodnotu aktiva nebo závazku.

Reálná hodnota derivátu se mění v závislosti na změně hodnoty podkladového aktiva, kterým bývají u bank českého bankovního sektoru nejčastěji úroková míra a měnový kurz. Deriváty jsou pro investory relativně snadno dostupné, neboť vyžadují velmi malou počáteční investici, přičemž riziko ztráty tuto investici mnohonásobně převyšuje. Charakteristickým rysem všech derivátových operací je vyrovnání příslušného obchodu k budoucímu datu. Objem burzovních derivátových obchodů je velmi malý, většinou se jedná o OTC obchody.

Podíl pohledávek z derivátových operací na bilanční sumě zůstal v uplynulých třech letech téměř stabilní u středních bank, průběžně rostl u velkých bank a malých bank a klesal u poboček zahraničních bank.

Mezi jednotlivými skupinami i jednotlivými bankami jsou velké rozdíly, pokud jde o jejich angažovanost v derivátových obchodech. Nejaktivnější jsou v tomto směru i nadále pobočky zahraničních bank, přestože poměr mezi pohledávkami z derivátových operací a bilanční sumou v této skupiny v roce 2003 opakovaně poklesl. Celkové pohledávky z derivátů u poboček zahraničních bank dosáhly v prosinci 2003 hodnoty ve výši necelého trojnásobku celkové bilanční sumy, zatímco k 31. 12. 2001 dosáhly úrovně převyšující čtyřnásobek aktiv. Následující skupinou s významným zastoupením derivátových

GRAF. Č. 35
PODÍL POHLEDÁVEK Z DERIVÁTOVÝCH OPERACÍ NA BILANČNÍ SUMĚ V %
 banky s licenci k 31. 12. 2003



^{8/} Cenné papíry k obchodování představují takové cenné papíry, které jsou drženy za účelem dosažení zisku z cenových rozdílů v krátkodobém časovém období. Cenné papíry držené do splatnosti mohou být jak dluhové tak i majetkové majetkové cenné papíry, které se banka závazně rozhodla ponechat ve svém portfoliu do jejich splatnosti. Cenné papíry k prodeji jsou finančním aktivem, které není cenným papírem k obchodování, ani cenným papírem drženým do splatnosti.

obchodů na celkových aktivitách jsou střední banky, přičemž ukazatel srovnávající derivátové a celkové bilanční objemy se po mírném poklesu v roce 2002 dostal opět na úroveň konce roku 2001, tj. na hodnotu přesahující 170 %. Skupina velkých bank, která má rozhodující podíl na derivátových operacích sektoru, zaznamenala v průběhu roku 2003 jejich další postupný růst navazující na růst předchozích let. Až na konci roku 2003 byl dlouhodobý růstový trend nahrazen mírným poklesem. Meziročně vzrostl poměr pohledávek z derivátů a bilanční sumy u velkých bank asi o 9 bodů na 122,4 %. Malé banky nejsou v oblasti derivátových obchodů zatím příliš aktivní a stavební spořitelny nesměly tyto transakce do konce roku 2003 provádět vůbec. U jednotlivých bank se na konci roku 2003 pohyboval poměr mezi pohledávkami z derivátů a bilanční sumou v rozpětí téměř od 0 % do 667 %. Pohledávky z derivátových operací evidovalo k 31. 12. 2003 na svých účtech 22 bank z celkového počtu 35 bank.

Z pohledu podkladového aktiva, se kterým souvisí rovněž typ rizika spojený s danou derivátovou operací, a současně z pohledu likvidity jsou nejvíce zastoupenou a trvale rostoucí složkou úrokové deriváty. Následující měnové deriváty svůj objem i podíl na celku opakovaně snížily, a to ve prospěch úrokových derivátů. Na konci roku 2003 dosáhly úrokové deriváty 71 % z celkových derivátových pohledávek (meziroční růst o 5 bodů), měnové deriváty 29 % (meziroční pokles o 4 body). Zcela nepatrný podíl vykazaly akciové nástroje, které netvoří ani 1 % celkových pohledávek z derivátů, zatímco komoditní deriváty vykazaly nulovou hodnotu. Kreditní deriváty se začaly sledovat samostatně poprvé v roce 2002. Na konci roku 2003 banky evidovaly necelou 1 mld. Kč pohledávek z úvěrových derivátů.

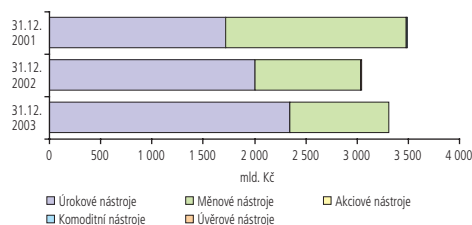
Struktura derivátů podle typu operace zůstala v roce 2002 ve srovnání s rokem 2003 téměř nezměněna, ve třech nejvýznamnějších složkách však došlo k růstu jejich absolutní hodnoty. Swapy s více než 1,8 bil. Kč na konci roku 2003 zaujímají první místo mezi deriváty z pohledu členění podle typu operace. Ve srovnání s koncem roku 2002 objem těchto operací mírně vzrostl, nedosáhl ale úrovně z konce roku 2001. Druhou nejvýznamnější složkou zůstávají i nadále forwardové operace s více než 1,3 bil. Kč k 31. 12. 2003, jejichž objem je v meziročním srovnání naopak vyšší, a to o 18 %. Opční operace jsou ve srovnání s forwardovými operacemi a swapy spíše okrajové. Na konci roku 2003 tvořily necelá 4 % z celkových derivátových pohledávek. I tento typ obchodů se však v roce 2003 dále rozvíjel.

Bankovní sektor jako celek vykázal v roce 2003 stejně jako v roce 2002 zisk z operací s deriváty k obchodování. Zatímco v roce 2002 byly v tomto typu operací ziskové všechny jednotlivé skupiny, v roce 2003 již tomu tak nebylo, celkový zisk byl tažen především středními bankami a z jednotlivých kategorií zisků ziskem dosaženým z operací s měnovými deriváty. Vzhledem k tomu, že banky používají měnové deriváty k zajišťování měnového rizika, je zisk či ztráta z tohoto typu derivátů kompenzována ztrátou či ziskem z kurzových rozdílů zajišťovaných nástrojů. Celkový zisk z finanční činnosti je derivátovými operacemi ve všech skupinách bank ovlivněn jen minimálně, na zisku z finanční činnosti celého sektoru se podílel necelými 3 %.

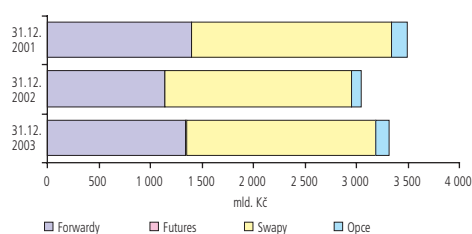
3.4 RIZIKO ZEMĚ

Riziko země představuje riziko potenciální ztráty související s pohledávkami či plněním jiných smluvních závazků subjekty určité země. Důvod neplnění závazků je v tomto případě společný pro všechny obchodní partnery, popř. zemi samotnou. Může přitom jít o pouhou neochotu své závazky plnit (např. při změně politického režimu) nebo o skutečnou neschopnost dostát svým povinnostem, která může být důsledkem ekonomické krize či přírodní katastrofy. Riziko země v užším vymezení, kdy by šlo pouze o riziko

GRAF Č. 36
STRUKTURA DERIVÁTŮ PODLE PODKLADOVÝCH AKTIV
banky s licenci k 31. 12. 2003



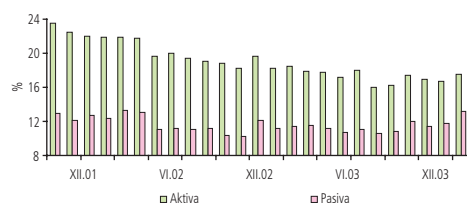
GRAF Č. 37
STRUKTURA DERIVÁTŮ PODLE TYPU OPERACE
banky s licenci k 31. 12. 2003



z možného neplnění finančního závazku, souvisí úzce s úvěrovým rizikem. Úroveň rizika země může být někdy obdobná pro několik zemí v určitém regionu, pokud vykazují podobné základní charakteristiky. Kvantifikace rizika země není snadná, souvisí s výší a strukturou transakcí do konkrétní země či regionu a se změnami a rychlostí, s jakou se tyto změny v zemích obchodních partnerů odehrávají. Banky řídí toto riziko omezenou angažovaností vůči některým regionům a diferencováním podmínek, za nichž jsou obchodní smlouvy uzavírány.

3.4.1 AKTIVITY VŮČI NEREZIDENTŮM (banky s licencí k 31. 12. 2003)

GRAF Č. 38
PODÍL NEREZIDENTSKÝCH AKTIV A PASIV
NA CELKOVÝCH AKTIVECH A PASIVECH
banky s licencí k 31. 12. 2003

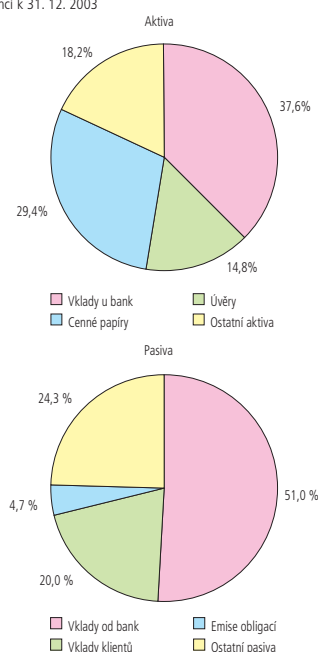


Aktivity vůči nerezidentům jako celku umožňují stanovit celkovou úroveň rizika vůči klientům a jiným bankám majícím sídlo či bydliště v zahraničí. Významnou roli zde hraje především absolutní výše aktivní a pasivní (a to jak bilanční, tak i mimobilanční) angažovanosti, přičemž dalším významným momentem je struktura nerezidentských aktiv a pasiv.

V roce 2003 došlo opakovaně k poklesu celkových aktivních nerezidentských obchodů. K 31. 12. 2003 hrubá nerezidentská aktiva dosáhla 457,6 mld. Kč, což představuje meziroční pokles blížící se 10 %. Paralelně došlo rovněž k poklesu podílu nerezidentské složky na celkových aktivech. V průběhu roku 2003 klesl podíl nerezidentských aktiv na celkové bilanční sumě o více než 2 body a na konci roku se ustálil na 17,5 %. Z pohledu klesajících objemů i podílů aktivních operací vůči nerezidentům lze hovořit o průběžně klesajícím riziku spojeném s těmito operacemi.

Podíl nerezidentských pasiv na celkových pasivech k 31. 12. 2003 dosáhl 13,2 %, v absolutním vyjádření šlo o 333,2 mld. Kč. Nerezidentská pasiva tak na rozdíl od aktivních operací zaznamenala v roce 2003 růst jak absolutní, tak i relativní ve vztahu k celkovým pasivům, a to o 10,3 %, resp. o 1 bod. Pasivní operace vůči nerezidentům jsou trvale mnohem nižší než aktivní operace.

GRAF Č. 39
STRUKTURA AKTIV A PASIV VŮČI NEREZIDENTŮM
K 31. 12. 2003
banky s licencí k 31. 12. 2003



Angažovanost bank v oblasti nerezidentských obchodů je do jisté míry podmíněna změnami ve vlastnické struktuře bank působících v České republice. Vzhledem k tomu, že privatizace původních státních majetkových podílů velkých bank byla dokončena již v roce 2001, zůstalo jediným dalším faktorem působícím ve prospěch růstu bankovních obchodů s nerezidentskými partnery očekávané začlenění České republiky do Evropské unie. Toto očekávání se promítlo v rámci rozvahových operací pouze do pasivní strany bilance, tj. především do oblasti primárních a sekundárních vkladů přijatých bankami s licencí České národní banky.

Podrozvahové operace se vyvíjely v posledních dvou letech na straně aktiv i pasiv obdobně. Na obou stranách podrozvahy došlo v roce 2002 k mírnému poklesu absolutních hodnot, který byl vystřídán růstem v roce 2003 taženým derivátovými operacemi (u klasických operací byl zaznamenán naopak pokles). Ani změna trendu, k níž došlo již v prvním čtvrtletí roku 2003, však nedokázala zvrátit klesající podíly na celkových aktivech, resp. pasivech sledovaných v podrozvaze.

Řádově jsou nerezidentské podrozvahové aktivity desetkrát větší než rozvahové položky. Podíl na celkových podrozvahových operacích se v uplynulých 3 letech pohyboval vždy nad úrovní 60 %.

K poklesu nerezidentských obchodů na straně aktiv došlo v roce 2003, stejně jako v roce 2002, především díky vývoji na mezibankovním trhu. Pohledávky za nerezidentskými bankami zaznamenaly meziroční pokles o více než 1/4 a jejich objem na

konci roku 2003 dosáhl 171,9 mld. Kč. Podíl nerezidentských vkladů a úvěrů u bank na celkových vkladech a úvěrech u bank se v průběhu roku 2003 pohyboval kolem hodnoty 60 % a na konci roku 2003 dosáhl hodnoty jen nepatrně menší než k 31. 12. 2002. Podíl nerezidentských vkladů a úvěrů u bank na celkových nerezidentských aktivech v roce 2003 klesl o 8 bodů a v prosinci 2003 dosáhl 37,6 %. K celkovému poklesu nerezidentských aktiv přispěl také vývoj cenných papírů v portfoliu bank emitovaných nerezidenty. Pokles této složky byl však mírnější než pokles celkových aktiv vůči nerezidentům, proto v celkovém důsledku došlo k zvýšení podílu cenných papírů na nerezidentských aktivech (o více než 2 body). Úvěry klientům jsou třetí rozhodující složkou nerezidentských aktiv, která v roce 2003 zaznamenala růst o 16,5 % doprovázený růstem podílu na celkových nerezidentských aktivech o více než 3 body. Objem těchto úvěrů na konci roku 2003 dosáhl 67,9 mld. Kč, což je asi 1/2 cenných papírů emitovaných zahraničními subjekty.

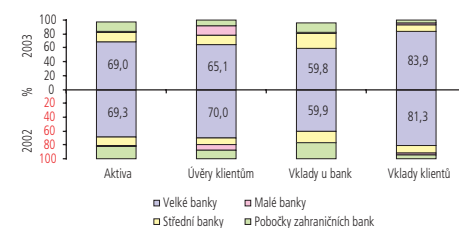
Mezibankovní obchody představují rozhodující složku také na straně pasiv, přičemž závazky vůči nerezidentským bankám, na rozdíl od pohledávek vůči nerezidentským bankám, v průběhu roku 2003 vzrostly (o necelých 18 % na 169,8 mld. Kč). Růst absolutní výše způsobil zvýšení podílu na celku vůči nerezidentům nad 50 %, zatímco na konci roku 2002 byla tato složka asi o 3 body nižší. Rovněž emise dluhových cenných papírů v roce 2003 mírně vzrostla, na celkových nerezidentských pasivech jsou však zastoupeny jen nevýznamným podílem dlouhodobě nepřesahujícím 5 %, přičemž v průběhu roku 2003 tento podíl nepatrně klesl.

Velké banky zaujímaly na konci roku 2003 a rovněž na konci roku 2002 na celkových nerezidentských aktivech i na jednotlivých produktech rozhodující, a to nadpoloviční podíly. K citelnějšímu poklesu podílu velkých bank došlo pouze v oblasti klientských úvěrů. Vklady klientů s bydlištěm či sídlem mimo území České republiky přijaté velkými bankami na konci roku 2003 dosáhly téměř 84 % celkově přijatých nerezidentských vkladů, což je nejvyšší podíl dosažený velkými bankami mezi sledovanými položkami. Na trhu nerezidentských depozit se tudíž postavení velkých bank meziročně dále posílilo. Mimořádně vysoký podíl vkladů nerezidentů přijatých skupinou velkých bank jde, stejně jako vysoký podíl úvěrů poskytnutých klientům, převážně na vrub Československé obchodní banky, která má relativně rozsáhlou pobočkovou síť na Slovensku. Zastoupení velkých bank na celku je u úvěrů poskytnutých nebankovním subjektům v zahraničí o něco nižší, a to mírně nad úroveň 65 %. Na trhu nerezidentských klientských úvěrů tak velké banky v meziročním srovnání snížily svůj tržní podíl téměř o 5 bodů. Svůj podíl naopak posílily střední a malé banky. Nejmenšího tržního podílu, pokud jde o oblast obchodních aktivit vůči nerezidentům, dosáhly velké banky opakovaně na mezibankovním trhu. Podíl velkých bank se zde na konci roku 2003 nalézal mírně pod 60 %, přičemž ve srovnání s prosincem 2002 došlo k nepatrnému poklesu.

Zastoupení středních bank a poboček zahraničních bank na celkových nerezidentských aktivních operacích je relativně vyvážené (asi 13 %, mírnou převahu mají pobočky zahraničních bank). Střední banky jsou na druhém místě v přijatých nerezidentských klientských i bankovních depozitech. Rovněž v případě úvěrů poskytnutých klientům zaujímají střední banky druhé místo, těsně za nimi však následují malé banky. Podíl malých bank překročil hladinu 10 % ze všech sledovaných aktivit pouze v případě klientských vkladů (12,8 % s meziročním růstem 5,2 bodu), v ostatních položkách jsou podíly této skupiny i nadále velmi malé. Bankovní obchody stavebních spořitelen se zahraničními obchodními partnery jsou zcela zanedbatelné.

Vklady u jiných bank, respektive vklady přijaté od jiných bank jsou položkami vykazujícími největší podíly, resp. druhé největší podíly nerezidentských obchodů na celkových

GRAF Č. 40
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA AKTIVECH A VYBRANÝCH
PRODUKTECH VŮČI NEREZIDENTŮM V %
banky s licenci k 31. 12. 2003



TAB Č. 10
PODÍL NEREZIDENTŮ NA CELKOVÝCH AKTIVECH,
PASIVECH A VYBRANÝCH TYPECH BANKOVNÍCH
PRODUKTŮ K 31. 12. 2003 V %
banky s licenci k 31. 12. 2003

	Velké banky	Střední banky	Malé banky	Pobočky zahr. bank	Banky celkem
Aktiva	19,3	14,0	22,1	24,9	17,5
Pasiva	8,2	19,4	14,1	49,6	13,2
Poskytnuté úvěry	7,1	4,3	38,5	6,8	6,6
Vklady a úvěry u bank	76,0	57,2	30,3	50,5	57,3
Cenné papíry	34,2	19,1	2,3	1,7	25,0
Přijaté vklady	4,9	3,4	6,5	4,2	4,0
Vklady a úvěry od bank	49,6	67,1	56,5	65,0	59,5
Deriváty	70,4	73,3	43,3	64,5	69,8

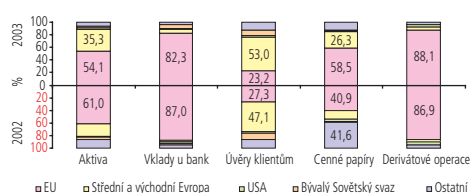
při srovnání jednotlivých produktů ve všech skupinách bank. Nerezidentské aktivity tvoří přes 50 % aktivních mezibankovních transakcí u velkých bank, středních bank a poboček zahraničních bank. U pasivních mezibankovních operací více než 1/2 dosahuje nerezidentská složka u středních bank, malých bank a poboček zahraničních bank, zatímco u velkých bank se tento podíl nalézá těsně pod hranicí 50 %.

Srovnatelných hodnot dosahují také nerezidentské podíly v rámci derivátových obchodů, které se, s výjimkou malých bank, pohybují na úrovni blízké 70 % celkových pohledávek z derivátů. Malé banky, které nejsou příliš aktivní ani v oblasti samotných derivátových obchodů, ani v oblasti nerezidentských obchodů, na konci roku 2003 dosáhly nejmenšího podílu nerezidentských obchodů na celkových derivátových obchodech. Stavební spořitelny měly do konce roku 2003 ze zákona zakázáno provádět jakékoli derivátové operace. Přijaté vklady klientů vykazují jedno z nejnižších zastoupení obchodů s nerezidenty ve všech skupinách bank, velmi nízké jsou rovněž nerezidentské cenné papíry u malých bank a poboček zahraničních bank.

3.4.2 AKTIVITY VŮČI JEDNOTLIVÝM REGIONŮM A ZEMÍM (banky s licencí k 31. 12. 2003)

Možnost rozlišení míry angažovanosti podle konkrétních zemí je velmi důležitá, neboť nerezidenti představují z pohledu své bonity velmi nesourodou skupinu obchodních partnerů. Pro banku má proto mnohem větší vypovídací schopnost rozlišení angažovanosti vůči zahraničí v detailnější formě, a to podle regionů vykazujících shodné charakteristiky, popř. podle konkrétních zemí, pokud se jedná o země se specifickými rysy a vývojem, nebo je exponovanost vůči těmto zemím, ať již v absolutním nebo relativním vyjádření, významná.

GRAF Č. 41
TRŽNÍ PODÍLY NA AKTIVĚCH A VYBRANÝCH BILANČNÍCH
A MIMOBILANČNÍCH POLOŽKÁCH VŮČI ZAHRANIČÍ V %
banky s licencí k 31. 12. 2003



Banky s licencí České národní banky směřovaly jak v roce 2002, tak také v roce 2003 své zahraniční operace především do 15 zemí původní Evropské unie a do 10 nových zemí Evropské unie. Ve struktuře jednotlivých bilančních položek však došlo v roce 2003 k částečným změnám. Mezi obchody se zahraničními partnery, které jsou promítnuty na aktivní straně bilance bank tvořících český bankovní sektor, patří především mezibankovní trh, derivátové operace a koupě cenných papírů mezi rozhodující typy transakcí uskutečňované se zeměmi původní EU. Úvěry jsou naopak v rozhodující míře poskytovány klientům ze zemí střední a východní Evropy, které jsou v podstatné míře novými členy EU.

Přes 54 % celkové zahraniční aktivní bankovní angažovanosti českého bankovního sektoru (více než 292 mld. Kč) tvořila na konci roku 2003 aktiva vůči partnerům z 15 zemí původní Evropské unie. Ve srovnání s koncem roku 2002 tak došlo k opakovanému poklesu jak absolutní hodnoty angažovanosti vůči partnerům ze zemí původní Evropské unie, tak i k poklesu příslušného podílu, a to o 6 bodů. Zahraniční aktivity českých bank se, stejně jako tomu bylo v roce 2002, přesouvaly především do zemí střední a východní Evropy. Celková aktiva vůči těmto zemím k 31. 12. 2003 dosáhla 35,3 % všech aktiv vůči zahraničí, což je 65 % pohledávek za partnery v zemích původní Evropské unie. Meziročně se podíl vůči partnerům ze zemí střední a východní Evropy na zahraničním celku zvýšil o více než 4/5. Obdobně jako tomu bylo v roce 2002, i v průběhu roku 2003 došlo k intenzivnímu meziročnímu nárůstu v rámci zemí střední a východní Evropy u Maďarska, Polska, Slovenska a Slovinska. Nárůst objemů vykázaly rovněž aktivní obchodní transakce s partnery v Chorvatsku. Celková angažovanost České republiky vůči Evropské unii se dostala díky poklesu vůči původním zemím EU a současněmu, o něco vyššímu růstu vůči novým členům EU na vyšší úroveň ve srovnání s koncem roku 2002. Zahraniční angažovanost vůči skupině zemí bývalého Sovětského svazu (které nejsou novými členy EU) v roce 2003 vzrostla, zatímco vůči Spojeným státům americkým mírně klesla.

Mezi jednotlivými zeměmi jsou u konkrétních produktů sledovaných na straně aktiv bilance nejvýrazněji zastoupeny Slovensko v oblasti úvěrů a cenných papírů a dále Německo a Francie na mezibankovním trhu. U derivátových operací dosahují české banky největší angažovanosti vůči Velké Británii, Německu, Rakousku a Francii.

Také pasiva vůči nerezidentům vznikají převážně na základě vztahů s partnery majícími sídlo či bydliště v některé ze současných členských zemí Evropské unie, resp. v nových členských zemích. Mezi nejexponovanější patří, stejně jako je tomu u aktivních položek, země mateřských bank a centrální poboček zahraničních bank.

Angažovanost Evropské unie na straně celkových pasiv byla na konci roku 2003 menší než na aktivní straně bilance. Na konci roku 2003 dosáhly pasivní položky vůči původním 15 členským Evropské unie 264,8 mld. Kč. Z pohledu podílu na celku však činil podíl 15 zemí EU na celkových nerezidentských pasivech více než 60 %, což je více než odpovídající podíl na aktivech. V meziročním srovnání podíl stávajících zemí EU poklesl o více než 15 bodů, což je současně i hodnota, o kterou se zvýšil podíl vůči partnerům ze zemí střední a východní Evropy.

Banky s licenci České národní banky přijaly největší objemy vkladů od bank sídlících v Belgii, Nizozemí a Rakousku. Na účty českých bank se nejčastěji dostaly vklady klientů pocházejících ze Slovenska a Německa.

Hodnoty Herfindahlova indexu a jejich vývoj ve vztahu k vybraným produktům a zemím umožňují vyhodnotit především stupeň koncentrace na trhu těchto produktů v rámci jednotlivých zemí společného prostoru. Hodnoty a trendy indexu v tomto pojetí současně naznačují, nakolik jsou české banky ohroženy ve vybraných produktech rizikem země spojeným s jednotlivými ekonomikami. Koncentrace bankovní angažovanosti vůči zemím Evropské unie klesla v průběhu roku 2003 v oblasti cenných papírů a závazků vůči bankám, naopak vzrostla u klientských obchodů a pohledávek za bankami.

Nejvyšších hodnot dosáhl Herfindahlův index hodnotící koncentraci konkrétních produktů u vkladů klientů a u pohledávek za klienty 25 zemí Evropské unie, a to 0,51 resp. 0,37, přičemž v meziročním srovnání došlo v obou případech k růstu hodnoty. Ve srovnání s koncem roku došlo rovněž k mírnému zvýšení hodnoty Herfindahlova indexu v případě pohledávek za jinými bankami, která k 31. 12. 2003 dosáhla stejné výše jako u závazků vůči bankám. Hodnoty indexu signalizují velmi dobré rozložení angažovanosti vůči jednotlivým zemím EU v oblasti mezibankovního trhu. Dosažený výsledek je uspokojivý, zvláště pokud si uvědomíme, že exponovanost bank s licenci ČNB na evropském mezibankovním trhu je velmi vysoká (přes 80 % z vkladů u všech zahraničních bank). Nejmenší stupeň koncentrace vyjádřený Herfindahlovým indexem je na trhu cenných papírů, kde ve srovnání s koncem roku 2002 došlo v průběhu následujících 12 měsíců k poklesu o 0,05 na výsledných 0,12.

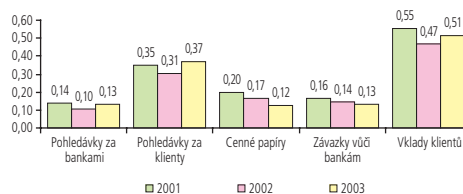
4. KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST (banky s licenci k 31. 12. 2003)

Kapitálová přiměřenost, která měří poměr bankovního kapitálu a kapitálového požadavku vyžadovaného ke krytí ztrát bankovního podnikání, patří k nejdůležitějším nástrojům monitorování bankovní obezřetnosti. Při dostatečné výši kapitálové přiměřenosti kapitál pokryje případné ztráty a ochrání tím vložené cizí zdroje, jako jsou například klientské vklady. Při stanovování kapitálové přiměřenosti jsou měřena různá finanční rizika, což dále zvyšuje bezpečnost aktiv spravovaných bankami. Monitorování kapitálové přiměřenosti je v poněkud odlišné podobě prováděno vedle bank i jinými typy finančních institucí, které obhospodařují cizí zdroje.

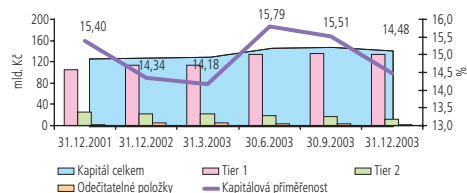
TAB. Č. 11
TRŽNÍ PODÍLY NA PASIVECH A VYBRANÝCH PASIVNÍCH POLOŽKÁCH VŮČI ZAHRANIČÍ V %
banky s licenci k 31. 12. 2003

	Pasiva		
	Vklady od bank	Vklady klientů	
	2003		
Evropská unie	63,6	86,3	20,9
Střední a východní Evropa	30,4	10,1	55,2
USA	1,9	1,9	2,8
Bývalý Sovětský svaz	1,5	0,8	7,7
Ostatní	2,6	0,9	13,4
	2002		
Evropská unie	78,7	85,4	24,3
Střední a východní Evropa	14,8	8,7	53,4
USA	2,2	2,1	4,6
Bývalý Sovětský svaz	2,0	1,7	8,8
Ostatní	2,3	2,2	8,9

GRAF. Č. 42
HERFINDAHLŮV INDEX KONCENTRACE AKTIVNÍ BANKOVNÍ ANGAŽOVANOSTI VŮČI ZEMÍM SOUČASNÉ A BUDOUCÍ EVROPSKÉ UNIE
banky s licenci k 31. 12. 2003



GRAF Č. 43
STRUKTURA KAPITÁLU
 banky s licencí k 31. 12. 2003

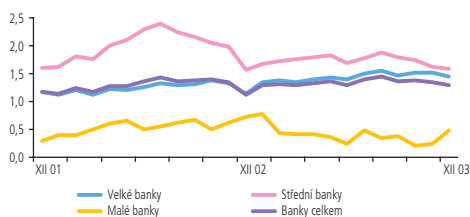


Průměrná kapitálová přiměřenost k 31. 12. 2003 dosáhla 14,48 %, což představuje meziroční nárůst o 0,14 procentního bodu. Po mírném poklesu v 1. čtvrtletí 2003 a následném růstu na roční maximum 15,79 % ve 2. čtvrtletí 2003 vývoj kapitálové přiměřenosti pokračoval nejdříve mírným a později výraznějším poklesem. Zatímco růst zaznamenaný koncem prvního pololetí byl způsoben růstem celkového kapitálu souvisejícím s termíny konání valných hromad, jejichž rozhodnutí o rozdělení zisku má vliv na případné začlenění části zisku minulého účetního období do kapitálu banky, pokles v posledním čtvrtletí byl způsoben poklesem celkového kapitálu.

Na konci roku 2003 disponovaly banky celkovým kapitálem 143,7 mld. Kč, tj. o 10,5 % více než na konci roku 2002. Po růstu celkového kapitálu v prvních třech čtvrtletích došlo koncem roku k jeho poklesu. Rozhodující složkou celkového kapitálu je kapitál Tier 1, který je tvořen především základním kapitálem, rezervními fondy a nerozděleným ziskem z předchozích období. Nově je do této složky kapitálu započítávána většina odečitatelných položek, které snižují výši bankovního kapitálu. Tier 1 vzrostl meziročně o více než 18 % na 133,9 mld. Kč. Méně významný kapitál Tier 2, do kterého je zařazován zejména podřízený dluh a všeobecné rezervy na krytí rizik, meziročně klesl o téměř 45 % na 12,0 mld. Kč v důsledku splacení podřízeného dluhu dvou bank. Bankami není dosud využíván kapitál Tier 3, který také může sloužit k posílení kapitálové vybavenosti bank.

Struktura kapitálového požadavku je přímo závislá na struktuře a objemu bankovních aktivit. Zatímco do bankovního portfolia se řadí tradiční finanční nástroje, které má banka v úmyslu držet do splatnosti (především portfolio úvěrů), obchodní portfolio představují finanční nástroje držené za účelem obchodování a dosažení zisku z cenových rozdílů v krátkodobém horizontu. Pro české bankovníctví, především pak pro malé banky a stavební spořitelny, je stále charakteristické vysoké zaměření na oblast klasických bankovních aktivit, převaha bankovního portfolia nad obchodním se dlouhodobě udržuje na stabilní úrovni.

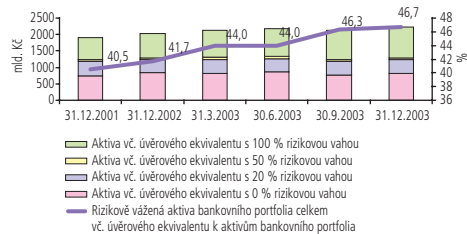
GRAF Č. 44
POMĚR MEZI AKTIVY OBCHODNÍHO A BANKOVNÍHO PORTFOLIA PO ZOHLEDNĚNÍ PODROZVAHY
 banky s licencí k 31. 12. 2003



Více než 90 % celkového kapitálového požadavku (odráží potřebu kapitálového krytí neočekávaných ztrát plynoucích z celkových bankovních aktivit) je tvořeno kapitálovým požadavkem k úvěrovému riziku bankovního portfolia, neboť v bilanci českého bankovního sektoru převažují aktiva bankovního portfolia, která jsou současně nejrizikovější složkou aktiv. Celkový kapitálový požadavek meziročně vzrostl o 9,4 % na 79,4 mld. Kč, přičemž kapitálový požadavek ke krytí rizik plynoucích z bankovního portfolia vzrostl o 9,6 % na 73,8 mld. Kč a kapitálový požadavek obchodního portfolia vzrostl o 7,4 % na 5,6 mld. Kč.

Vzhledem k velkému rozvoji derivátových operací v několika posledních letech došlo v českém bankovním sektoru k enormnímu růstu obchodního portfolia sledovaného na účtech podrozvahy. Podrozvahové položky obchodního portfolia tvořily na konci roku 2003 více než čtyřnásobek podrozvahových položek bankovního portfolia (uchovávaného si stabilní úroveň). Tento vývoj zaznamenaný průběžně od roku 2001 má za následek celkovou mírnou převahu obchodního portfolia nad bankovním, pokud se zohlední jak rozvahové, tak i podrozvahové účty. V jednotlivých skupinách bank se sledovaný poměr někdy i významněji liší, nejvyšší hodnoty dosahuje ve skupině středních bank.

GRAF Č. 45
RIZIKOVĚ VÁŽENÁ AKTIVA
 banky s licencí k 31. 12. 2003



Ve struktuře rizikově vážených aktiv již podruhé meziročně posílila své postavení aktiva s 100 % rizikovou vahou, čímž se nově zařadila na první pozici před rizikově váženými aktivy s 0 % rizikovou vahou.

Ke konci roku 2003 dosáhl objem celkových rizikově vážených aktiv bankovního portfolia 1 040 mld. Kč, což znamená meziroční přírůstek 23,7 %. Vzhledem k rostoucí rizikovitosti aktiv bankovního portfolia byl tento přírůstek vyšší než růst jejich účetní hodnoty. Podíl rizikově vážených aktiv bankovního portfolia a jejich celkové účetní hodnoty ke konci roku 2003 činil 46,7 % a proti konci roku 2002 se tak zvýšil o 5 procentních bodů.

Meziroční stagnace průměrné kapitálové přiměřenosti se projevila i na rozložení kapitálové přiměřenosti jednotlivých bank, kde se počet bank v jednotlivých intervalech hodnot kapitálové přiměřenosti změnil především ve prospěch bank dosahujících kapitálové přiměřenosti v intervalu 15 % až 20 %. Do tohoto intervalu se zařadily na konci roku 2003 částečně banky s původně nižší hodnotou kapitálové přiměřenosti a částečně také banky vykazující původně hodnotu vyšší. Všechny banky překročily hranici 8 % a hodnoty kapitálové přiměřenosti tří největších bank se nacházely v intervalu 10 % až 16 %.

Rozložení hodnot kapitálové přiměřenosti bank ukazuje na rostoucí vyrovnanost bank z pohledu jejich kapitálového vybavení. Výjimkou jsou výrazně vysoké hodnoty kapitálové přiměřenosti čtyř bank přesahující 50 %, což zpravidla signalizuje specifické zaměření banky nebo v některých případech také její nízkou aktivitu ve vykonávaných činnostech. Relativně nízkou kapitálovou přiměřenost pod 10 % vykazovaly na konci roku 2003 pouze 2 banky.

5. HOSPODÁŘSKÉ VÝSLEDKY BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licenci k 31. 12. 2003)

Bankovní sektor dosáhl v roce 2003 opakovaně velmi dobrých hospodářských výsledků. Tvorbou zisku v roce 2003 byla na dostatečné úrovni a umožnila tak bankám posílit kapitál, který je potřebný na krytí případných rizik spojených s bankovním podnikáním.

Čistý zisk dosažený bankovním sektorem byl výslednicí úsilí maximalizovat tvorbu zisku z finanční činnosti a minimalizovat vynaložené náklady. Významnou roli v celkově dosažených hospodářských výsledcích sehrála v roce 2003 kvalita aktiv, jejichž zlepšení si ve srovnání s minulými lety vyžádalo nižší tvorbu opravných položek. Vynaložené správní náklady, které souvisí úzce s náklady vynaloženými na zaměstnance a na provoz pracovišť, odrážejí současný stav celkové produktivity a efektivity bankovních aktivit.

5.1 ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI

Zisk z finanční činnosti je rozhodující složkou celkového zisku bankovního sektoru před zdaněním. Dlouhodobé úspěšné hospodaření bank je plně závislé na průběžné tvorbě zisku z finanční činnosti, jehož výsledná úroveň je ovlivněna jednak vnitřními faktory, které jsou plně v rukou vedení bank (např. alokace aktiv do ziskových obchodů, diverzifikace rizik či zavádění nových technologií), jednak vnějším ekonomickým prostředím (rok 2003 byl ve znamení nízkých úrokových sazeb a tudíž i klesajících marží). Další operace, jako např. prodej aktiv, rozpouštění rezerv aj. se mohou rovněž stát složkami tvorby čistého zisku, jde však o mimořádné příjmy, které mohou vylepšit celkový obraz hospodaření jen krátkodobě.

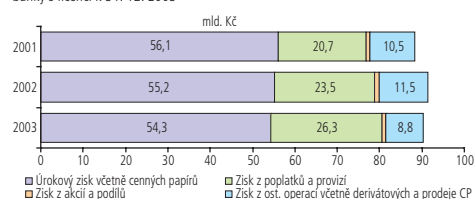
Zisk z finanční činnosti zaznamenal v roce 2003 především nárůst zisku z poplatků a provizí na úkor zisku úrokového a zisku z ostatních činností. Z pohledu struktury zisku z finanční činnosti podle typu došlo v roce 2003 k růstu zisku z operací s klienty, opakovaně poklesl zisk z mezibankovních operací. Zisk z finanční činnosti v roce 2003 dosáhl 90,3 mld. Kč, tj. o 1,2 % méně než v roce 2002, avšak o 2,2 % více než v roce 2001.

TAB. Č. 12
ROZDĚLENÍ BANK PODLE DOSAŽENÉ
KAPITÁLOVÉ PŘIMĚŘENOSTI

	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03
pod 8 %	1	0	0	0	0	0
8 až 12 %	7	4	6	3	6	6
12 až 15 %	4	9	5	7	8	6
15 až 20 %	4	7	6	8	2	5
20 až 50 %	4	1	4	4	7	5
nad 50 %	5	4	4	3	3	4

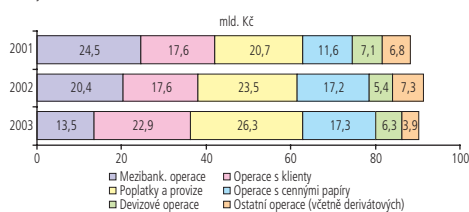
GRAF Č. 46
STRUKTURA ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI
PODLE DRUHU ZISKU

(banky s licenci k 31. 12. 2003)



Úrokový zisk ve výši 54,3 mld. Kč byl i v roce 2003 rozhodující složkou tvorby celkového zisku z finančních činností, na kterém se podílel 60,2 %. Podíl úrokového zisku na celku se meziročně mírně snížil (o 0,2 bodu), neboť pokles jeho absolutní výše byl o něco rychlejší než pokles celkového zisku z finanční činnosti. Důvodem poklesu úrokového zisku v roce 2003 v jeho absolutním i relativním vyjádření byly nízké úrokové sazby bankovních úvěrů, odrážející promítnutí sazeb vyhlášených centrální bankou do sazeb na mezibankovním trhu a částečně i do klientských úrokových sazeb. Jednotlivé složky úrokového zisku se však v průběhu roku 2003 nevyvíjely podle shodného scénáře. Zatímco ve vztahu k vládě a jiným bankám došlo k poklesu, úrokový zisk z operací s klienty zaznamenal po určitém propadu v roce 2002 opětovný nárůst, a to jako důsledek rostoucí úvěrové emise především vůči obyvatelstvu.

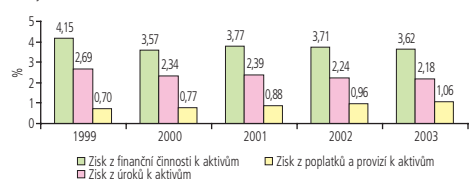
GRAF Č. 47
STRUKTURA ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI
PODLE TYPU ČINNOSTI
banky s licencí k 31. 12. 2003



Zisk z poplatků a provizí zaznamenal opakovaný růst, k 31. 12. 2003 meziročně vzrostl o více než 12 % a jeho roční tvorba dosáhla 29,2 % z celku (meziroční růst o 3,5 bodu). Rostoucí poplatky účtované klientům bank nebyly veřejností vnímány pozitivně. Růst poplatků nicméně souvisí do značné míry s růstem počtu bezhotovostních plateb (např. výplaty posílané na běžný účet zaměstnanec nahrazující výplatu v hotovosti či inkaso z běžného účtu nahrazující platby prostřednictvím pošty) a se zaváděním nových produktů a služeb, které nejsou spojeny s úrokovými výnosy a náklady, nýbrž s poplatky. Poplatky s vazbou na služby související s platebním stykem tvořily v roce 2003 rozhodující část celkového zisku z poplatků a provizí, a to 66 %. Zisky plynoucí z ostatních finančních činností, tj. z devizových operací, derivátových operací a z držení a prodeje cenných papírů se v roce 2003 podílely na zisku z finanční činnosti jen asi 11 %.

Zisky dosahované z poplatků a provizí byly z pohledu členění zisku z finančních činností podle jejich typu zastoupeny v roce 2003 nejvyšším podílem, těsně za nimi následuje zisk z operací s klienty. Tyto složky se podílejí na tvorbě zisku z finanční činnosti asi 29 %, resp. 25 %. Operace s cennými papíry se svým podílem nalézají pod úrovní 20 % celkové tvorby zisku z finanční činnosti a zisk plynoucí bankám z operací uskutečněných s jinými bankovními institucemi vygeneroval necelých 15 % z celku. Operace devizové, derivátové a jiné jsou z pohledu tvorby zisku podstatně méně významné a jejich souhrnný podíl na celkové tvorbě zisku z finanční činnosti se v roce 2003 dostal jen mírně nad úroveň 7 %.

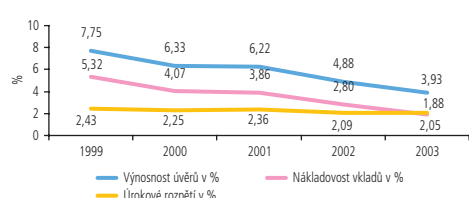
GRAF Č. 48
ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI K AKTIVŮM
banky s licencí k 31. 12. 2003



Při meziročním srovnání došlo k růstu podílu na celku u operací s klienty o 6,1 bodu a u zisku z poplatků a provizí o 3,5 bodu. Naopak zisk dosažený prostřednictvím operací na mezibankovním trhu klesl ve srovnání s rokem 2002 téměř o 1/3 a jako důsledek se jeho podíl na celku snížil o 7,4 bodu. Operace s cennými papíry si uchovaly jak v absolutním tak relativním hodnocení své postavení z roku 2002.

Opakovaný meziroční pokles ukazatele podílu zisku z finanční činnosti na průměrné čisté bilanční sumě, který k 31. 12. 2003 dosáhl 3,62 % (pokles o 0,09 bodu), odráží mírný meziroční pokles v tvorbě celkového zisku z finanční činnosti v roce 2003 a současný růst celkových aktiv.

GRAF Č. 49
VYBRANÉ UKAZATELE ZISKOVOSTI
banky s licencí k 31. 12. 2003



Pozvolna se měnící skladba zisku z finanční činnosti se odráží na vývoji poměrů jeho jednotlivých složek vztažených k průměrným aktivům. Zisk z úroků dosažený v roce 2003 dosáhl 2,18 % celkových průměrných aktiv, což je hodnota o 0,06 bodu nižší než v roce 2002 a o 0,21 bodu nižší, než tomu bylo v roce 2001. S poklesem podílu zisku z úroků k aktivům dochází paralelně k růstu ukazatele zisku z poplatků a provizí vztaženého k celkovým průměrným aktivům. Hodnota tohoto poměrového ukazatele rostla trvale od roku 1999. Na konci roku 2003 ukazatel dosáhl 1,06 %, což je o 0,1 bodu více než za rok 2002, ve srovnání s rokem 1999 činí rozdíl 0,36 bodu.

Rok 2003 byl rokem, kdy veškeré finanční instituce prováděly své operace v prostředí nízkých úrokových sazeb. Došlo k dalšímu poklesu základních úrokových sazeb vyhlášených Českou národní bankou. Pokles sazeb vyhlášených centrální bankou našel odezvu v reakci komerčních bank, které postupně opakovaně snižovaly úrokové sazby jak z poskytnutých úvěrů, tak i z přijatých vkladů. Ke změně trendu došlo až v samotném závěru roku. Současně s poklesem komerčních úrokových sazeb došlo v roce 2003 také k dalšímu poklesu úrokového rozpětí (o 0,04 bodu na 2,05). Úrokové rozpětí znamenalo nejnižší hodnotu za posledních 5 let, což mělo negativní dopad na tvorbu úrokového zisku a tudíž i celkového zisku z finanční činnosti.

5.2 ČISTÝ ZISK

Čistý zisk bankovního sektoru České republiky v roce 2003 dosáhl 30,2 mld. Kč, což představuje mírný meziroční pokles o 0,7 %. Bankovnímu sektoru se tak podařilo udržet vysokou úroveň zisku dosaženou poprvé v roce 2002, přičemž bankovní sektor vykázal ziskové hospodaření již čtvrtým rokem. Z celkového počtu 35 bank na konci roku 2003 byly 2 banky ztrátové.

Výsledná hodnota čistého zisku je závislá především na zisku z finanční činnosti, správních nákladech a čisté tvorbě opravných položek a rezerv. Do tvorby čistého zisku vstupují dále ostatní provozní a mimořádné výnosy a náklady a daň z příjmu.

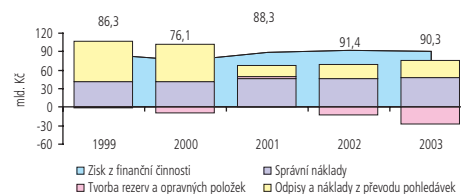
V posledních třech letech vytvářely banky působící na území České republiky zisk z finanční činnosti ve výši, která zřetelně překračovala pravidelně tvořené nákladové položky. V roce 2003 překročil zisk před zdaněním a ostatními a mimořádnými výnosy/náklady více než 41 mld. Kč, což je dvojnásobek stavu dosaženého v roce 2001 a o 1,3 mld. Kč více než v roce 2002. V poměrném vyjádření překročila v roce 2003 tvorba zisku z finanční činnosti nejvýznamnější nákladové položky (správní náklady, tvorba opravných položek, odpisy a náklady na převod pohledávek) o 87 % s meziročním růstem o 22 bodů. Růst přebytku zisku z finanční činnosti nad pravidelně vynakládanými nákladovými položkami byl v roce 2003 způsoben na jedné straně poklesem nákladových položek (celkem téměř o 13 %), na druhé straně zachováním úrovně dosaženého zisku.

Hlavní příčinou meziročního poklesu celkových pravidelných nákladů souvisejících s provozem banky, krytím rizik a nákladů vzniklých v důsledku prodeje aktiv s nízkou kvalitou bylo v roce 2003 (stejně jako v roce 2002) rozpuštění rezerv a opravných položek. Celková výše rozpuštěných rezerv a opravných položek v roce 2003 dosáhla 27,8 mld. Kč, což je přibližně dvojnásobek hodnoty roku 2002. Správní náklady znamenaly po mírném poklesu v roce 2002 opětovný slabý nárůst o 1,1 % a jejich celková výše v roce 2003 činila 47,5 mld. Kč. Odpisy a náklady na převod pohledávek dosáhly 28,5 mld. Kč s meziročním růstem téměř o 1/3 a staly se tak jednou z nejrychleji rostoucích nákladových položek.

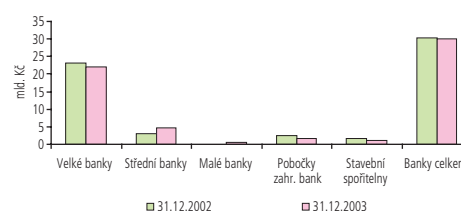
Ostatní provozní a mimořádné náklady v roce 2003 činily 0,7 mld. Kč, zatímco v roce 2002 podpořily ostatní provozní a mimořádné činnosti hospodářské výsledky bankovního sektoru hodnotu celkového dosaženého zisku o výnosy ve výši 7,5 mld. Kč. Bankovní sektor zaplatil na dani z příjmů za rok 2003 hodnotu o 0,1 mld. Kč nižší než v roce 2002, a to 11,1 mld. Kč.

Tři nejziskovější banky v roce 2003 vygenerovaly více než 64 % čistého zisku, 5 nejméně úspěšnějších bank z pohledu tvorby čistého zisku dosáhlo téměř 79 % a 10 rozhodujících bank se přiblížilo 90 % celkového čistého zisku bankovního sektoru v České republice v roce 2003. Tyto hodnoty, ve všech případech mírně nižší než v roce 2002,

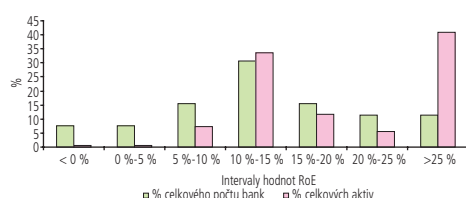
GRAF Č. 50
DOSTATEČNOST TVORBY ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI
banky s licencí k 31. 12. 2003



GRAF Č. 51
SROVNÁNÍ ČISTÉHO ZISKU
banky s licencí k 31. 12. 2003



GRAF Č. 52
ROZLOŽENÍ HODNOT RENTABILITY TIER 1
K 31. 12. 2003
banky s licenci k 31. 12. 2003



vypovídají o rostoucí konkurenci na domácím trhu. Všechny jednotlivé sledované skupiny bank byly ziskové jak v roce 2003, tak také již v roce 2002.

Bankovní sektor v roce 2003 dosáhl rentability aktiv 1,21 %, což představuje ve srovnání s rokem 2002 mírný pokles o 0,03 bodu. Velké banky vykázaly v roce 2003 stejně jako v roce 2002 nejvyšší hodnoty rentability aktiv, a to 1,37 % (s nepatrným meziročním poklesem o necelý 0,1 bod). Za velkými bankami následují malé banky s 1,29 %, které si naopak v meziročním srovnání výrazně polepšily, neboť rentabilita jejich aktiv vzrostla o více než 1 procentní bod. Nad úroveň 1 % se v roce 2003 dostaly také střední banky s 1,13 %, které svoji rentabilitu aktiv v průběhu roku 2003 rovněž posílily. Pobočky zahraničních bank, stejně jako stavební spořitelny, zaznamenaly mírný meziroční pokles v hodnotě rentability aktiv, výsledky obou skupin se nalézají pod hladinou 1 %.

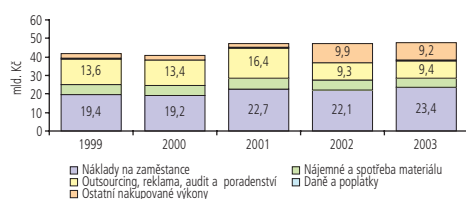
Rentabilita vlastního kapitálu Tier 1 dosáhla v roce 2003 za celý bankovní sektor 23,8 %, což představuje v meziročním srovnání pokles o 3,6 bodu. Ve srovnání s výsledky roku 2001 je však hodnota rentability Tier 1 o 7,1 bodu vyšší. Výsledná hodnota ukazatele je ovlivněna především velmi dobrými hospodářskými výsledky dosaženými ve skupině velkých bank. Rentabilita Tier 1 v roce 2003 dosáhla u velkých bank 25,8 % (o 5,1 bodu méně než v roce 2002).

Rozložení hodnot rentability kapitálu Tier 1 ukazuje na jejich výraznou koncentraci do intervalu 10 % až 15 %. V tomto intervalu se nalézají hodnoty dosažené u 8 bank. Banky v tomto intervalu se podílejí z 1/3 na celkových aktivech. Ještě výraznější podíl na celkové bilanční sumě vykázaly na konci roku 2003 banky dosahující hodnoty rentability Tier 1 vyšší než 25 %. Těto velmi vysoké hodnoty dosáhly 3 banky podílející se na bilanční sumě více než 40 %. Pouze 2 banky vykázaly zápornou hodnotu ukazatele. V obou případech jde o banky disponující malou bilanční sumou. Podíl bank spadajících do tohoto intervalu na celkových aktivech byl proto téměř zanedbatelný (0,5 %).

5.3 EFEKTIVNOST A PRODUKTIVITA

Meziroční nárůst správních nákladů v roce 2003 o 1,1 % na 47,5 mld. Kč byl ovlivněn zejména růstem nákladů na zaměstnance. Podobně jako v minulých letech pokračovaly protichůdné trendy ve vývoji počtu poboček a pracovníků velkých bank na jedné straně a u většiny ostatních bankovních skupin na straně druhé. Zatímco počet zaměstnanců a počet kontaktních míst velkých bank se meziročně mírně snížily, v případě ostatních skupin, s výjimkou poboček zahraničních bank, došlo k jejich růstu. Již delší dobu téměř stagující správní náklady, pokračující racionalizace práce na centrálách velkých bank a zavádění nových technologií do vnitřní organizace a distribuce bankovních služeb budou pravděpodobně i nadále přispívat ke zvyšování efektivnosti správy bank a rozsahu a kvality bankovních produktů.

GRAF Č. 53
STRUKTURA SPRÁVNÍCH NÁKLADŮ
banky s licenci k 31. 12. 2003



Pokles správních nákladů velkých bank v roce 2003 byl převážen růstem správních nákladů v ostatních skupinách bank. Nejvýznamnější složkou správních nákladů jsou náklady na zaměstnance, které po 6% růstu v průběhu roku 2003 na konci tohoto roku dosáhly 23,4 mld. Kč. Náklady na zaměstnance činily 49,2 % z celkových správních nákladů, přičemž tento podíl ve srovnání s rokem 2002 stoupl o 2,2 procentního bodu. Náklady na outsourcing, reklamu, audit a poradenství se v minulém roce staly druhou nejvýznamnější položkou správních nákladů, když s 9,4 mld. Kč převýšily náklady na ostatní nakupované výkony (9,2 mld. Kč). Náklady na nájemné a spotřebu materiálu klesly o 5,6 % na 5,6 mld. Kč.

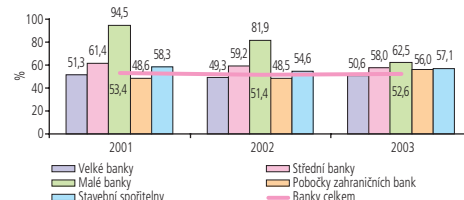
Podíl mezi správními náklady a celkovými aktivy ke konci roku 2003 dosáhl 1,9 % a proti předcházejícímu roku se téměř nezměnil. V důsledku většího poklesu zisku z finanční činnosti než poklesu správních nákladů došlo v roce 2003 u velkých bank k růstu podílu správních nákladů na zisku z finanční činnosti (cost-income ratio). K růstu hodnoty tohoto ukazatele došlo rovněž u poboček zahraničních bank a u stavebních spořitelen, kde naopak v obou případech tempo růstu správních nákladů předčilo tempo růstu zisku z finanční činnosti. Středním a malým bankám se podařilo snížit hodnotu podílu správních nákladů a zisku z finanční činnosti, neboť dynamika růstu zisku z finanční činnosti výrazně předčila dynamiku růstu správních nákladů. Za celý bankovní sektor se poměr správní náklady/ zisk z finanční činnosti v roce 2003 zvýšil z 51,4 % na 52,6 %.

Poměr mezi správními náklady a ziskem z finanční činnosti je jedním ze základních ukazatelů hodnotících efektivnost práce bankovních institucí. Vysoké hodnoty tohoto ukazatele ukazují na méně efektivní využívání zdrojů některými bankami. Vzhledem k odlišné obchodní orientaci jednotlivých bank však může pro objektivnější hodnocení posloužit srovnání bank v rámci jednotlivých skupin, a to např. prostřednictvím diferencí mezi hodnotami efektivnosti dosaženými bankami ve stejných skupinách, tj. bankami, u nichž jsou srovnatelné podmínky provozu a obchodního zaměření. Nejvyrovnanějších hodnot efektivnosti dosahují stabilně banky zařazené do skupin velkých bank a stavebních spořitelen. Rozdíl mezi nejnižší hodnotou ukazatele správní náklady/zisk z finanční činnosti a průměrnou hodnotou skupiny v roce 2003 dosáhl u těchto skupin sedmi, resp. devíti procentních bodů. Naopak nejnižší efektivnosti dosahují podle takto stanoveného kritéria malé a střední banky, kde příslušný rozdíl v roce 2003 dosáhl 43, respektive 30 bodů. Vysoké hodnoty ve skupinách malých a středních bank jsou však částečně ovlivněny rozdílnějším zaměřením jednotlivých bank v těchto skupinách. Na vyšší hodnoty ukazatele má vliv rovněž doba, která uplynula od zahájení činnosti banky, neboť nově založené instituce jsou schopny dosahovat odpovídajících hodnot zisku až po uplynutí určité doby.

Jako důsledek poklesu počtu pracovníků a paralelního růstu správních nákladů vzrostly v roce 2003 správní náklady připadajících na jednoho zaměstnance o 2,8 % na 1,22 mil. Kč. Zisk z finanční činnosti na jednoho zaměstnance meziročně vzrostl o 0,2 % na 2,31 mil. Kč. Podobně vývoj čistého zisku na jednoho pracovníka v roce 2003 téměř stagnoval a na každého zaměstnance v českém bankovním sektoru tak připadl čistý zisk ve výši 0,77 mil. Kč. Při poklesu počtu zaměstnanců a růstu bilance bankovního sektoru celková aktiva spravovaná jedním zaměstnancem v roce vzrostla o 3,2 % na 64,8 mil. Kč.

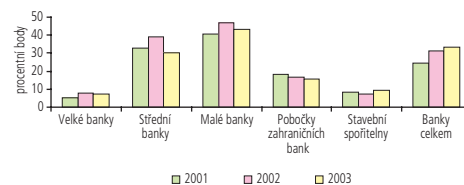
GRAF Č. 54
UKAZATEL POMĚRU SPRÁVNÍCH NÁKLADŮ
K ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI

banky s licencí k 31. 12. 2003



GRAF Č. 55
EFEKTIVNOST NÁKLADŮ

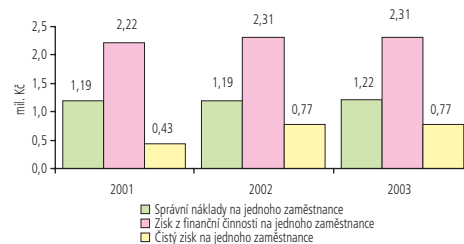
banky s licencí k 31. 12. 2003



Pozn.: Hodnoty vyjadřují rozdíl mezi průměrem v příslušné skupině a bankou s neefektivněji vynaloženými náklady v této skupině při použití ukazatele správní náklady/zisk z finanční činnosti.

GRAF Č. 56
ZISKOVOST A NÁKLADOVOST NA JEDNOHO PRACOVNÍKA

banky s licencí k 31. 12. 2003



C. PŘÍLOHY

Přehled bank a poboček zahraničních bank k 31. 12. 2003

I. Banky

Banka	Zahájení činnosti	Základní kapitál v mil. Kč (zapsaný)	Počet bankovních míst		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí	
Citibank a.s.	24.6.1991	2 925	4		649
CREDIT LYONNAIS BANK PRAHA, a.s.	12.11.1992	600	1		84
Česká exportní banka, a.s.	1.7.1995	1 650	0		125
Česká spořitelna, a.s.	1.1.1969	15 200	666		11 276
Českomoravská hypoteční banka, a.s.	10.1.1991	1 319	36		344
Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	8.9.1993	1 500	5		610
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	1.3.1992	2 132	6		262
Československá obchodní banka, a.s.	1.1.1965	5 105	216	77	8 599
Dresdner Bank CZ a.s.	12.5.1992	1 000	3		138
eBanka, a.s.	1.1.1991	1 042	64		816
GE Capital Bank, a.s.	22.6.1998	510	184		2 038
HVB Bank Czech Republic a.s.	1.7.1992	5 125	24		1 219
HYPO stavební spořitelna a.s.	1.10.1994	500	10		110
IC Banka, a.s.	6.4.1994	500	1		38
Interbanka, akciová společnost	1.2.1991	1 709	0		110
J&T BANKA, a.s.	18.12.1992	501	0		90
Komerční banka, a.s.	1.1.1990	19 005	341		8 207
První městská banka, a.s.	1.9.1993	500	2		87
Raiffeisenbank a.s.	1.7.1993	2 500	43		1 044
Raiffeisen stavební spořitelna a.s.	7.9.1993	650	0		192
Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.	1.7.1994	750	0		304
Volksbank CZ, a.s.	1.1.1994	750	18	1	422
Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.	16.12.1993	500	0		366
Wüstenrot hypoteční banka a.s.	23.12.2002	600	0		41
Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.	11.11.1993	550	0		173
Živnostenská banka, a.s.	r. 1868	1 360	27		803

II. Pobočky zahraničních bank

Banka	Zahájení činnosti	Země centrály	Počet obchodně místních jednotek		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí	
ABN AMRO Bank N.V.	6.5.1993	Nizozemsko	1		123
COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha	1.12.1992	SRN	2		172
Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka	1.12.1993	SRN	0		70
HSBC Bank plc - pobočka Praha	1.5.1997	Velká Británie	0		43
ING Bank N.V.	1.9.1993	Nizozemsko	0		170
Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod	2.1.1995	SRN	1		29
Sparkasse Mühlviertel - West banka a.s. pobočka České Budějovice	20.3.1995	Rakousko	6		55
Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha	14.1.1993	Slovensko	2		76
Waldviertler Sparkasse von 1842	1.5.1994	Rakousko	7		119

III. Banky v likvidaci, konkurzním řízení

Banka	Zahájení činnosti	Odnětí licence
AB Banka, a.s. v likvidaci	1.4.1991	15.12.1995
Agrobanka Praha, a.s., v likvidaci	1.7.1990	2.9.1998
Banka Bohemia, a.s. - v likvidaci	1.2.1991	neodňata
Baska a.s., v „likvidaci“	13.12.1990	31.3.1997
COOP BANKA, a.s. v likvidaci	24.2.1992	6.5.1998
Česká banka, akciová společnost Praha - v likvidaci	28.2.1992	15.12.1995
EKOAGROBANKA, a.s. v likvidaci	1.11.1990	31.5.1997
Kreditní banka Plzeň, a.s. - v likvidaci	1.1.1991	8.8.1996
Kreditní a průmyslová banka a.s.	1.4.1991	31.8.1995
Moravia Banka, a.s. v likvidaci	2.7.1992	9.11.1999
Plzeňská banka a.s.	1.10.1993	4.7.2003
Pragobanka, a.s.	1.10.1990	24.10.1998
První slezská banka a.s., v likvidaci	12.1.1993	13.5.1996
Realitbanka, a.s.	1.11.1991	17.4.1997
Union banka, a.s. „v likvidaci“	15.11.1991	2.5.2003
UNIVERSAL BANKA, a.s.	15.2.1993	10.2.1999
Velkomoravská banka, akciová společnost.	3.11.1992	10.7.1998

IV. Banky zaniklé bez likvidace

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Důvod
Bank Austria (ČR) a.s.	1.1.1992	30.6.1998	fúze
Bank Austria Creditanstalt Czech Republic, a.s.	1.4.1991	1.10.2001	fúze
HYPO-BANK CZ a.s.	26.2.1992	31.12.1998	fúze
Poštovní banka a.s.	1.1.1991	1.1.1994	fúze
Westdeutsche Landesbank (CZ), a.s.	činnost nebyla zahájena	20.1.1998	nezahájení činnosti

V. Banky zaniklé s likvidací

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Ukončení likvidace
Evrobanka, a.s., v likvidaci	1.10.1991	30.6.1997	7.3.2001

VI. Bývalé banky v současnosti působící již jen jako a.s. bez povolení působit jako banka

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence
BANKA HANÁ, a.s.	11.1.1991	1.12.2000
Erste Bank Sparkassen (CR) a.s.	1.2.1993	30.9.2000
Foresbank, a.s.	7.9.1993	1.3.1999
IP Banka, a.s.	1.1.1990	7.8.2002
SOCIETE GENERALE BANKA, a.s.	15.4.1991	18.11.1999

VII. Pobočky, jejichž licence zanikla

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Důvod
SOCIETE GENERALE, pobočka Praha	1.1.1998	31.3.2002	fúze

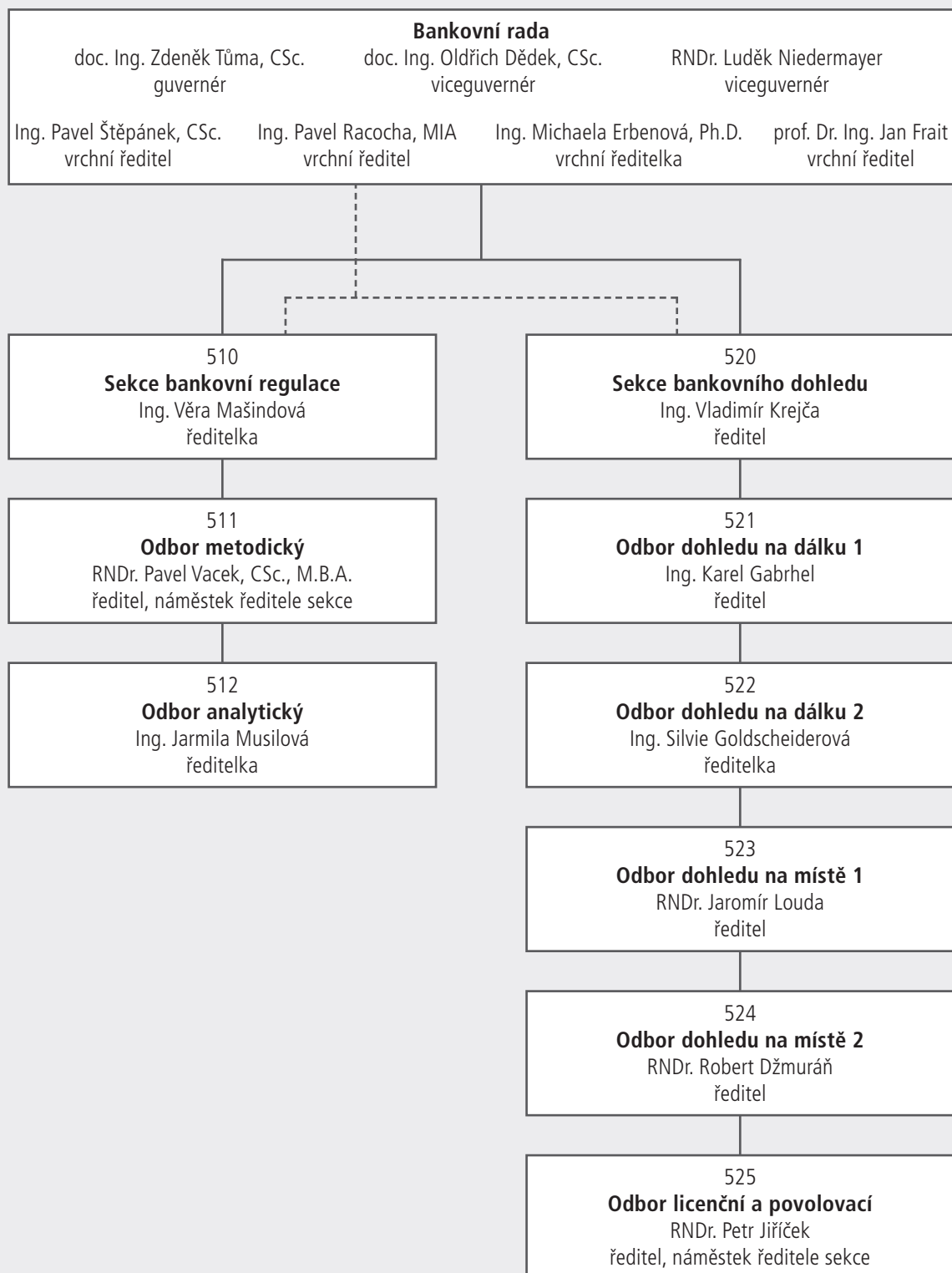
VIII. Bývalý státní peněžní ústav

(transformace na nebankovní subjekt)

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence
Konsolidační banka Praha, s.p.ú.	23.2.1993	31.8.2001

Organizační schéma bankovního dohledu České národní banky

k 31. 12. 2003



ROZDĚLENÍ BANK DO SKUPIN

I. VELKÉ BANKY

1. Česká spořitelna, a.s.
2. Československá obchodní banka, a.s.
3. HVB Bank Czech Republic a.s.
4. Komerční banka, a.s.

II. STŘEDNÍ BANKY

1. Citibank a.s.
2. CREDIT LYONNAIS BANK PRAHA, a.s.
3. Česká exportní banka, a.s.
4. Českomoravská hypoteční banka, a.s.
5. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.
6. Dresdner Bank CZ a.s.
7. GE Capital Bank, a.s.
8. Raiffeisenbank a.s.
9. Volksbank CZ, a.s.
10. Živnostenská banka, a.s.

III. MALÉ BANKY

1. eBanka, a.s.
2. IC Banka, a.s.
3. Interbanka, akciová společnost
4. J&T BANKA, a.s.
5. První městská banka, a.s.
6. Wüstenrot hypoteční banka a.s.

IV. POBOČKY ZAHRANIČNÍCH BANK

1. ABN AMRO Bank N.V.
2. COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
3. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
4. HSBC Bank plc - pobočka Praha
5. ING Bank N.V.
6. Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
7. Sparkasse Mühlviertel - West banka a.s. pobočka České Budějovice
8. Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha
9. Waldviertler Sparkasse von 1842

V. STAVEBNÍ SPOŘITELNY

1. Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
2. HYPO stavební spořitelna a.s.
3. Raiffeisen stavební spořitelna a.s.
4. Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.
5. Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.
6. Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.

Základní ukazatele měnového a hospodářského vývoje České republiky

		1999	2000	2001	2002	2003
Hrubý domácí produkt ^{1) 2)}	Objem (mld. Kč)	1421,0	1467,3	1512,6	1542,2	1587,2
	Přírůstek (%)	0,5	3,3	3,1	2,0	2,9
Outputy - přírůstek v % ²⁾	Průmysl	-3,1	5,4	6,5	4,8	5,8
	Stavebnictví	-6,5	5,3	9,6	2,5	8,9
Ceny ³⁾	Míra inflace (%)	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1
Nezaměstnanost ⁴⁾	Míra nezaměstnanosti (%)	9,4	8,8	8,9	9,8	10,3
Zahraniční obchod	Vývoz (mld. Kč)	908,8	1121,1	1269,6	1254,4	1371,4
	Dovoz (mld. Kč)	973,2	1241,9	1386,3	1325,7	1442,6
	Saldo (mld. Kč)	-64,4	-120,8	-116,7	-71,3	-71,2
Průměrné mzdy ²⁾	Nominální (%)	8,4	6,5	8,7	7,2	6,8
	Reálné (%)	6,3	2,5	3,8	6,6	6,7
Platební bilance	Běžný účet (mld. Kč)	-50,6	-104,9	-124,5	-136,4	-157,2
	Finanční účet (mld. Kč)	106,6	148,0	172,9	347,8	163,9
Kurzy devizového trhu ⁵⁾	Kč/USD	34,59	38,59	38,04	32,74	28,23
	Kč/EUR	36,88	35,61	34,08	30,81	31,84
Průměrná úroková míra z mezi- bankovních vkladů	7 denní	6,85	5,29	5,15	3,61	2,30
	3 měsíční	6,85	5,36	5,18	3,55	2,30
	6 měsíční	6,89	5,48	5,21	3,56	2,28
(PRIBOR) (%) ⁵⁾						
Diskontní sazba (%) ⁴⁾		5,00	5,00	3,75	1,75	1,00
Lombardní sazba (%) ⁴⁾		7,50	7,50	5,75	3,75	3,00
2T repo sazba (%) ⁴⁾		5,25	5,25	4,75	2,75	2,00
Index kapitálového trhu PX50 ⁵⁾		455,2	551,9	411,5	437,5	549,9

1) Ve stálých cenách roku 1995

2) Přírůstek v % proti stejnému období minulého roku

3) Míra inflace v prosinci daného roku

4) Stav ke konci období

5) Roční průměry

Aktiva

(banky s licencí k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
	v mil. Kč					
Pokladní hotovost a vklady u emisních bank	79 215	69 884	58 105	60 701	67 867	65 677
v tom: pokladní hotovost	37 613	35 442	28 631	28 646	28 149	35 278
vklady u emisních bank	41 602	34 442	29 473	32 055	39 718	30 398
Dluhopisy státní a emis. bank přijímané k refinancování	142 070	214 048	220 682	249 935	268 813	304 476
Pohledávky za bankami	833 861	860 247	880 131	838 958	814 137	756 953
v tom: splatné na požádání	18 156	38 868	46 118	77 850	57 802	40 260
ostatní pohledávky za bankami	815 705	821 378	834 013	761 108	756 336	716 693
v tom: emisními	275 126	464 856	531 504	510 125	502 608	457 493
jinými	540 579	356 522	302 508	250 983	253 727	259 200
Pohledávky za klienty	907 072	890 758	892 647	930 316	967 509	996 200
v tom: splatné na požádání	46 954	16 737	18 989	20 737	19 265	18 916
ostatní pohledávky za klienty	860 118	874 021	873 658	909 578	948 244	977 284
Dluhové cenné papíry	266 890	182 060	201 180	206 763	227 209	210 733
v tom: vydané vládními institucemi	361	45 521	58 980	66 985	79 713	53 239
vydané ostatními subjekty	266 529	136 540	142 199	139 777	147 496	157 494
Akcie, podílové listy a ostatní podíly	51 030	47 085	45 699	50 707	7 961	7 673
Účasti s podstatným vlivem	4 108	4 258	995	881	1 326	1 326
Účasti s rozhodujícím vlivem	10 046	11 329	11 317	9 591	9 136	10 820
Nehmotný majetek	6 307	9 858	9 489	9 168	8 910	11 473
Hmotný majetek	50 278	45 377	44 535	44 213	43 441	43 560
Ostatní aktiva	104 789	140 934	116 411	91 446	78 614	112 659
Pohledávky za akcionáři	364	660	14	272	0	0
Náklady a příjmy příštích období	17 944	4 619	5 579	5 251	6 514	6 150
Aktiva celkem	2 473 974	2 481 118	2 486 785	2 498 200	2 501 436	2 527 701
	v %					
Pokladní hotovost a vklady u emisních bank	3,20	2,82	2,34	2,43	2,71	2,60
v tom: pokladní hotovost	1,52	1,43	1,15	1,15	1,13	1,40
vklady u emisních bank	1,68	1,39	1,19	1,28	1,59	1,20
Dluhopisy státní a emis. bank přijímané k refinancování	5,74	8,63	8,87	10,00	10,75	12,05
Pohledávky za bankami	33,71	34,67	35,39	33,58	32,55	29,95
v tom: splatné na požádání	0,73	1,57	1,85	3,12	2,31	1,59
ostatní pohledávky za bankami	32,97	33,11	33,54	30,47	30,24	28,35
v tom: emisními	11,12	18,74	21,37	20,42	20,09	18,10
jinými	21,85	14,37	12,16	10,05	10,14	10,25
Pohledávky za klienty	36,66	35,90	35,90	37,24	38,68	39,41
v tom: splatné na požádání	1,90	0,67	0,76	0,83	0,77	0,75
ostatní pohledávky za klienty	34,77	35,23	35,13	36,41	37,91	38,66
Dluhové cenné papíry	10,79	7,34	8,09	8,28	9,08	8,34
v tom: vydané vládními institucemi	0,01	1,83	2,37	2,68	3,19	2,11
vydané ostatními subjekty	10,77	5,50	5,72	5,60	5,90	6,23
Akcie, podílové listy a ostatní podíly	2,06	1,90	1,84	2,03	0,32	0,30
Účasti s podstatným vlivem	0,17	0,17	0,04	0,04	0,05	0,05
Účasti s rozhodujícím vlivem	0,41	0,46	0,46	0,38	0,37	0,43
Nehmotný majetek	0,25	0,40	0,38	0,37	0,36	0,45
Hmotný majetek	2,03	1,83	1,79	1,77	1,74	1,72
Ostatní aktiva	4,24	5,68	4,68	3,66	3,14	4,46
Pohledávky za akcionáři	0,01	0,03	0,00	0,01	0,00	0,00
Náklady a příjmy příštích období	0,73	0,19	0,22	0,21	0,26	0,24
Aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Pasiva

(banky s licenci k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003				
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.	
			v mil. Kč				
Závazky vůči bankám	371 406	304 705	304 028	271 891	283 246	285 320	
v tom: závazky vůči bankám splatné na požádání	18 901	29 560	61 968	66 183	76 653	45 943	
emisní banky	-	2 659	34	19	22	28	
jiné banky	14 817	26 901	61 934	66 165	76 632	45 915	
ostatní závazky vůči bankám	352 505	275 145	242 060	205 707	206 593	239 377	
emisní banky	634	114	103	104	93	106	
jiné banky	351 871	275 031	241 957	205 603	206 500	239 271	
Závazky vůči klientům	1 493 198	1 608 747	1 621 983	1 637 646	1 666 466	1 665 587	
v tom: splatné na požádání	551 018	661 729	675 566	705 333	762 365	792 201	
ostatní závazky	942 181	947 018	946 417	932 313	904 101	873 386	
Závazky z dluhových cenných papírů	268 884	167 457	174 434	177 361	196 006	201 980	
v tom: emitované dluhové cenné papíry	207 640	160 746	163 594	163 143	187 761	196 310	
krátkodobé	127 683	92 123	91 647	89 140	107 954	107 554	
dlouhodobé	79 956	68 623	71 947	74 002	79 807	88 756	
ostatní závazky	61 245	6 711	10 840	14 218	8 245	5 670	
Ostatní pasiva	121 935	171 010	147 730	187 805	129 405	152 493	
Výnosy a výdaje příštích období	13 502	5 558	7 973	7 372	8 731	12 580	
Rezervy	44 911	37 624	38 098	38 324	33 231	23 654	
Podřízené závazky	26 193	25 334	25 669	13 397	13 765	7 829	
Základní kapitál	68 325	69 461	69 131	67 324	67 854	68 272	
Vlastní akcie	-	560	928	677	879	617	
Emisní ážio	7 533	8 036	8 033	7 995	8 321	8 609	
Rezervní fondy a ostatní fondy ze zisku	28 703	28 805	29 051	30 672	30 783	30 456	
Rezervní fond na nové ocenění	-	0	0	0	0	0	
Kapitálové fondy	854	1 039	1 039	762	749	524	
Oceňovací rozdíly	63	1 636	2 468	2 580	2 100	1 273	
Nerozdělený zisk nebo neuhrazená ztráta z předchozích období	11 349	21 309	50 235	41 072	39 629	38 948	
Zisk nebo ztráta za účetní období	17 118	30 396	6 912	14 001	21 150	30 176	
Pasiva celkem	2 473 974	2 481 118	2 486 785	2 498 200	2 501 436	2 527 701	
			v %				
Závazky vůči bankám	15,01	12,28	12,23	10,88	11,32	11,29	
v tom: závazky vůči bankám splatné na požádání	0,76	1,19	2,49	2,65	3,06	1,82	
emisní banky	-	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	
jiné banky	0,60	1,08	2,49	2,65	3,06	1,82	
ostatní závazky vůči bankám	14,25	11,09	9,73	8,23	8,26	9,47	
emisní banky	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
jiné banky	14,22	11,08	9,73	8,23	8,26	9,47	
Závazky vůči klientům	60,36	64,84	65,22	65,55	66,62	65,89	
v tom: splatné na požádání	22,27	26,67	27,17	28,23	30,48	31,34	
ostatní závazky	38,08	38,17	38,06	37,32	36,14	34,55	
Závazky z dluhových cenných papírů	10,87	6,75	7,01	7,10	7,84	7,99	
v tom: emitované dluhové cenné papíry	8,39	6,48	6,58	6,53	7,51	7,77	
krátkodobé	5,16	3,71	3,69	3,57	4,32	4,26	
dlouhodobé	3,23	2,77	2,89	2,96	3,19	3,51	
ostatní závazky	2,48	0,27	0,44	0,57	0,33	0,22	
Ostatní pasiva	4,93	6,89	5,94	7,52	5,17	6,03	
Výnosy a výdaje příštích období	0,55	0,22	0,32	0,30	0,35	0,50	
Rezervy	1,82	1,52	1,53	1,53	1,33	0,94	
Podřízené závazky	1,06	1,02	1,03	0,54	0,55	0,31	
Základní kapitál	2,76	2,80	2,78	2,69	2,71	2,70	
Vlastní akcie	0,00	0,02	0,04	0,03	0,04	0,02	
Emisní ážio	0,30	0,32	0,32	0,32	0,33	0,34	
Rezervní fondy a ostatní fondy ze zisku	1,16	1,16	1,17	1,23	1,23	1,20	
Rezervní fond na nové ocenění	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Kapitálové fondy	0,03	0,04	0,04	0,03	0,03	0,02	
Oceňovací rozdíly	0,00	0,07	0,10	0,10	0,08	0,05	
Nerozdělený zisk nebo neuhrazená ztráta z předchozích období	0,46	0,86	2,02	1,64	1,58	1,54	
Zisk nebo ztráta za účetní období	0,69	1,23	0,28	0,56	0,85	1,19	
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	

Podrozvahová aktiva

(banky s licencí k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
	v mil. Kč					
Poskytnuté přísliby úvěrů a půjček	212 697	385 552	378 941	380 662	389 616	397 907
Pohledávky ze záruk	87 403	102 119	100 933	92 923	96 636	98 929
Pohledávky z akreditivů a směnec	7 756	6 567	5 653	5 674	4 847	6 498
Pohledávky ze spotových operací	73 312	91 876	108 381	138 860	139 874	85 674
Pohledávky z derivátových operací celkem	3 489 272	3 047 083	3 162 667	3 229 284	3 342 682	3 314 140
v tom: forwardy	1 395 874	1 141 255	1 171 666	1 229 335	1 265 795	1 346 389
futures	229	0	219	1 610	923	1 069
swapy	1 946 372	1 813 791	1 869 045	1 846 370	1 908 130	1 841 004
opční operace	146 796	92 037	121 737	151 969	167 834	125 677
v tom: úrokové a úvěrové nástroje	1 723 200	2 023 780	2 098 574	2 233 454	2 373 788	2 340 394
měnové nástroje	1 756 702	1 021 091	1 061 973	994 605	967 873	971 366
akciové nástroje	3 528	1 126	106	107	115	2 379
komoditní nástroje	5 842	1 086	2 014	1 117	906	0
Podrozvahová aktiva celkem	3 870 441	3 633 197	3 756 575	3 847 404	3 973 655	3 903 147
	v %					
Poskytnuté přísliby úvěrů a půjček	5,50	10,61	10,09	9,89	9,80	10,19
Pohledávky ze záruk	2,26	2,81	2,69	2,42	2,43	2,53
Pohledávky z akreditivů a směnec	0,20	0,18	0,15	0,15	0,12	0,17
Pohledávky ze spotových operací	1,89	2,53	2,89	3,61	3,52	2,20
Pohledávky z derivátových operací celkem	90,15	83,87	84,19	83,93	84,12	84,91
v tom: forwardy	36,06	31,41	31,19	31,95	31,85	34,49
futures	0,01	0,00	0,01	0,04	0,02	0,03
swapy	50,29	49,92	49,75	47,99	48,02	47,17
opční operace	3,79	2,53	3,24	3,95	4,22	3,22
v tom: úrokové a úvěrové nástroje	44,52	55,70	55,86	58,05	59,74	59,96
měnové nástroje	45,39	28,10	28,27	25,85	24,36	24,89
akciové nástroje	0,09	0,03	0,00	0,00	0,00	0,06
komoditní nástroje	0,15	0,03	0,05	0,03	0,02	0,00
Podrozvahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Podrozvahová pasiva

(banky s licencí k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
	v mil. Kč					
Přijaté přísliby úvěrů a půjček	24 681	27 333	21 675	20 422	20 613	22 503
Závazky ze záruk	305 722	360 970	314 587	308 335	340 675	338 824
Závazky z akreditivů a směnec	11 283	8 082	7 507	8 147	8 878	9 188
Závazky ze spotových operací	73 538	90 980	116 982	133 748	137 382	87 551
Závazky z derivátových operací celkem	3 485 574	3 043 319	3 159 264	3 223 678	3 337 820	3 303 589
v tom: forwardy	1 397 740	1 145 997	1 176 752	1 223 218	1 266 116	1 341 152
futures	206	0	224	1 610	923	1 069
swapy	1 943 555	1 805 595	1 860 906	1 847 547	1 903 742	1 836 375
opční operace	144 073	91 726	121 382	151 302	167 039	124 993
v tom: úrokové a úvěrové nástroje	1 726 259	2 025 620	2 100 773	2 233 743	2 374 210	2 334 415
měnové nástroje	1 749 909	1 015 487	1 056 370	988 712	962 590	966 797
akciové nástroje	3 563	1 126	106	107	115	2 377
komoditní nástroje	5 842	1 086	2 014	1 116	905	0
Podrozvahová pasiva celkem	3 900 798	3 530 683	3 620 014	3 694 330	3 845 369	3 761 656
	v %					
Přijaté přísliby úvěrů a půjček	0,63	0,77	0,60	0,55	0,54	0,60
Závazky ze záruk	7,84	10,22	8,69	8,35	8,86	9,01
Závazky z akreditivů a směnec	0,29	0,23	0,21	0,22	0,23	0,24
Závazky ze spotových operací	1,89	2,58	3,23	3,62	3,57	2,33
Závazky z derivátových operací celkem	89,36	86,20	87,27	87,26	86,80	87,82
v tom: forwardy	35,83	32,46	32,51	33,11	32,93	35,65
futures	0,01	0,00	0,01	0,04	0,02	0,03
swapy	49,82	51,14	51,41	50,01	49,51	48,82
opční operace	3,69	2,60	3,35	4,10	4,34	3,32
v tom: úrokové a úvěrové nástroje	44,25	57,37	58,03	60,46	61,74	62,06
měnové nástroje	44,86	28,76	29,18	26,76	25,03	25,70
akciové nástroje	0,09	0,03	0,00	0,00	0,00	0,06
komoditní nástroje	0,15	0,03	0,06	0,03	0,02	0,00
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Výnosy a náklady

(banky s licencí k 31. 12. 2003, údaje v mil. Kč)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úrokové výnosy	141 360	121 162	25 764	50 946	75 375	99 773
Úrokové náklady	85 234	65 962	12 809	24 627	35 219	45 470
Úrokový zisk (včetně cenných papírů)	56 126	55 201	12 956	26 318	40 156	54 303
Přijaté poplatky a provize	25 488	29 647	7 660	15 834	24 318	35 657
Zaplacené poplatky a provize	4 755	6 133	1 743	3 193	4 886	9 314
Zisk z poplatků a provizí	20 733	23 514	5 916	12 642	19 433	26 343
Úrokový zisk vč. poplatků a provizí	76 859	78 715	18 872	38 960	59 588	80 645
Zisk z akcií a podílů	907	1 122	0	461	562	824
Zisk z devizových operací	7 059	5 441	1 410	2 624	4 251	6 347
Zisk z ostatních finančních operací (včetně derivátových a prodeje cenných papírů)	3 477	6 088	1 369	2 995	3 073	2 436
Zisk z finanční činnosti	88 301	91 367	21 651	45 040	67 474	90 252
Správní náklady	47 115	46 975	10 599	22 243	33 767	47 513
Tvorba rezerv a opravných položek, odpisy a ztráty z převodu pohledávek (čisté)	20 169	8 537	4 020	7 231	3 599	744
Ostatní provozní výnosy (+) resp.náklady (-)	1 310	5 763	2 183	3 394	-1 353	-744
Hrubý provozní zisk	20 590	39 914	9 205	18 965	28 740	41 240
Mimořádné výnosy (náklady)	1 736	1 705	10	-5	14	11
Hrubý zisk před zdaněním	22 327	41 619	9 215	18 960	28 754	41 251
Daně	5 172	11 223	2 303	4 959	7 605	11 074
Čistý zisk	17 154	30 396	6 912	14 001	21 150	30 176

Ziskovost a efektivnost

(banky s licencí k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Zisk z finanční činnosti k aktivům v %	3,77	3,71	3,48	3,63	3,62	3,62
Hrubý zisk k aktivům v %	0,95	1,69	1,48	1,53	1,54	1,65
Čistý zisk k aktivům v %	0,73	1,24	1,11	1,13	1,14	1,21
Čistý zisk k Tier 1v %	16,64	27,41	24,35	23,48	22,71	23,78
Výnosnost úvěrů v %	6,22	4,88	4,06	4,05	3,98	3,93
Nákladovost vkladů v %	3,86	2,80	2,11	2,02	1,93	1,88
Úrokové rozpětí v %	2,36	2,09	1,95	2,03	2,06	2,05
Čistá úroková marže v %	2,46	2,34	2,17	2,23	2,25	2,27
Počet pracovníků v bank. sektoru	39 720	39 493	39 596	39 717	39 349	39 004
Na 1 pracovníka připadá v tis. Kč						
bilanční sumy	62 285	62 824	62 804	62 900	63 571	64 806
zisku z bankovní činnosti	2 223	2 313	2 187	2 268	2 286	2 314
čistého zisku	432	770	698	705	717	774
správních nákladů	1 186	1 189	1 071	1 120	1 144	1 218
nákladů na zaměstnance	571	559	525	551	572	600
Správní náklady k aktivům v %	2,01	1,91	1,70	1,79	1,81	1,90

Úvěry

(banky s licencí k 31. 12. 2003, hrubé úvěry poskytnuté v ČR, údaje v mil. Kč, od března 2002 změna metodiky časového hlediska)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úvěry celkem	927 732	875 315	874 434	903 817	919 496	950 685
v tom: krátkodobé	316 362	255 227	231 841	238 184	246 780	251 185
střednědobé	183 616	245 217	255 027	272 612	271 842	286 104
dlouhodobé	427 754	374 871	387 566	393 021	400 874	413 396
Úvěry celkem	927 732	875 315	874 434	903 817	919 496	950 685
v tom: nefinančnímu sektoru	515 028	420 495	424 874	424 927	424 438	427 572
finančnímu sektoru	59 643	66 694	62 348	73 319	74 588	83 016
vládnímu sektoru	162 474	167 585	159 207	165 377	165 376	158 731
živnostem	22 354	20 949	21 740	22 729	20 858	24 677
obyvatelstvu	115 887	156 568	164 709	176 120	191 245	210 810
ostatní	52 346	43 024	41 556	41 345	42 991	45 879
Úvěry celkem	927 732	875 315	874 434	903 817	919 496	950 685
v tom: zemědělství a lesnictví	18 003	18 402	18 266	19 427	19 830	20 399
zpracovatelský průmysl	178 829	147 669	150 950	149 047	149 622	148 962
stavebnictví	13 271	12 588	14 641	15 098	14 732	13 368
peněžnictví a pojištnictví	153 418	156 560	158 660	162 660	156 771	159 330
doprava	25 282	24 667	24 622	23 501	23 822	23 001
obchod a pohostinství	127 879	108 353	112 166	115 436	115 742	110 327
ostatní	411 050	407 076	395 129	418 648	438 977	475 298

Vklady

(banky s licencí k 31. 12. 2003, vklady přijaté v ČR, údaje v mil. Kč, od září 2002 změna metodiky časového hlediska)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Vklady celkem	1 391 064	1 549 601	1 567 973	1 577 054	1 607 972	1 596 381
v tom: netermínované	519 849	652 951	666 869	695 876	752 303	780 503
terminované	871 215	896 650	901 104	881 178	855 669	815 878
v tom: krátkodobé	655 994	664 302	660 225	631 235	601 512	550 640
střednědobé	74 850	217 008	224 563	239 782	244 001	260 356
dlouhodobé	140 371	15 340	16 316	10 161	10 156	4 882
Vklady celkem	1 391 064	1 549 601	1 567 973	1 577 054	1 607 972	1 596 381
v tom: nefinančního sektoru	286 230	329 720	288 256	294 162	316 103	362 076
finančního sektoru	67 105	87 112	77 631	83 568	75 839	93 986
vládního sektoru	74 595	160 493	213 810	190 373	199 079	117 426
živností	48 432	54 200	60 625	64 327	69 346	60 502
obyvatelstva	853 765	849 017	859 422	878 687	882 533	897 288
ostatní	60 937	69 059	68 229	65 937	65 072	65 103
Vklady celkem	1 391 064	1 549 601	1 567 973	1 577 054	1 607 972	1 596 381
v tom: zemědělství a lesnictví	13 352	11 562	10 515	11 214	10 790	11 822
zpracovatelský průmysl	75 440	87 087	79 655	77 768	85 412	92 370
stavebnictví	21 720	29 020	20 482	21 059	24 347	34 437
peněžnictví a pojištnictví	99 328	153 656	134 406	107 361	96 225	104 891
doprava	15 582	17 921	18 312	20 058	25 058	23 586
obchod a pohostinství	83 084	94 062	81 639	82 136	85 361	99 293
ostatní	1 082 558	1 156 293	1 222 964	1 257 458	1 280 779	1 229 982

Kapitál, kapitálový požadavek a kapitálová přiměřenost

(banky s licenci k 31. 12. 2003, údaje v mil. Kč)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Tier 1	105 582	113 323	113 537	133 466	136 116	133 910
Tier 2	25 651	21 702	22 437	18 756	17 338	11 993
Odečitatelné položky	1 701	4 976	4 531	2 654	2 699	2 227
Kapitál celkem	129 533	130 049	131 443	149 567	150 755	143 676
Kapitálový požadavek celkem	67 309	72 544	74 179	75 783	77 774	79 392
Kapitálový požadavek A - bankovní portfolio	61 897	67 338	68 177	69 473	71 325	73 776
Kapitálový požadavek B - obchodní portfolio	5 412	5 207	6 002	6 310	6 448	5 617
Kapitálová přiměřenost v %	15,40	14,34	14,18	15,79	15,51	14,48

Rychle likvidní aktiva

(banky s licenci k 31. 12. 2003, údaje v mil. Kč)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Pokladní hodnoty	40 488	37 247	29 666	30 036	29 570	37 503
Vklady a úvěry u ČNB	316 728	496 592	560 246	541 393	542 245	484 836
z toho povinné minimální rezervy	29 873	27 950	25 156	28 087	36 063	21 215
Běžné účty u bank a termínové vkl. do 24 hodin	6 435	35 593	42 631	71 217	49 878	37 772
Státní pokladniční poukázky	142 431	238 043	262 006	297 876	321 433	334 417
Pokladniční poukázky ČNB	7 999	3 213	2 580	5 775	17 189	13 161
Rychle likvidní aktiva celkem	514 081	810 687	897 129	946 297	960 314	907 689
Cenné papíry k obchodování	51 079	17 081	15 482	26 032	24 577	25 435
v tom: dluhopisy	48 904	16 107	14 801	25 150	23 776	23 944
majetkové cenné papíry	658	395	382	519	778	1 491
směnky	1 517	580	299	363	24	0
Likvidní aktiva celkem	565 160	827 768	912 612	972 329	984 891	933 124
Podíl k aktivům celkem v %						
rychle likvidní aktiva	20,78	32,67	36,08	37,89	38,39	35,91
likvidní aktiva	22,84	33,36	36,70	38,92	39,37	36,92

Klasifikované a ohrožené úvěry

(banky s licenci k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Klasifikované úvěry v mil. Kč	199 285	147 102	137 712	128 504	121 534	114 014
v % z celkového objemu úvěrů	20,79	15,78	14,96	13,44	12,34	11,15
v tom: sledované úvěry	71 091	71 332	67 764	67 994	69 107	64 404
nестandardní úvěry	31 859	27 515	29 268	22 822	21 486	19 299
pochybné úvěry	29 447	11 689	9 311	8 692	9 222	6 913
ztrátové úvěry	66 889	36 566	31 370	28 995	21 719	23 398
Ohrožené úvěry v mil. Kč	128 194	75 770	69 948	60 509	52 426	49 610
v % z celkového objemu úvěrů	13,37	8,13	7,60	6,33	5,32	4,85
Klasifikované úvěry po zohlednění zajištění v mil. Kč	113 928	97 074	91 507	90 779	84 983	81 998
v % z celkového objemu úvěrů	11,89	10,41	9,94	9,49	8,63	8,02
Vážená klasifikace v mil. Kč	91 538	51 480	43 497	39 576	32 198	32 299
v % z celkového objemu úvěrů	9,55	5,52	4,72	4,14	3,27	3,16
Vážená klasifikace po zohlednění zajištění v mil. Kč	53 561	41 964	35 953	33 730	25 847	26 957
v % z celkového objemu úvěrů	5,59	4,50	3,91	3,53	2,62	2,64
Vytvořené rezervy a opravné položky v mil. Kč	77 283	58 689	56 062	54 210	43 735	38 265
Přebytek (+) resp. nedostatek(-) rezerv, opravných položek a zajištění v mil. Kč	23 721	16 725	20 109	20 480	17 888	11 309
v % z celkového objemu úvěrů	2,47	1,79	2,18	2,14	1,82	1,11

Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti k 31. prosinci 2002

(banky s licencí k 31. 12. 2003, údaje v mil. Kč)

	Celkem	v tom								nespeci- fikováno
		kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	
Aktiva celkem	2 481 116	476 444	375 791	176 029	138 481	170 684	175 312	349 093	278 762	340 520
Pasiva celkem	2 481 116	1 212 319	272 715	155 923	86 124	98 864	139 443	135 593	78 597	301 539
Netto rozvahová pozice	x	(735 875)	103 076	20 106	52 357	71 819	35 870	213 500	200 166	38 981
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(735 875)	(632 799)	(612 693)	(560 336)	(488 517)	(452 647)	(239 147)	(38 981)	0
v % z bilanční sumy	x	(29,66)	(25,50)	(24,69)	(22,58)	(19,69)	(18,24)	(9,64)	(1,57)	0,00
Pasiva po zohlednění likvidity neterm. vkladů	2 481 116	523 688	341 578	224 786	223 850	202 159	242 737	238 887	181 891	301 539
Netto rozvahová pozice	x	(47 244)	34 213	(48 757)	(85 369)	(31 475)	(67 425)	110 206	96 871	38 981
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(47 244)	(13 031)	(61 788)	(147 158)	(178 633)	(246 058)	(135 852)	(38 981)	0
v % z bilanční sumy	x	(1,90)	(0,53)	(2,49)	(5,93)	(7,20)	(9,92)	(5,48)	(1,57)	0,00

Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti k 31. prosinci 2003

(banky s licencí k 31. 12. 2003, údaje v mil. Kč)

	Celkem	v tom								nespeci- fikováno
		kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	
Aktiva celkem	2 527 701	431 593	375 826	165 169	167 824	234 823	176 265	376 065	352 648	247 488
Pasiva celkem	2 527 701	1 332 676	228 171	131 273	99 944	91 910	124 749	164 580	70 748	283 649
Netto rozvahová pozice	x	(901 083)	147 655	33 896	67 879	142 913	51 515	211 485	281 900	(36 161)
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(901 083)	(753 428)	(719 532)	(651 653)	(508 740)	(457 225)	(245 740)	36 161	0
v % z bilanční sumy	x	(35,65)	(29,81)	(28,47)	(25,78)	(20,13)	(18,09)	(9,72)	1,43	0,00
Pasiva po zohlednění likvidity neterm. vkladů	2 527 701	494 560	311 982	215 085	267 567	217 627	250 467	290 297	196 465	283 649
Netto rozvahová pozice	x	(62 968)	63 844	(49 916)	(99 744)	17 195	(74 202)	85 768	156 183	(36 161)
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(62 968)	876	(49 040)	(148 784)	(131 588)	(205 790)	(120 022)	36 161	0
v % z bilanční sumy	x	(2,49)	0,03	(1,94)	(5,89)	(5,21)	(8,14)	(4,75)	1,43	0,00

Devizové aktivity

(banky s licenci k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
aktiva v mil. Kč						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	189 324	160 526	152 813	150 415	151 458	158 115
Cenné papíry (hrubé)	53 964	64 896	74 208	82 326	103 360	99 111
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	285 985	164 846	129 364	120 186	115 902	105 114
Ostatní (hrubé)	51 807	52 680	43 904		38 248	63 668
Aktiva celkem (hrubá)	581 080	442 948	400 289	388 298	408 968	426 008
v % z devizových aktiv						
Poskytnuté úvěry	32,58	36,24	38,18	38,74	37,03	37,12
Cenné papíry	9,29	14,65	18,54	21,20	25,27	23,27
Vklady a úvěry u bank	49,22	37,22	32,32	30,95	28,34	24,67
Ostatní	8,92	11,89	10,97	9,11	9,35	14,95
Aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Poskytnuté úvěry	19,75	17,22	16,41	15,55	15,19	15,43
Cenné papíry	11,23	14,04	15,37	15,80	19,98	18,41
Vklady a úvěry u bank	51,18	41,68	37,10	36,52	37,17	35,01
Ostatní	4,56	4,47	3,78	3,22	3,57	6,07
Aktiva celkem	22,56	17,21	15,53	15,00	15,82	16,31
pasiva v mil. Kč						
Přijaté vklady	239 746	200 240	195 280	206 874	203 138	203 138
Vklady a úvěry bank	159 348	117 262	116 754	111 569	129 994	133 434
Emise obligací	33 721	26 993	27 239	24 623	27 325	34 735
Ostatní	45 852	64 805	42 243	37 517	35 830	67 616
Pasiva celkem	478 667	409 301	381 516	380 583	396 287	438 922
v % z devizových pasiv						
Přijaté vklady	50,09	48,92	51,19	54,36	51,26	46,28
Vklady a úvěry bank	33,29	28,65	30,60	29,32	32,80	30,40
Emise obligací	7,04	6,59	7,14	6,47	6,90	7,91
Ostatní	9,58	15,83	11,07	9,86	9,04	15,40
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Přijaté vklady	16,06	12,45	12,04	12,63	12,19	12,20
Vklady a úvěry bank	43,46	38,84	38,42	41,05	45,91	46,79
Emise obligací	16,24	16,79	16,65	15,09	14,55	17,69
Ostatní	11,28	15,82	10,63	8,81	9,84	17,76
Pasiva celkem	19,35	16,50	15,34	15,23	15,84	17,36
podrozvahová aktiva v mil. Kč						
Derivátové operace	1 052 626	761 466	844 029	911 472	949 553	1 049 812
Ostatní podrozvahové operace	138 645	140 883	152 196	156 308	170 146	119 148
Podrozvahová aktiva celkem	1 191 271	902 350	996 225	1 067 780	1 119 699	1 168 960
v % z devizových podrozvahových aktiv						
Derivátové operace	88,36	84,39	84,72	85,36	84,80	89,81
Ostatní podrozvahové operace	11,64	15,61	15,28	14,64	15,20	10,19
Podrozvahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Derivátové operace	30,17	24,99	26,69	28,23	28,41	31,68
Ostatní podrozvahové operace	36,37	24,04	25,63	25,29	26,97	20,23
Podrozvahová aktiva celkem	30,78	24,84	26,52	27,75	28,18	29,95
podrozvahová pasiva v mil. Kč						
Derivátové operace	1 144 061	785 754	863 118	913 793	971 998	1 021 878
Ostatní podrozvahové operace	132 490	215 354	186 470	191 774	185 542	149 679
Podrozvahová pasiva celkem	1 276 552	1 001 109	1 049 588	1 105 567	1 157 539	1 171 557
v % z devizových podrozvahových pasiv						
Derivátové operace	89,62	78,49	82,23	82,65	83,97	87,22
Ostatní podrozvahové operace	10,38	21,51	17,77	17,35	16,03	12,78
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Derivátové operace	29,33	22,26	23,84	24,74	25,28	27,17
Ostatní podrozvahové operace	31,91	44,19	40,47	40,75	36,56	32,68
Podrozvahová pasiva celkem	32,73	28,35	28,99	29,93	30,10	31,14

Aktivity vůči nerezidentům

(banky s licencí k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
aktiva v mil. Kč						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	56 137	58 273	58 917	60 348	64 383	67 915
Cenné papíry (hrubé)	125 660	137 560	141 477	150 145	132 649	134 591
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	367 434	230 558	191 271	195 399	191 100	171 881
Ostatní (hrubé)	55 331	79 458	68 521	59 686	60 457	83 213
Aktiva celkem (hrubá)	604 563	505 849	460 186	465 578	448 588	457 600
v % z aktiv vůči nerezidentům						
Poskytnuté úvěry	9,29	11,52	12,80	12,96	14,35	14,84
Cenné papíry	20,79	27,19	30,74	32,25	29,57	29,41
Vklady a úvěry u bank	60,78	45,58	41,56	41,97	42,60	37,56
Ostatní	9,15	15,71	14,89	12,82	13,48	18,18
Aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům a nerezidentům						
Poskytnuté úvěry	5,86	6,25	6,33	6,24	6,46	6,63
Cenné papíry	26,16	29,76	29,29	28,82	25,64	25,00
Vklady a úvěry u bank	65,75	58,30	54,85	59,37	61,29	57,25
Ostatní	4,87	6,74	5,89	5,43	5,65	7,93
Aktiva celkem	23,47	19,66	17,86	17,99	17,35	17,52
pasiva v mil. Kč						
Přijaté vklady	74 857	64 197	60 757	62 640	62 260	66 710
Vklady a úvěry bank	178 263	143 971	154 211	149 622	177 545	169 795
Emise obligací	13 286	14 306	13 125	11 164	11 477	15 672
Ostatní	52 988	79 425	57 362	53 701	49 511	81 005
Pasiva celkem	319 394	301 899	285 454	277 127	300 793	333 182
v % z pasiv vůči nerezidentům						
Přijaté vklady	23,44	21,26	21,28	22,60	20,70	20,02
Vklady a úvěry bank	55,81	47,69	54,02	53,99	59,03	50,96
Emise obligací	4,16	4,74	4,60	4,03	3,82	4,70
Ostatní	16,59	26,31	20,09	19,38	16,46	24,31
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům a nerezidentům						
Přijaté vklady	5,01	3,99	3,75	3,82	3,74	4,01
Vklady a úvěry bank	48,61	47,68	50,75	55,05	62,71	59,54
Emise obligací	6,40	8,90	8,02	6,84	6,11	7,98
Ostatní	13,04	19,39	14,44	12,62	13,60	21,28
Pasiva celkem	12,91	12,17	11,48	11,09	12,02	13,18
podrozkahová aktiva v mil. Kč						
Derivátové operace	2 256 213	2 156 608	2 199 773	2 230 452	2 334 500	2 311 561
Ostatní podrozkahové operace	81 603	109 576	105 625	132 671	133 471	83 630
Podrozkahová aktiva celkem	2 337 816	2 266 184	2 305 398	2 363 123	2 467 972	2 395 191
v % z podrozkahových aktiv vůči nerezidentům						
Derivátové operace	96,51	95,16	95,42	94,39	94,59	96,51
Ostatní podrozkahové operace	3,49	4,84	4,58	5,61	5,41	3,49
Podrozkahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům a nerezidentům						
Derivátové operace	64,66	70,78	69,55	69,07	69,84	69,75
Ostatní podrozkahové operace	21,41	18,70	17,78	21,46	21,15	14,20
Podrozkahová aktiva celkem	60,40	62,37	61,37	61,42	62,11	61,37
podrozkahová pasiva v mil. Kč						
Derivátové operace	2 266 937	2 159 498	2 209 625	2 224 431	2 323 639	2 299 093
Ostatní podrozkahové operace	129 796	199 639	169 018	176 272	177 476	158 170
Podrozkahová pasiva celkem	2 396 734	2 359 138	2 378 644	2 400 704	2 501 114	2 457 263
v % z podrozkahových pasiv vůči nerezidentům						
Derivátové operace	94,58	91,54	92,89	92,66	92,90	93,56
Ostatní podrozkahové operace	5,42	8,46	7,11	7,34	7,10	6,44
Podrozkahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům a nerezidentům						
Derivátové operace	65,04	70,96	69,94	69,00	69,62	69,59
Ostatní podrozkahové operace	31,26	40,96	36,68	37,45	34,97	34,53
Podrozkahová pasiva celkem	61,44	66,82	65,71	64,98	65,04	65,32

Vybrané ukazatele skupin bank

(banky s licenci k 31. 12. 2003)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
velké banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	1 614 537	1 556 412	1 588 942	1 627 473	1 614 441	1 569 840
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	616 489	553 614	555 786	575 068	587 806	608 082
Přijaté vklady (mil. Kč)	1 117 284	1 112 761	1 133 683	1 152 957	1 165 617	1 139 463
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	1 724 642	1 987 690	2 106 280	2 243 527	2 332 169	2 303 095
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	1 529 857	1 612 764	1 717 920	1 846 300	1 923 389	1 921 196
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	66 925	67 790	15 220	32 127	48 294	64 508
Čistý zisk (mil. Kč)	11 480	23 154	4 616	10 646	15 770	21 934
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	17,24	10,13	9,35	7,21	5,89	5,15
Kapitálová přiměřenost (%)	14,82	13,41	13,16	15,32	14,78	13,56
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	23,22	33,17	35,23	37,80	39,38	36,51
střední banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	372 483	430 249	427 301	404 960	416 421	400 233
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	151 167	180 584	187 922	196 159	202 107	205 912
Přijaté vklady (mil. Kč)	167 503	227 985	221 538	197 281	204 394	192 132
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	744 405	839 086	898 684	913 126	899 444	831 876
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	652 000	711 221	782 324	781 390	771 172	705 734
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	11 854	12 907	3 349	7 242	11 100	14 818
Čistý zisk (mil. Kč)	3 180	3 132	892	1 311	2 811	4 771
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	6,65	6,44	5,88	6,55	6,14	5,75
Kapitálová přiměřenost (%)	16,28	15,98	15,84	16,37	16,77	16,29
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	24,02	34,66	35,08	33,25	32,15	29,71
malé banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	29 258	47 586	40 642	43 327	44 908	50 592
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	8 835	11 940	11 972	16 600	19 425	21 258
Přijaté vklady (mil. Kč)	13 255	31 973	24 588	23 261	26 206	26 807
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	5 500	7 794	8 867	7 444	14 108	20 089
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	1 420	2 178	2 445	1 782	8 178	9 277
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	976	1 292	890	1 249	1 630	2 120
Čistý zisk (mil. Kč)	107	61	594	581	550	572
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	20,50	16,30	15,39	10,49	8,92	9,50
Kapitálová přiměřenost (%)	29,18	37,19	40,70	35,26	32,17	29,00
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	33,78	49,27	46,49	48,67	44,24	39,13
pobočky zahraničních bank						
Aktiva celkem (mil. Kč)	301 332	241 556	210 630	196 230	192 831	241 357
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	91 869	93 036	82 787	82 086	88 297	85 319
Přijaté vklady (mil. Kč)	52 197	48 010	47 249	55 339	53 464	58 451
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	1 391 747	789 572	727 828	668 977	715 654	739 051
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	1 305 994	720 920	659 978	599 812	639 944	677 932
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	4 447	4 722	996	2 048	2 911	3 958
Čistý zisk (mil. Kč)	1 171	2 473	419	745	1 018	1 769
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	1,48	1,34	1,64	1,76	1,63	1,84
Kapitálová přiměřenost (%)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	8,85	17,91	35,96	35,40	32,44	33,19
stavební spořitelny						
Aktiva celkem (mil. Kč)	156 365	205 314	219 270	226 211	232 835	265 678
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	38 713	51 583	54 180	60 403	69 874	75 629
Přijaté vklady (mil. Kč)	142 959	188 017	194 925	208 808	216 785	248 734
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	4 147	9 055	14 916	14 329	12 280	9 036
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	0	0	0	0	0	0
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	4 100	4 656	1 196	2 375	3 539	4 849
Čistý zisk (mil. Kč)	1 216	1 576	392	718	1 002	1 129
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	1,54	1,77	1,89	1,92	1,76	1,92
Kapitálová přiměřenost (%)	16,20	13,59	13,79	13,91	13,99	13,28
Rychle likvidní aktiva/ aktiva celkem (%)	8,39	38,31	42,32	46,92	46,50	43,58

Koncentrace

(banky s licencí k danému datu)

	31.12.2001	31.12.2002	2003			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
podíl na bankovním sektoru v %						
3 největší banky						
Aktiva celkem (čistá)	58,77	57,18	58,42	59,59	59,32	56,88
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	59,27	53,51	53,87	53,54	52,66	52,88
Vklady a úvěry u bank (čisté)	43,34	47,07	50,06	46,98	48,93	43,87
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	73,98	81,60	80,12	80,85	74,43	77,97
Hmotný a nehmotný majetek	79,78	80,06	80,08	81,49	81,42	81,86
Přijaté vklady klientů	69,14	64,24	65,07	65,67	65,52	64,16
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	48,91	53,81	54,47	52,99	49,00	49,27
Podrozvahová aktiva celkem	45,93	48,71	49,59	51,83	51,62	51,12
Pohledávky z derivátových operací	49,67	51,64	52,69	55,27	53,46	51,12
Zisk z finanční činnosti	68,78	68,21	64,99	66,49	66,99	66,87
Správní náklady	65,86	65,81	64,42	65,68	65,48	64,32
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	57,24	70,17	60,62	68,72	67,56	64,32
Klasifikované úvěry	78,82	67,96	66,25	69,37	64,68	65,67
Rychle likvidní aktiva	64,86	59,25	57,93	60,24	62,77	59,39
Tier 1	59,01	57,50	58,00	60,85	59,71	59,41
Kapitál celkem	60,12	57,04	57,43	59,51	58,38	56,34
Devizová aktiva	55,09	56,32	59,02	56,61	58,85	54,57
Aktiva vůči nerezidentům	58,28	66,36	74,95	70,92	69,82	65,24
5 největších bank						
Aktiva celkem (čistá)	68,38	65,75	66,89	68,43	67,89	65,77
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	70,66	65,47	64,98	65,40	64,05	64,45
Vklady a úvěry u bank (čisté)	59,04	58,08	60,54	57,54	59,89	55,23
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	84,48	89,82	89,59	90,24	87,12	87,79
Hmotný a nehmotný majetek	84,97	85,06	85,05	86,47	86,35	86,55
Přijaté vklady klientů	76,86	72,29	73,23	74,92	74,53	73,57
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	63,95	70,08	70,09	68,86	65,76	65,91
Podrozvahová aktiva celkem	67,36	74,35	72,54	74,33	72,81	74,53
Pohledávky z derivátových operací	70,24	75,60	73,65	74,69	73,46	75,41
Zisk z finanční činnosti	78,01	77,40	74,79	76,88	77,47	77,74
Správní náklady	75,54	74,82	74,19	75,37	75,22	74,77
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	70,28	79,62	74,55	79,42	77,64	78,88
Klasifikované úvěry	87,16	80,80	80,46	81,65	78,19	77,40
Rychle likvidní aktiva	77,02	69,50	66,80	68,46	69,80	66,99
Tier 1	73,48	71,48	72,17	74,17	73,52	73,40
Kapitál celkem	73,55	70,60	71,05	72,84	71,90	70,38
Devizová aktiva (hrubá)	67,64	70,66	72,43	70,76	74,40	73,08
Aktiva vůči nerezidentům (hrubá)	74,73	79,29	81,27	77,65	78,05	77,02
10 největších bank						
Aktiva celkem (čistá)	80,60	79,78	79,37	80,43	80,24	79,38
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	82,99	79,96	79,81	80,18	79,12	79,50
Vklady a úvěry u bank (čisté)	76,31	77,91	78,05	77,51	79,89	78,18
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	94,94	95,88	96,66	97,54	97,02	97,83
Hmotný a nehmotný majetek	92,80	92,33	92,26	92,48	92,45	92,60
Přijaté vklady klientů	87,96	85,41	85,96	87,34	87,10	86,99
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	89,19	94,27	91,44	91,19	92,47	89,93
Podrozvahová aktiva celkem	92,38	94,43	93,97	94,62	94,35	94,45
Pohledávky z derivátových operací	95,38	96,22	96,06	96,41	96,18	96,16
Zisk z finanční činnosti	87,14	86,81	85,80	86,98	87,47	87,65
Správní náklady	85,61	85,94	85,56	86,58	86,55	86,72
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	86,71	91,06	88,25	89,68	89,60	89,68
Klasifikované úvěry	95,05	91,90	91,83	91,38	89,52	89,66
Rychle likvidní aktiva	88,33	83,78	79,99	81,29	82,27	81,09
Tier 1	86,29	85,83	86,77	88,05	87,18	87,02
Kapitál celkem	86,91	86,01	86,48	87,54	86,81	86,21
Devizová aktiva (hrubá)	86,81	88,44	89,06	87,36	89,91	89,66
Aktiva vůči nerezidentům (hrubá)	90,82	91,70	91,69	90,90	90,49	88,99

vydává:
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

kontakt:
ODBOR KOMUNIKACE

Tel.: 22441 3494
Fax: 22441 2179
<http://www.cnb.cz>

Grafika, sazba, produkce: JEROME s. r. o.